DE

SEVIRIS AUGUSTALIBUS.

SCRIPSIT

JOANNES SCHMIDT.

ADIECTA EST TABULA.

HALIS SAXONUM

MAX NIEMEYER.

MDCCCLXXVIII.

ARGUMENTUM.

Explicantur notae, quibus fere usus sum ad libros nonnullos significandos:

Egger I	= *Egger*, Examen critique des historiens anciens de la vie et du règne d'Auguste Paris 1844. append. II. Recherches nouvelles sur l'histoire des institutions municipales chez les Romains. p. 357 ss.
Egger II	= *Egger*, Nouvelles observations sur les Augustales, in: Revue archéolog. année III, p. 635 ss. 774 ss.
Zumpt	= *Zumpt*, De Augustalibus et seviris Augustalibus. Berol. 1846.
Marquardt	= *Marquardt*, Ueber die Augustalen, in: Zeitschrift f. Altertumswissensch. 1847. n. 63—65.
Henzen aut *H.*	= *Henzen*, Ueber die Augustalen, in: Zeitschr. f. Altertumswissensch. 1848, n. 25—27 et n. 37—40.
Or.	= *Orelli*, Inscriptionum Latinar. selectarum amplissima collectio vol. I. II.
Or.—H.	= ejusdem libri vol. III curav. Henzen.
annal.	= *annali* } dell' instituto di corrispondenza archeologica.
bullett.	= *bullettino* } dell' instituto di corrispondenza archeologica.

Cetera compendia nota sunt.

DE

SEVIRIS AUGUSTALIBUS.

SCRIPSIT

JOANNES SCHMIDT.

ADIECTA EST TABULA.

HALIS SAXONUM

MAX NIEMEYER.

MDCCCLXXVIII.

ARGUMENTUM.

DE

SEVIRIS AUGUSTALIBUS.

SCRIPSIT

JOANNES SCHMIDT.

ADIECTA EST TABULA.

HALIS SAXONUM

MAX NIEMEYER.

MDCCCLXXVIII.

Explicantur notae, quibus fere usus sum ad libros nonnullos significandos:

Egger I	= *Egger*, Examen critique des historiens anciens de la vie et du règne d'Auguste Paris 1844. append. II. Recherches nouvelles sur l'histoire des institutions municipales chez les Romains. p. 357 ss.
Egger II	= *Egger*, Nouvelles observations sur les Augustales, in: Revue archéolog. année III, p. 635 ss. 774 ss.
Zumpt	= *Zumpt*, De Augustalibus et seviris Augustalibus. Berol. 1846.
Marquardt	= *Marquardt*, Ueber die Augustalen, in: Zeitschrift f. Altertumswissensch. 1847. n. 63—65.
Henzen aut *H.*	= *Henzen*, Ueber die Augustalen, in: Zeitschr. f. Altertumswissensch. 1848, n. 25—27 et n. 37—40.
Or.	= *Orelli*, Inscriptionum Latinar. selectarum amplissima collectio vol. I. II.
Or.—H.	= ejusdem libri vol. III curav. Henzen.
annal.	= *annali* } dell' instituto di corrispondenza archeologica.
bullett.	= *bullettino* } dell' instituto di corrispondenza archeologica.

Cetera compendia nota sunt.

§ 1.

Praefatio.

Sicut nostra aetate civium societas non est moles una et indigesta, sed natu, vitae ratione, quaestu, opibus homines inter se differunt atque in genera quaedam et complures ordines divisi sunt, idem valuisse apud omnes omnium temporum nationes a fera agrestique vita ad humanum cultum civilemque deductas nullo docente nobis persuasum erit. Atque apud Romanos quidem cum in ipsa urbe qui fuerint civium ordines scriptorum narrationibus variis atque uberrimis satis commode disci possit, contra municipiorum[1]) et Italiae et provinciarum qualis fuerit in hac re condicio quaerentes librorum testimonia nonnullis in locis plane deficiunt. Quibus angustiis succurrunt tituli, quos „sive negligere sive aspernari cum omnino turpe esse rerum Romanarum studioso“ periti dudum docuerunt, tum vel maxime ad interna civitatum instituta ac totum societatis civilis statum cognoscenda summi esse momenti non minus notum est. Jam vero in titulis Latinis ut ordo municipalis secundus vel medius inter decuriones et plebem Augustales sive sexviri Augustales, de quibus scriptores uno excepto Petronio altum tenent silentium, imperatorum aetate sexcenties commemorantur, ut qui his studiis vacant et titulos curant, ad Augustalitatis vim ac rationem explorandam rei gravitate omissa ipsa horum titulorum multitudo excitare debuerit. Seviri Aug. prope solum in titulis inveniuntur.

Itaque iam pridem non defuerunt, qui hanc quaestionem attingerent[2]), sed accuratius ac data opera ante hos fere triginta annos a doctis hominibus illa tractari ac disceptari coepit. Qui quomodo de seviris prius egerint.

[1]) Semel dictum volo hoc vocabulum in commentatione mea fere usurpatum esse sensu generaliore, ut praeter caput omnes imperii Romani civitates eo significentur.

[2]) vid. Marquardt 500 adn. 2 et Rö. Statsverw. 513 adn. 2.

Enimvero primus Eggerus in appendice libri de scriptoribus rerum ab Augusto gestarum compositi[1]) de Augustalibus disputavit ac sane nonnulla bene enucleavit. Deinde A. W. Zumptius[2]) quasi de integro quaestionem instituit et titulorum copia plenius adhibita atque exhausta et in rebus gravissimis adversatus Eggero. Cui sic occasionem dedit rei retractandae, qua ita ille quidem usus est, ut adversarii sententiae haud pauca acute neque illepide opponeret, suam firmaret.[3]) Tum utriusque censuram egit Marquardtus in rebus controversis Eggero plerumque adstipulans novisque argumentis suffragans.[4]) Postremo in arenam prodiit Henzenus nova gravium testimoniorum copia instructus[5]). Qui quamvis in plerisque Zumptii magis quam Eggeri et Marquardti partibus se adgregaret, tamen via ac ratione inquirendi — dico regionum ac temporum diversitatis diligenter ratione habita — neque minus documentorum ubertate priores adeo superavit, ut ipsos adversarios in suam sententiam perduceret[6]) et controversiam ad tempus componeret.

Quaestionis retractatione opus est.

Neque tamen iam conclamatum est de Augustalitate, etsi certamen inde ab eo tempore fere cessavit. Etiam Marquardtus cum in universum accommodaverit suam sententiam Henzenianae, tamen declarat compluribus in locis quaestionem nondum ad finem perductam esse. Accedit quod interea titulorum huc pertinentium moles non solum succrevit, sed imprimis corporis inscriptionum Latinarum septem voluminibus editis magnam partem digesta et in ordinem redacta atque falsatorum spurcitiis purgata ad novam contentionem et ipsa videtur excitare. Ceterum etiam Henzenus pronuntiavit, si documentis suis non potuisset adversariis persuadere, exoptandum esse, ut ei dubitationes suas rursus aperirent. Nam tantum interesse

---

1) Recherches nouvelles sur l'histoire des institutions municipales chez les Romains. Les Augustales. in : Examen critique des historiens anciens de la vie et du règne d'Auguste. Paris 1844. p. 357—411.

2) De Augustalibus et seviris Augustalibus comment. epigraphica Berol. 1846.

3) Nouvelles observations sur les Augustales, in Revue archéologique, année III p. 635—48. 774—790.

4) Zeitschr. f. Altertumsw. 1847 no. 63—65.

5) Zeitschr. f. Altertumsw. 1848 n. 25—27 et n. 37—40.

6) certe Marquardtum cf. rö. Statsverw. 513 adn. 2.

quaestionem illam difficillimam, quoad eius fieri posset, ad finem perduci[1]). Quare necessitate scribendi imposita ad hanc ipsam quaestionem denuo excutiendam adcinctus sum. Nec me deterruerunt a proposito meo difficultates antea mihi ignotae sed mox obviae. Quas ut mihi videar omnes expedivisse multum abest. Contentus ero, dummodo ei, quibus si non displiceat dissertatio mea, summum mihi videbitur laboris praemium, non prorsus frustra me operam impendisse sint iudicaturi. Inter quos etiam sunt nonnulli, qui consilio doctrina libris commodatis multifariam in opera mea mihi subvenerunt. Ii propterea, quod nominatim hic eis gratias agere omisi, nolint ingratum me existimare. At enimvero timebam, si hoc fecissem, ne quis suspicaretur idcirco nomina illustria in opusculi mei fronte me infixisse, ut inde in illud reluceret aliquid splendoris, quo per se ipsum careret.

De fontibus verbum addam. Corpora inscriptionum, quotquot nostra aetate prodierunt secundum oppida et provincias composita, religiose me exhausisse periti, spero, non negabunt. Aemiliae Umbriae Piceni Etruriae corpus quod mihi nondum praesto fuit E. Bormannus, penes quem merito est huius rei iudicium, nimis me dolere vetuit, quia his locis fere defuissent permagna oppida, in quibus Augustalitatis institutum ad singularem perfectionem potuisset excoli. Ceterum non solum titulos harum regionum iam typis expressos ut inspicerem, verum etiam schedas suas, qua est liberalitate, ut de nonnullis consulerem mihi permisit. Maius detrimentum commentationi meae inde putes obortum esse, quod corpus oppidorum Romae vicinorum nondum perfectum est. At ibi quaecunque primum in lucem prodeunt graviora, in actis et annalibus instituti archaeologici mox publici iuris fieri solent. Ceterum quae iam prius erant publicata ad Augustales pertinentia, ab Henzeno in collectione sua[2]) maximam partem comprehensa et ad censuram vocata sunt. Ergo existimo de hac quidem re ex corporis perfectione multum novae cognitionis non esse redundaturum. Harum igitur regionum titulos ipse utcunque potui undique collegi, collectos Fontes.

---

[1]) p. 193.

[2]) Orelli-Henzen III, p. 426 ss.

secundum oppida disposui. Quo in negotio unum alterumve me fugisse, tantum non graviores, ipse persuasum habeo et candide profiteor.

Dispositio. Materiam vero totam ita disponere e re visum est ut primo loco quaeratur, qui fuerint Augustales et quem ad modum constituti, altero, quo tempore et unde originem ceperint. Ceterum fusius agam solum de rebus gravissimis eisque, in quibus opinio, quae nunc valet, mihi videtur aut repudianda aut certe immutanda; leviores et de quibus quod novum afferam non habeo aut obiter tangam aut plane omittam.

Caput primum.

De sevirum Augustalium notione et statu.

Pars generalis.

§ 2.

De sevirum Aug. notione.

Seviri sacerdotes Augusti. Quod igitur quaeritur, quid sit Augustalitas, qualis fuerit Augustalium ratio vel condicio, id fere semper inter omnes constitit, ad imperatorum cultum hoc institutum municipale spectasse et Caesaris Augusti venerationi illos proprie fuisse destinatos. Atque hanc, quamdiu exstitit Augustalitas, semper mansisse propriam illius notionem et verum fundamentum inde sequitur, quod sub exitum saeculi p. Chr. tertii, cum christiana religio regnum nancisci inciperet, una cum ceteris cultibus et sacerdotibus paganis etiam Augustales videntur evanuisse. Praeterea disertum huius rei documentum continetur titulo sepulcrali Puteolano I. N. 2527: .. *Q. Insteio Diadumeno Augustali. coluit annis XXXXV* . . . Unde apparet etiam anno 176 p. Chr. n., quo in eodem lapide Q. Insteius dicitur decessisse, cultum habitum esse munus primarium cum Augustalium honore coniunctum. Nec vero minus in eo omnes consentiunt

ordo municipalis. ex isto munere tantum eis affluxisse honoris, ut in modum collegii constituti de reliqua plebe mox secernerentur et ut alter ordo satis conspicuus, quamvis primo inferior, decurionibus se

adiungerent. Itaque saepissime in titulis inveniuntur Augustales seu seviri in medio positi inter decuriones et plebem vel etiam ordo Augustalium cum primo ordine coniunctus. Satis habeo in praesenti ad tabellam exemplorum ab Eggero compositam[1]) legentes revocare, cum longum sit neque multum expediat sexcenta quae possum enumerare.

§ 3.

Controversia quae est de primordiis sevirum Aug. exponitur.

Quomodo quaestio recte sit exprimenda.

At enimvero utrum a principio collegia Augustalium plus minusve frequentia sint constituta cum magistratibus et reliquo quem novimus collegiorum apparatu, an primo non exstiterint nisi nescio quot sacerdotes annui, ex quibus paullatim collegia quoquo modo evaderent, haec magna fuit inter homines doctos controversia. Non quo his verbis fere sit expressa vel in hanc ipsam formam hucusque redacta res controversa; sed cum omnino notum est, quantopere intersit ad recte respondendum, ut quaestio recte proponatur, tum mox apparebit, in hac ipsa caussa quantum nocuerit, quod id, de quo agebatur, non satis acute comprehensum et pronuntiatum erat. Qua re hoc loco protinus ita ut debet quaestionem exprimendam esse ratus sum.

Differuntne inter se seviri et Augustales?

At sane redit illa ad alteram vel maxime adhuc a viris doctis agitatam, eam dico, numquid intersit inter seviros et Augustales, quae duo nomina[2]) his de quibus agitur Augusti cultoribus in titulis fere tribuuntur, et quaenam intercesserit utrisque necessitudo. Namque Eggerus et Marquardtus Augusta-

Egger-Marquardt.

les eosdem esse rati ac magistros Larum Augustorum ex vicomagistrorum urbanorum imitatione, ut arbitrantur, ortos — Eggerus, inquam, ac Marquardtus seviros et Augustales nisi nomine inter se differre negant; immo ubique sex sacerdotes Augusti primo institutos esse, hic sexvirum vel sexvirum Augustalium, illic Augustalium nomine denotari solitos, eosque munere annuo functos, nisi ad honores municipales posthac accederent, ordinem Augustalium fecisse, seu sevirales seu

---

[1]) I, 384 s.

[2]) Quaestio num etiam differant seviri et seviri Augustales infra tractabitur. Hoc loco eam omitto.

Zumpt. Augustales seu Augustalicios nominatos.[1]) Contra Zumptius vetuit ille quidem seviros cum Augustalibus tali modo confundi; immo hoc nomen collegiorum fuisse ad sodalium Augustalium exemplum in municipiis constitutorum, seviros autem primitus dictos esse eorum magistros, quos ipsi sibi quotannis praefecissent.[2]) Tamen idem Zumptius adversariis aliquid concedere coactus est: nam cum in Galliae Narbonensis titulis vidisset non commemorari nisi seviros, Augustales autem prorsus desiderari, in his sane regionibus seviratu Augustales munus suum auspicatos et ordinem Augustalium ex seviralibus compositum esse quin perspiceret facere non potuit.[3])

Henzen. Denique Henzenus licet Eggeri Marquardti sententiam iudicarit per se ipsam esse Zumptiana probabiliorem[4]), tamen neutri utique nomen suum subscripsit, sed novam viam eamque mediam inter illos sibi ineundam esse censuit. Sic enim lex in universum rerum antiquarum studiosis iam pridem probata, in singulis saepe neglecta, ut locorum ac temporum in titulorum usu ratio habeatur, praecipere ei visa est. Namque cum seviros (sive seviros Augustales) in nonnullis regionibus solos reperiri iam Zumptius animadvertisset, Henzenus e schedis, quibus uti potuit, ad corpus inscriptionum regni Neapolitani condendum a Mommseno iam tunc comparatis didicit in maiore parte Italiae inferioris quae dicitur e contrario non exstare nisi Augustalium titulos. Ac vere his regionibus seviros defuisse eo certius adfirmari posse opinatus est, quod ibi alii deprenderentur Augustalium magistratus — quinquennales curatores quaestores — qui deessent ubi seviri commemorarentur. Contra in mediae Italiae municipiis plerisque atque in Germania Helvetia Dalmatia Dacia seviros et Augustales simul inveniri, in Italia superiore et in Hispania quibusdam oppidis omissis eandem fere fuisse

---

[1]) Eggerus I 380—82 satishabuit hanc sententiam breviter adumbrare, Marquardtus, cum Zumptius Eggero interim respondisset, ad eam accuratius exponendam p. 506—508 adductus est.

[2]) p. 55 s. cf. p. 17.

[3]) p. 73 s. cf. Marq. 507.

[4]) *„ire sonst so ansprechende hypothese“* p. 205. *„ich gestehe gern, dass Hrn. Marquardts ansicht ansprechender sein würde, wenn sie mit den gegebenen facten übereinstimte.“* 307.

Augustalium condicionem docuit atque in Gallia Narbonensi. Iamiam inde concludit, cum in Galliis Cisalpina Narbonensi, Hispania Augustalium ordinem a seviris originem cepisse Eggero Marquardto concedendum sit, in regno Neapolitano hanc opinionem re ipsa excludi. Atque in media Italia (Germania Helvetia Dalmatia Dacia) Augustalium collegia a seviris quidem esse recta, sed non omnes Augustales seviratu functos esse. Hunc vero Augustalium statum saepius praedicat non solum ut perfectissimum, verum etiam ut solitum et antiquissimum.[1]) Unde patet, id quod insuper aperte profitetur[2]), Henzenum revera ad Zumptianam sententiam magis inclinasse quam ad contrariam.[3]) Sed argumenta, quibus confirmetur, primitus seviros non fuisse nisi magistratus Augustalium, me apud eum non invenisse hic statim moneo. Nimirum mutationes factas esse pristini Augustalium status in paucis tantum Galliae Cisalpinae oppidis probare conatus est. Hanc vero Henzeni sententiam Marquardtus, cum quaestionem denuo tractaret, fere totam adoptavit. Nec minus Wilmannsius, quatenus ex ordine, quo indicem ad Augustales spectantem disposuit, augurari licet, istam sequi videtur.

§ 4.

Transitur ad controversiam examinandam.

Iam aggrediamur ad opiniones hominum doctorum, quas breviter exposui, examinandas. Ac primum quidem perquiramus, num revera diversus fuisse dicendus sit status huius sacerdotii in eis regionibus, ubi sexviri vel sexviri Aug.[4]) soli reperiuntur, et in eis, in quibus non existunt nisi Augustalium

---

[1]) 200: *„dieses als ursprünglich vorausgesezte verhältnis.“* 212: *„die form der Augustalkörperschaften, die wir nach Hrn. Zumpts vorgang als die eigentlich regelmässige, wenigstens als die volständigste anerkant haben.“* 307: *„da ich aber in den Sevirn ursprünglich in der tat beamte der Augustalen sehen muss.“*

[2]) p. 199. 212.

[3]) cf. etiam 212, ubi a coloniarum pontificibus numerum sexvirorum derivari vetat, *„weil die sevirn nur vorsteher der Augustalen sind.“* (correxi in his manifestum typothetae erratum).

[4]) De opinione eorum, qui etiam seviros Aug. a seviris nude dictis differe statuerunt, quomodo iudicemus, infra quidem exponemus, ad hanc autem quaestionem nihil attinet.

tituli. Quo facto videbimus, quaenam in eis oppidis, quorum proditi sunt et seviri et Augustales, utrorumque condicio ac necessitudo fuerit. Priusquam autem initium faciamus examinis, paucis adumbremus oportet secundum fontes post Henzeni de hoc argumento commentationem admodum auctos atque digestos, quibusnam in provinciis oppidisve uno nomine, aut Augustalium aut sevirum, notentur hi de quibus res est Augusti sacerdotes, et ubi potissimum et Augustalium et sevirum simul in titulis fiat mentio.

Ubi Augustales soli inveniantur.

Atque Augustales quidem proprios esse titulis in Bruttiis Lucania Calabria Apulia Campaniae maxima parte repertis iam Henzenus animadvertit. Sed uti in Bruttiis Regium excipiendum esse constat, utpote cuius in titulo qui huc facit uno sevir Augustalis commemoretur, ita etiam Eburo Lucaniae oppido an potius seviri Augustales sint attribuendi perquam dubito.[1] Neque minus in titulo Aeclanensi Apuliae I. N. 1163 IIIIII virum ab editore falso restitutum esse pro certo haberi nequit. Puteolis autem, cuius urbis circiter quindecim exstant Augustalium tituli, in uno vel duobus etiam seviros commemorari constat.[2] Contra inscriptio I. N. 121 quin Ostiae, non Salerno vindicanda sit non est dubium.[3] Deinde solos Augustales praebent tituli

[1] Nam etiamsi nolis plane adsentiri Mommseno, qui supplens in I. N. 189, 14 . . *sevir*]*IS S. AVGVSTALIB. HS XII N.* interpretatus est: s e v i r i s s i n g u l i s A u g u s t a l i b u s, tamen Henzeni quoque opinioni, litteras *IS* reliquias esse verbi *singulis* et alterum illud *S* nihil nisi lapsum lapicidae, obstat quod praeterea in hoc ipso titulo invenitur *sing.* non scriptum omnibus litteris, et *singulis* verbo *Augustalibus* antepositum est contra morem alias in hoc titulo observatum. Neque vero sufficit quod Henzenus affert ad rationem suam probandam, cum ceterorum illarum regionum oppidorum usu Augustales tantum convenire. Nam ita saepius continuam seriem oppidorum, ubi non exstent nisi aut Augustales aut seviri, videbimus interrumpi uno alterove, cuius tituli ab hac norma recedant. (v. c. in Hispania.) Qua de caussa vereor, ne rectius cum Henzeno alterum quidem illud *S* quadratario vitio vertamus, sed litteras *IS* s e v i r i s cum Mommseno suppleamus. Quamquam *sing.* post *Augustalib.* etiamtum requiri candide profiteor.

[2] I. N. 2468. Boiss. VI, n. XXXVIII. Sed alterum exemplum non premo ductus ratione ab Henzeno p. 206 allata.

[3] cf. Henzen. ad Or. 4106. et annal. 1851, 157.

oppidorum Hispanorum Tucci Peñaflor Urgavonis [1]) et Lusitaniae omnes uno vel duobus exceptis. [2]) Eodem nomine in titulis Africanis quattuor vel quinque, in quibus Augustalium fit mentio, ei semper nuncupantur. Neque aliter se habent tituli huc pertinentes perpauci, qui ex Asia et Achaia innotuerunt, excepto uno Patrensi III, 503. Tum titulis Moesiae adhuc satis raris et Daciae multo frequentioribus [3]) atque Pannoniae superioris Emona Scarbantia Carnunto oppidis omissis nulla sevirum, sed solum Augustalium continentur testimonia.

Contra seviri sive seviri Augustales soli reperti sunt in Hispaniae maxima parte, in Galliis et Narbonensi et Lugdunensi [4]), in Germania, Helvetia, in uno, qui ad Augustales spectat, Britanniae titulo. Porro hoc loco laudandi sunt tituli Italici decimae regionis atque undecimae inde ab Altino vel Patavio occidentem versus usque ad Augustam Taurinorum, nisi quod *seviri et Augustales* in nonnullis eorum commemorantur. Denique tituli Aemiliae, quotquot mihimet adhuc innotuerunt, Augustalium rarissime mentionem faciunt. Ubi seviri soli exstent.

Restant igitur, in quorum titulis et seviri et Augustales reperiantur, tria Hispaniae oppida: Vivatia Astigi Italica, tum Dalmatia et Pannonia inferior, porro Istria et Venetia usque ad Altinum (quamquam seviri — maxime Aquileiae — multo sunt frequentiores), deinde Augusta Taurinorum, Segusio et complura Ubi et seviri et Aug. reperiantur.

[1]) Nam Ipolcobulcolensis II, 1643 rectius mihi videtur restitutus esse a Mommseno *Au[g(usti) n.]* quam a Huebnero, qui *Au[g(ustalis)]* nomini putat esse propositum ut *Aug. perpetuus* in titulis Olisiponensibus 183. 196. cf. Mommsen. act. Berol. 61. p. 735.

[2]) Nam de titulo Emeritensi II, 495 vide quod adnotavit Huebnerus a Mommseno monitus. (cf. p. 52) At ut vera sit tradita tituli lectio, huius coloniae condicione singulari satis explanatur, cur etiam in hac re ab Olisipone differat. — In titulo Balsensi II, 13. seviratus nomen usurpari non est quod miremur, si quidem illa urbs cum in maris litore frequenti tum in confinio prope Baeticae sita fuit, ubi seviri saepissime deprehenduntur. — At non est silentio praetermittendum, septem qui restant Lusitaniae titulos Olisipone ad unum omnes erutos esse.

[3]) E. gr. Sarmizegetusae 17 habemus Augustalium titulos.

[4]) excepto L. Silenio Regino Aug. Boiss. VI, n. XXXIII = W. 2506, de quo infra agetur.

oppida regionis nonae, tum Samnium et nonnulla oppida Campaniae. Neque etiam Umbria Etruria Picenum Latium quominus hoc numero habeantur intercedam. Sed harum regionum tituli, in quibus singuli homines Augustales appellentur, sunt perrari. Nam inter oppida, quae quasi huc spectarent composuit Henzenus p. 213, ipse addidit complura esse, quorum adhuc non essent noti nisi Augustales ordo. At ordinem hoc nomine significari potuisse in eis quoque oppidis, ubi singuli homines tantum seviri Aug. appellantur, idem Henzenus concessit.[1]) Verumtamen omnino Augustalium tituli ex istis regionibus usque ad hunc diem tam multi non sunt noti, ut plena certitudine hic possimus iudicium facere. His recensum meum absolutum volo: quicunque singula accuratius velit cognoscere, adeat vel nunc vel in posterum corporis inscriptionum indices, qui diligenter vel sunt concinnati vel posthac concinnabuntur.

§ 5—10.

Qualis sit sevirum Aug. status, ubi nomen *sevirum* solum reperitur.

§ 5.

Sexviri sacerdotes ad tempus facti sunt collegiorum origo.

Iam ut queamus diiudicare, num cum diversitate nominis etiam formae ac rationis horum collegiorum diversitas fuerit coniuncta, primum videamus, qui fuerit eorum status ibi, ubi socii solum *sexviri* appellantur. Atque senos quidem viros in illis insignem habuisse locum ac vere sacerdotii munere functos esse, eisque proprie nomen sevirum deberi, et inde collegiorum originem omnino ducendam esse ipso nomine elucet. Enimvero alioquin, qui potuerit corpus hominum multorum sevirum nomine denotari, difficile est intellectu. Itaque simul constat non in perpetuum sed in tempus circumscriptum ab initio illud munus deferri solitum esse, ita ut sacerdotio perfuncti in communem sevirum ordinem transirent. Nam quod sevirum

---

1) p. 213. Corrigas ibi: es ist gar nicht undenkbar etc. cf. II, 4511.

nomen sex sacerdotibus primitus proprium de ordine Augustalium in usum venit vel, ut accuratius dicam, quod omnino ortus est huius nominis ordo, aliter, ut mea fert opinio, explicari nequit.

Zumptii commentum refellitur.

Zumptius quidem, cum in universum statuisset maiora Augustalium collegia a principio in municipiis condita esse, quae seviros sibi praefecissent magistros, commentus est, quae antea fuissent Augustalium corpora, in collegia sevirum ita saepe transisse, ut, qui antea fuissent Augustales, omnes fere seviratum per vices adepti et propterea, qui postea ad Augustalitatem adspirassent, protinus a seviratu munus suum auspicati essent.[1]) Sed talem Augustalium exstinctionem vix posse probari iam Marquardtus demonstravit.[2]) Nam Zumptius ipse docuit decurionum decreto semper novos Augustales factos et ita collegia suppleta esse; et certe non intellegeremus, cur non ei saltem, quos Zumptius dicit a seviratu munus auspicatos esse, aliquanto ante in collegium Augustalium essent recepti, nimirum si vera esset illius de Augustalitatis primordiis opinio. Accedit quod nulla deprehenduntur in harum regionum titulis antiquioris, qualem Zumptius statuit, collegiorum Augustalium status vestigia. Eam vero rationem, qua Narbone in collegium libertinorum seviratu maximam partem non functorum nomen sevirum translatum esse Herzogius[3]) coniecit, data opera refellere supersedeo. Nam vix erit, qui istam quidem probet, neque per se probabilem et mere arbitrariam, nullis documentis instructam.

Augustalium insignia seviratu fere acquiruntur.

Ceterum per seviratum solum ad ordinem sive in collegium Augustalium introitum patuisse alia quoque deliberatione firmissime conficitur. Etenim infra docebo munera publica satis gravia ut ludos, epulas, operum publicorum dedicationes, summae honorariae solutionem cum seviratu proprie dicto coniuncta fuisse, contra ordinis socios communiter oneribus fere liberos iuribus tantum et emolumentis Augustalitatis usos esse. Simul autem evincetur haec iura manifesto intellegenda esse tamquam insignia atque honores eis, qui seviratus muneribus fungebantur, proprie convenientes ac deinde perfunctis ex more volgari per

[1]) p. 73 s. [2]) p. 507. [3]) p. 198 s.

omne vitae tempus inhaerentes, itaque tamquam pro praemio habenda esse ista munera sequente.

Seviratus iteratur.

Iam vero temporarium fuisse seviratum proprie dictum quamquam eis quae dixi satis luculenter apparet, insuper etiam documenta diserte testantur. Dico primum titulos, in quibus iterum vel saepius idem homo hoc munus traditur gessisse. Mihi haec fere exempla praesto sunt:

1. .. [M. Eg]natius ... IIIII vir August. III[1])	II, 1062 Arvae rep.
2. L. Aufilienus [Ab]ascantus VI vir II Cla. et Aug.	V, 4008 Avione rep., fortasse Veronensis.
3. Ti. Claudius Auctus VI vir. Aug. et iter. d. d.	V, 4405 } Brixienses.
4. .. L. Appio Aphobeto VI vir. Aug. II gratuito	V, 4480 } Brixienses.
5. .. agio L. l. ... vir. II bi . Bon. . . gius L. l. . . vir II b. ... Med.[2])	V, 5909 Mediol.
6. M. Valerius Sabinus VI vir Aug. II .. M. Valerio Probo VI vir. Aug. M. Valerio Phoebo VI vir. Aug. II[3])	Orell. 3922. Trebulae.
7. .. Faustus Titius Liberalis VI vir. Aug. iter.	Wilm. 64 a Interamnae.[4])
8. L. Vettius L. l. Eros Maior sevir iter. Augusta[l] prim. . . .	Wilm. 2048 Aquini.
9. .. Oppius Valen... Aug. III[5])	Torremuzza 24, 8. Cephaloedii in Sicilia.[6])

---

[1]) Mommsenus ad h. t. pro III *T. F. I.* scribi mavolt; fortasse recte, nam *Aug.* III praeterea non invenitur nisi in n. 8, de quo cf. not. 5.

[2]) Ita, opinor, supplendus: [*VI*] *vir(o) bi*[*sell(iario)*] *Bon*[*oniae*] ... [*VI*] *vir II b*[*isell(iarius)*] *Med*[*iolani*] ...

[3]) Hoc II postea insertum est.

[4]) a. 32 p. Chr. positus.

[5]) Muratorius p. 202, 3 habet *Aug. II* et dubitat, an pro II *sibi* sit scribendum. In hoc quidem certe errat. Torremuzza l. l. qui lapidem ipse vidit adfirmat: ... nitidissime in eo legi *Aug. III* : Au-

Namque de exemplo 8 non adsentior Henzeno, cum dicat in bull. 1858, p. 72: „non sarei molto contrario, se . . taluno volesse riferir quell' *iterum* all *Augustalis primus* anzi chè al *sevir*. . ." Immo istum honorem Augustalis primi semper in perpetuum videri delatum esse neque titulum Norensem Or.-H. 7112 huic sententiae obstare infra demonstrabitur. Ceterum etiam titulum Firmanum Or.-H. 7126 hic essem laudaturus, nisi ibi aut cum Genarellio [1]) pro *VIII vir bis* scribere *sibi* aut cum Mommseno biselliarium intellegere mihi satius videretur.

§ 6.
Seviri Aug. perpetui.

Tum etiam inde, quod compluribus in titulis inveniuntur *seviri* Aug. perpetui, manifestum est seviratus honorem in universum non esse perpetuum sed ad tempus demandatum. Atque de hac re paullo altius repetam oportet, quae quidem maxime sit idonea ad illustrandum, qua ratione sevirum collegia orta atque exculta et Augustalitatis institutum, quod sex viris solis olim constabat, in eam formam, quam posthac invenimus, mutatum sit.

Primum titulos, qui huc pertinent, proponam, Hispanos omnes praeter unum Norensem:

1.	. . L. Iunius Puteolanus VI vir Augustalis in municipio Suelitano d. d. primus et perpetuus	II, 1944 Suel.
2.	L. Iunio Notho VI vir Aug. perpetuo	II, 2022 Anticariae.
3.	C. Sempron[io C. lib.] Nigellioni VI vir. Aug. in col. Patric[ia item] in municipio Singil. VI vi[r. Aug.] perpetuo d. d. municipi [mu]nicipum Singil. . .	II, 2026 ibid.

gustalis tertio. Ac sane in universum, quae ille hoc loco praebet, magis sapiunt veritatem.

[6]) Tituli Olisiponensis II, 181: . . . *C. Julius C. Julii III Augustalis* . . . melius duxi hic omnino mentionem non facere cf. Huebn. ad h. t.

[1]) bull. 1839. p. 60.

4. ..VI vir Aug. p[e]rp[et]uus [d.d.] [1])	II, 2031 Osquae.
5. Theopompo seviro Aug. primo aedil. iuris in perpet. [2]) . .	II, 4061 Dertosae.
6. .. M. Favonius Callistus Augustalis primus Aug. perpetuus d. d.	della Marmora, voyage en Sard. II, p. 491 n. 60.[3]) près de ruines de Nora.

De notione seviratus perp.

Iam quid sibi vult iste seviratus perpetuus? Quem cave ita interpreteris, quasi qui tali honore adficiebantur de sex verorum Augusti sacerdotum locis unum per omnem vitam suam obtinuerint. Nam cum hoc seviratu proprio munera haudquaquam exigua utique erant conexa. Quorum etsi raro cuidam homini de civitate meritissimo decreto singulari veniam dare decuriones poterant, tamen in multos annos unum de sex locis quasi creare immunem salus rei publicae eos vetuit, itaque animum inducere non potuerunt. Nec vero magis, cum certe paucis tantum viris egregiis ob munificentiam, puto, eximiam seu ob alia merita hic honos seviratus perpetui videatur decerni, ut seviratus onera in perpetuum sufferant, eorum, qui decernunt, decurionum mens esse potest. Immo seviratus insignia atque honores ut retinerent oneribus fere liberi eis concessum esse nemo erit qui non consentiat. Quo loco inde oboritur difficultas, quod revera omnino omnes, qui seviratu functi sunt, cum in ordinem Augustalium transeant, honores sevirum videntur retinere, quin etiam ea ipsa tota videtur huius ordinis ratio et origo.

Sententia Mommseni.

Quam ad difficultatem tollendam attinet, quod Mommsenus adnotavit ad II, 2026: „seviros perpetuos eodem modo inter Augustalium ordinem eminuisse ut in oppidis Africanis flamines perpetuos inter viros flaminales.“ Ac de horum quidem diversitate quid iudicaret Mommsenus [4]) nobiscum communicavit O. Hirschfeldius ann. 1866 p. 54, ubi: „Il Mommsen“, inquit,

[1]) Haec fere constant in titulo admodum corrupto.

[2]) Hoc exemplum iure huc referri demonstrabo.

[3]) = Or.-H. 7112 Wilm. 2192.

[4]) Etenim quod nuperrime sententiam suam retractavit, eph. epigr. III p. 82, cum multo post C. II editionem factum sit, ad hanc quaestionem nihil attinet.

„suppone che i *flamines Augusti* furono eletti per un anno, e che, terminato questo, si chiamassero, facendo parte del tempio come sacerdoti quasi inattivi (altpriester) *flamines perpetui* e componessero un collegio: nega inoltre del tutto l'esistenza dei flamini annuali, e ritiene i flamini senza aggiunte identici coi flamini perpetui." Nequaquam igitur putat flaminales re fuisse a flaminibus perpetuis diversos ita ut flamonii honores omnino non retinerent neque ad collegium illud flaminum perpetuorum pertinerent. Tum enim certe non essent comparandi cum seviris. Immo vult utrosque inter se fere non discrepasse nisi nomine; nimirum nomen flaminis perpetui visum esse honorificentius.[1]) Iam eandem necessitudinem etiam seviris (vel seviralibus) cum seviris perpetuis intercessisse, ut igitur hi, quamvis nomine honoratiore uterentur, tamen re non essent nisi primi inter pares — huic sententiae equidem plane adsenserim.[2]) At restat nihilominus explicandum, unde mirum[3]) huius rei nomen originem traxerit. Quo loco opportunum duco in disceptationem adducere alias duas difficultates, quas, licet primo obtutu ab hac quaestione videantur alienae, tamen mox perspiciemus una cum illa atque eodem modo esse solvendas. Restat difficultas.

§ 7.

Sexvir et Augustalis, altera difficultas.

Primum enim in eis potissimum regionibus, ubi Augustales simpliciter dicti ceteroquin inveniuntur nulli, saepe commemorantur sexviri et vel eidem Augustales. Neque modo totus ordo ita significatur, scilicet ut seviros fungentes crederes cum functis comprehendi, — id quod nihil haberet admirationis, sed etiam singulis hominibus hoc nomen tribuitur. Iuvat exempla componere[4]):

---

[1]) Haec est etiam opinio Hirschfeldi l. l. p. 55.

[2]) Verumtamen monendum est, ut flamines perpetui saepissime obvii sint, ita seviros perpetuos rarissime commemorari.

[3]) Nam certe habemus quod miremur, cum utrumque genus revera aeque sint perpetui, unum tantum seviros perpetuos nominari.

[4]) Ut ita titulos graviores quamvis quam maxime liceret contractos transscriberem, exemplo Mommseni, quod dedit in commentatione de apparitoribus olim edita, (rhein. mus. VI. 1848 p. 3 ss.) adductus sum.

Exempla recensentur.

1.	T. Aretius T. C. L. l. Apiolus IIIIl vir idem Augustalis	V, 2523	Ateste.
2.	.. L. Blandius C. f. Vot. IIIIl vir et Augustalis et flaminalis	V, 5132	Bergomi.
3.	.. L. Minicius Severus VI vir et Aug.	V, 5248.	Comi.
4.	.. L. Minici Exorati VI viri et Aug.	V, 5298.	Comi.
5.	C. Publicius Carpophorus VI vir et Aug.	V, 5301.	Comi.
6.	.. C. Publici Philonis VI vir. et Aug.	V, 5302.	Comi.
7.	.. L. Alfi Severiani VI vir. et Aug.	V, 5276.	Comi.
8.	.. C. Cassii Thalli VI vir. et Aug. Comi.	V, 5284.	Comi.
9.	.. VI] vir et Aug.	V, 5288.	Comi.
10.	C. Messio Fortunato VI vir. et Aug.	V, 5295.	Comi.
11.	.. L. Romatius Trophimus VI vir et Aug. Com. VI vir Mediol.	V, 5303.	Comi.
12.	.. o Hisponum l. [sev]iro et August ..	V, 5496.	Mediolani.
13.	T. Annius Niphetus VI vir et Aug...	V, 5611.	Mediolani.
14.	M. Aemilius Nasonis l. Litus VI vir et Aug.	V, 5837.	Mediolani.
15.	.. Faustus VI vir et August. qui inter primos Augustales a decurionib. Augustalis factus est	V, 5859.	Mediolani.
16.	... M. Novellio P. VI vir et Aug.	V, 5874.	Mediolani.
17.	M. Petronius Philomusus VI vir sen. et Aug.	V, 5879.	Mediolani.
18.	P. Valerio P. libert. Palat. Tacito VI viro seniori et Augustali	V, 5895.	Mediolani.
19.	M. Valerius M. f. Secundinus VI vir sen. et [Aug.][1]	V, 5688.	Mediolani.

[1]) „sine dubio corruptus." Mommsen p. 636.

20. .. M. Mascarpius Symphorio VI vir sen. et Aug. c. d. d. ornam. dec. ab ord(ine) splendid. m. M. honor.	V, 6349.	Mediolani.
21. .. C. Atilius Parthenius VI vir et Aug.	V, 6505.	Novariae.
22. .. P. Valerio Nilo .. VI vir. et Augustali	V, 6516.	Novariae.
23. .. P. Ateroni P. lib. Chresti VI vir. et Aug. s. c. d. d. . . .	V, 6518.	Novariae.
24. .. Q. Terentius Trophimus sexvir et Augustalis	V, 6599.	Novariae.
25. Q. Octavius Heraclides sexvir iun. et Aug..	V, 6665.	Vercellis.
26. .. M. Attius Patrobius vestiarius tenuarius [V]I vir et Augustal. ob honorem Augustal. . . .	V, 6777.	Eporediae.
27. .. Anici Eutychetis VI viri et Aug.	V, 6787.	Eporediae.
28. P. Epitano P. P. l. Pal. Optato VI vir. et Aug.	V, 6792.	Eporediae.
29. .. C. Sulpicio Severo .. VI vir et Au[g.]	V, 7455.	opp. inc. inter Tanarum et Padum.
30. C. Lollio C. lib. Pal. Agraulo VI vir. et Aug..	V, 7486.	Industriae.
31. T. Aebutio T. l. Leonae VI vir. et Aug.	V, 7496.	Industriae.

Ut hanc tabulam reddam perfectam, addam continuo exempla quae restant eorum oppidorum, ubi praeter seviros etiam Augustales reperti sunt. Ceterum videbimus haec non aliter atque reliqua esse explicanda.

32. P. Sertorio P. l. Tullo patrono VI viro v. f. P. Sertorius P. l. Largus VI et Aug. . .	V, 7545.	opp. inc. ad Spignum rep.

33. .. L. T. Fruend[i] patron[i] IIIII vir. et Aug. . . . . . V, 828. — Aquileiae.[1])
34. .. L. Valeri Nymphodot. VI vir. et d. d. Aug. ... C. Stati Heuret. VI vir. et d. d. Aug. . V, 832. — Aquileiae.[1])
35. .. C. Petronius Felix IIIII vir et Aug. . . . . V, 1004. — Aquileiae.[1])
36. .. L. Octavius Callistus VI vir et Aug. Aquil. . . . . . V, 1758. — Aquileiae.[1])
37. P. Fabio P. f. Sca. Pudenti IIIII vir. et Aug. mun. patrono et P. Fabio P. l. Verecundo fil. Augustali P. Fabius P. l. Philetus IIIII v. f. V, 1765 Foro Iulii.
38. .. P. Anteius P. Antei Syri l. Herma IIIII vir. et Aug. .. (p. Chr. 54) III, 1947 Salonae.[2])
39. .. T. Velli Ones. IIIII vir. et Aug. Emon., IIIIII vir Aquil., Aug. Parent. .. III, 3836. Emonae.

Agmen claudant hi septem tituli:

40. Q. Badusius Q. l. Delphicus VI vir et VI vir Aug. Pisauri . . . . Or. 1802. Pisauri.
41. .. L. Vicrius Cypaerus sexvir et sexvir Augustalis . . W. 2125 (= Or. 3931) Arimini.
42. Q. Poblicius Modestinus sevir et Claud. . (Marini, atti II, 533 =) Or. 2493. Bononiae.
43. C. Baburius Melissus VI vir et [Fl]avialis V, 7018. Augustae Taurin.
44. .. centumviri et seviri et Augustales[3]) et municipes intramurani . . . Wilm. 2080[b] (= Or. 3706) Veiis.
45. .. dec. HS. XX n. se[vi]r. et Aug.[3]) HS. X n. ple[be]i HS. IIII n. dedit . . I. N. 6157. Interamnae Praetutt.

---

[1]) Tituli Aquileienses dubites an rectius inter priores recenseantur. Nam seviri Aquileiae inveniuntur in quinquaginta fere titulis, Augustales non praebent nisi V, 8296. 8301. 827, quorum duo sunt corrupti, tertius 827 propria explicatione indiget.

[2]) Vides errasse Zumptium, cum diceret: „nec facile extra Italiam superiorem VI viri et Augustales inveniantur.“ p. 65.

[3]) Crediderit quispiam hic discrimen factum esse inter *seviros* ut sacerdotes annuos tunc ipsum fungentes et *Augustales* ordinis socios. Sed hic ordo significetur oportet. Constat autem ex permagno

46. .. ordo seviralium et Augustalium .. *in aversa:* .. dedit decur. et VI vir. et Augus. [denar.] IIII dendrophor. [denar.] III .. populo [denar.] I (p. Chr. 197.) Or.-H. 7101 = W. 2077. Verulis.

Iam Zumptius quidem in hac formula: *VI vir et Augustalis* non diu videtur haesisse [1]). Putat enim seviros, Augustalium magistros, modo ex collegiatorum numero, qui maximam partem fuissent libertini, modo e ceteris municipibus electos esse. Inter hos autem haud paucos fuisse ingenuos, qui seviratu defuncti in ordinem Augustalium non intrarent, sed per hunc honorem ad munera decurionalia accedere cuperent, aut expleto iam Augustalium numero aut quod eis opibus uterentur, ut et decurionatum et seviratum possent sustinere [2]). Quam ob rem ut ab eis discernerentur, quibus aut iam antea ordinis Augustalium sociis seviratus obtigisset aut per ipsum seviratum introitus in ordinem esset patefactus, illos *seviros,* hos *seviros et Augustales* esse nominatos. De hac Zumptii sententia Henzenus p. 210 et 301 ita verba facit, ut quamvis pronus ad illam probandam tamen, num plane sit vera, subdubitare videatur. Sed in p. 310, quidquid scrupuli antea ei resederat, radicitus evellit, ita ut nunc illam certe rectam iudicet atque aptissimam ad plerasque difficultates facile dirimendas [3]). Contra Marquardtus licet ipse nihil proferat ad istam formulam *sevir et Augustalis* probabiliter explicandam, tamen Zumptii opinionem sagaciter ille quidem impugnat. [4]) Etenim additamentum illud *et Aug.,* si vera esset explicatio Zumptiana, nihil ait futurum fuisse nisi testimonium, eum, cui tribueretur, postea maiores honores non assecutum esse.

Sententiae priorum: Zumptii.

Henzeni.

Marquardti.

---

similium titulorum numero, cum ordinem Augustalium significare necesse sit, fere non seorsum dici seviros usque quaque fungentes et ceteros Augustales.

[1]) p. 62 ss.

[2]) ibid. p. 65.

[3]) „. . *sevir et Augustalis,* über dessen bedeutung im gegensaz zu dem blossen *sevir* hr. Z. troz hrn. Marquardts gegenbemerkungen noch das warscheinlichste vorgebracht haben möchte.“ 210; „. . *sevir et Augustalis,* welche formel selbst noch nicht mit aller nötigen sicherheit erklärt ist.“ 301.

[4]) p. 511.

At tale quid ullum fuisse ultro indicaturum et per se parum esse probabile et ab Romanorum usu plane alienum. Longe diversum esse, si maior dignitas nomini adiceretur. — Hanc Marquardti dubitationem, quam sibi non esse sublatam etiam in eiusdem materiae retractatione indicavit [1]), sagacissimam, ut dixi, et iustissimam, ut silentio praetermittamus vel in medio relinquamus fieri non potest. Moneo, id quod nemo nescit, qui erant ex quinque decuriis, quotae adscripti essent, nunquam in titulis expresse pronuntiasse, nisi in unam de prioribus essent lecti, utpote quae essent honoratiores.

Novae dubitationes.

Praeterea contra Zumptium ego animadverto, nomen *seviri et Augustalis* deprehendi etiam in urbibus ubi ingenui seviratum suscipere omnino non sunt dignati. Nam Aquileiae quod inter sexaginta, vel Salonis quod inter viginti fere seviros seu Augustales, de quibus in titulis memoriae proditur, ingenuum invenimus nullum, casui ne tribuant prudentes cavebunt. Etiam Industria et Emona in hoc numero videntur habendae esse. Neque minus fuerit memoratu dignum, quod inter *seviros et Augustales* sunt etiam duo viri nobiliores, ingenui ac tribui rusticae uterque adscripti, quorum unus flaminalis, alter municipii patronus praeterea adpellatur. (n. 2 et 37.) Videmus igitur etiam homines non inferioris notae et quibus ad summos honores aditus pateret, istum titulum non esse aspernatos, immo Augustalium ordini studiose et expresse se adnumerasse.

§ 8.

Augustalis c. d. d., tertia difficultas.

Tertia difficultas non levioris momenti, quam una cum duabus hactenus expositis duximus expediendam esse, ex his fere titulis oritur:

Documenta proponuntur.

1—4. = p. 16 ss. n. 15. 20. 23. 34.
5. .. M. Statius Nig[er] VI vir Aug. c. d. d. V, 5465. } Mediolani.
6. .. Q. Audasius Acmazon VI vir Aug. c.[2]) d. d. Mediol. et Foro Popilii . V, 5749. } Mediolani.

[1]) Statsverw. I, 519. n. 9.

[2]) sic priores auctores meliores; Mommseno G „visum est.“

7. . . Q. Atilius Eutyches VI vir Aug. c. d. d. orna[m.] d[e]c.	V, 5844.	Mediolani.
8. . . largit(us) est [A]ug. c. d. d. HS. C̄ . . . Aug. c. d. [d.]	V, 8922.	

9—11. = p. 18 s. n. 44. 45. 46.

De eorum interpretatione.

Mommsenus quidem illas litteras *c. d. d.* (n. 2. 3. 5. 6. 7. 8.) — quae quo modo melius possint solvi quam, ut ille fecit: *creatus decurionum decreto*, egomet non video — ad totam formulam *sexvir et Aug.* vel *sexvir Aug.* rettulit [1]). Sed tituli n. 1. 4. 8. certissime mihi videntur postulare, ut in omnibus, quos modo proposui, non de seviratu sed de Augustalitate a decurionibus delata agi statuamus. Nam cum in his tribus non de seviris sed solum de Augustalibus ab ordine decurionum creatis testimonium inesse negari nequeat [2]), etiam ceteros nimirum simillimos ad eorum normam intellegendos esse vix erunt qui non concedant. Atque nescio an ita etiam sublatum dici possit, quod Mommsenum movit, ut genus dicendi horum titulorum castigaret. Dicit enim, „*creatus decurionum decreto*, hoc displicere, cum nihil proprium *creati* vocabulo adiciatur“ [3]). At, maxime in n. 5. 6. 7. non *seviri (et) Aug.* dicuntur decurionum decreto creati, sed *seviri* videntur dici *Augustales* creati esse (cf. etiam n. 4). Simul sequitur ut adversemur coniecturae Mommseni, qui, quod in seviris iunioribus talia additamenta non occurrunt, illos non tam decreto decurionum quam alio modo, puta cooptatione, creatos esse suspicatus

---

[1]) V p. 636.

[2]) Hoc quidem, ut par est, Mommsenum non fugit. Quin etiam eo progressus est, ut ex titulis Aquileiensibus n. 4. et V, 827 (in quo duo homines nominantur alter *sexvir,* alter *Augustalis d. d.*) concluderet „alterum — dico Augustalis — officium solum iniunctum esse ordinis decreto.“ At mox mihi concedes aliam fuisse caussam, cur illud *d. d.* in his titulis *Augustalis* nomini expresse adiceretur. Seviri autem cognoscemus fieri non potuisse quin a decurionibus ubique eligerentur.

[3]) Ceterum Mommsenus etiam eo offendi potuit, quod omnino illud *creatus d. d.* in his paucis titulis adiectum est, quoniam omnes seviros a decurionibus factos esse — omissis iunioribus Mediolanensibus (cf. V, p. 1198. Hermes XIII, 118 adn. 4.) et seviris Aquileiensibus (cf. adn. 2.) — in universum non negat.

est. Namque ad seviro creandos, ut iterum dicam, istae formulae omnino non spectant. Haec de titulorum interpretatione sufficiant.

Quid vero? Nonne eidem valent ad sententiam de ordinis Augustalium origine supra expositam, unde tota haec disputatio exorsa est, labefactandam vel evertendam? Nam cum ibi seviratus administratione Augustalitatem acquiri docuerim, hic speciali decurionum decreto Augustales factos esse discimus. Quid? An tamen obtinebit Zumptius Augustales quidem, ordinis socios, a decurionibus lectos esse, sed seviros, ordinis magistros, deinde ipsos sibi praefecisse?[1]) vel Henzenus, Augustalium collegia a decurionibus primum instituta ab eisdem deinde seviros praefectorum loco accepisse?[2]) Nonne titulus Verulanus n. 11 nec minus Veiens et Interamnas n. 9 et 10 clare testantur collegia, de quibus agimus, composita fuisse et ex seviris sive seviralibus et ex Augustalibus, i. e. in eis etiam fuisse, qui seviratu non essent functi?[3])

Hic iuvat adnotare, Henzenum a titulo n. 1 imprimis profectum duas huius instituti mutationes Mediolani factas statuisse.[4]) Cum enim primo ibi Augustalium collegium hoc ipso nomine adpellatum exstitisse ex illo titulo appareat[5]), temporis spatio interiecto seviros ac seviros Augustales institutos, postremo autem altera mutatione facta seviros seniores et iuniores discretos esse dicit.

§ 9.

Difficultates expositae solvuntur.

Quomodo sevirum Aug. ordo natus sit.

At iam satis superque difficultatum cumulavimus. Agedum accingamur ad eas solvendas. Qua in re ad totius instituti primordia redeamus oportet. Principio enim, qui seviratum deponebant, aeque ac magistri vicorum Romae etiam ornamenta seviralia deposuisse et in privatorum ordinem plane redisse censendi sunt. Sed mox tam aequum quam utile visum est etiam ultra muneris terminum seviralibus honores prorogare.

---

[1]) p. 20 ss. et p. 58 s. [2]) p. 301—304.
[3]) Henzen p. 199. [4]) p. 212.
[5]) cf. etiam titulum n. 8, qui Henzeno tunc nondum erat cognitus.

Aequum dico — nam quod ad spectacula edenda seviros obligatos fuisse constat [1]), ubique in imperio Romano moris fuit eis, qui munera ludosve edidissent, quaedam iura, praecipue locum insignem in theatro, in posterum concedere. Ut alia testimonia omittam, in memoriam revoco titulum Campanum I, 571: *Pagus Herculaneus scivit . . conlegium seive magistri Jovei compagei s(unt), utei in porticum paganam reficiendam pequniam consumerent . . . uteique ei conlegio seive magistri sunt Jovei compagei locus in teatro esset tam quasei sei ludos fecissent.* [2]) — Nec minus utile visum est, nimirum quo ambitio excitaretur ac libentius subirentur seviratus onera non mediocria. Ergo ne longus sim, decuriones primum paucis eisque, opinor, qui munificentia praeter ceteros in seviratu excelluerant, ut etiam munere deposito sevirum iura atque insignia partim retinerent, concesserunt eo consilio, ut et praemio ipsorum merita remunerarentur et successores ad parem contentionem stimularent. Atque in Hispania quidem et in Sardinia, qui ita honorati sunt, *sexviri Aug. perpetui d. d.* appellabantur. Brevi vero haec ratio percrebruit, inveteravit, ad omnes seviros manavit. Unde ordo Augustalium natus est. At eos, qui semel receperant *seviri Aug. perpetui* nomen honorificum, id retinuisse etiam cum vis nomini primum insita iam defecerat, non est quod miremur. Nec video, quid impediat, quominus exempla adhuc reperta ad tempora remotiora revocanda esse statuamus. Nec vero magis fieri non potuit, etiam postquam cunctis seviris perfunctis seviratus ornamenta in perpetuum permittere iamdudum in usum venit, ut nomen *sevirum perpetuorum* decerni pergeret eis, quibus eximium inter socios locum adsignare decuriones in animo haberent. [3])

Quomodo postca seviri perp. a ceteris discrepaverint.

---

[1]) vid. quae de hac re infra exponam.

[2]) Fusius de hac re Mommsenus egit I, p. 159, ad quem legentes revoco.

[3]) Similiter igitur de hac re iudico atque O. Hirschfeld. ann. 66, 55 de diversitate *flaminalium* et *flaminum perpetuorum:* „Se ci si presentano dunque flamini assoluti ed un flamonio precisamente detto annuo, altro non possiamo che supporre, che quei terminato l'anno, rientravano come flaminali nella vita privata, e che non si accordavano, almeno nei tempi piu remoti, a tutti

Nomen sevir et Aug. explicatur.

Iam eadem ratione nomen *seviri et Augustalis* explicandum esse quis est qui non videat? Quo loco monendum est, in Hispania (et Sardinia), ubi habemus *seviros Aug. perpetuos*, illud nomen numquam usurpatum esse, contra in eis regionibus, ubi *sexviri et Aug.* abundant, *seviros Aug. perpetuos* deprehendi nullos. Quod uti concurrit ad comprobandum utrique nomini fere eandem subiectam fuisse notionem, ita inde simul manifestum est horum nominum diversitatis caussam a diversarum provinciarum consuetudine repetendam esse. Nempe in Gallia Cisalpina, Dalmatia, Pannonia cet. ei, quibus primum decuriones seviratu defunctis honores seviralicios in perpetuum decreverunt, ad id indicandum verba *et Augustalis* vel etiam solemnius *et d. d. Aug.* titulo suo adiecerunt.[1]) Atque haec appellatio semel usu recepta fortasse usurpari non plane desiit, etiam cum omnes seviri munere peracto in ordinem Augustalium solerent transire. Certe enim posteriore aetate legibus municipiorum, ut mea fert opinio, adiectum est caput in hunc fere modum compositum, „uti II vir aedilis praefectus huius coloniae municipive quicunque futurus esset, quotannis tempore constituto decuriones cogeret et cum duae partes decurionum non minus adessent de Augustalibus referret.“ Tum puto *seviros* anni praeterlapsi rite *Augustales* creatos atque insignia seviralia in perpetuum eis decreta esse. Eis autem, qui liberalitate imprimis se praetulerant, honores singulares, puta ornamenta decurionalia vel aedilicia, vel bisellium vel honorem Augustalis primi tunc maxime addiderunt. Quo in negotio cum formis verbisque solemnibus procul dubio uterentur, facile comprehendimus, quomodo etiam in vita communi quamvis re mutata

Aug. c. d. d.

---

i privilegj riserbati ai flamini perpetui.“ At ego hoc loco praecise duxi definiendum, primo *seviros perpetuos* solos privilegia seviratus ultra muneris administrationem retinuisse, postea omnino omnibus *seviris* privilegia fuisse concessa, ergo istam perpetuitatem expresse adtributam mutatam esse in honorem solius nominis. Accedit quod dixi eam fortasse non esse decretam nisi aetate antiquiore.

[1]) Sic igitur explicandum est, quod illud *d. d.* non *seviri* sed soli *Augustalis* nomini nonnunquam expresse adiectum est. (cf. V, 832 et Mommsen. praef. ad tit. Aquileiens. — vid. supra p. 21 not. 2). Ut autem seviri a decurionibus fierent, mos communis erat et ab initio exercitatus.

tamen durare potuerint antiqua nomina. Neque vero necesse fuit hoc nomen antiquari vel fieri contemptum propterea quod in nonnullis oppidis [1]) ingenui seviratu gesto ad honores publicos accedebant ideoque seviri titulum additamento *et Augustalis* non augebant. Nam quicunque conabantur Augustales libertini nudo sevirorum titulo adoptato nobiliores istos aequare, plerumque nominis ratione ut verae condicionis ita vanitatis convincebantur. Itaque plurimos titulo legitimo eoque proprie honorifico acquievisse arbitror, veluti Mediolani, ubi nudum seviri nomen ingenuis fere reservabatur, libertini inter seviros nude dictos non reperiuntur nisi pauci. [2])

sevir et Claudialis, Flavialis cet.

Ceterum secundum ea, quae hactenus exposui, mirum non videbitur, quod quotiescunque imperatori posteriori seviri dicati sunt, etiam haec ratio ordinis socios appellandi revixit. Nam eos, qui munere annuo fungentes vel Claudii vel Vespasiani cultum praecipue curaverant ideoque ab eis nomina traxerant, etiam cum in ordinem transirent, non *Augustales* ex more solito appellari sed ista nomina retinere consentaneum erat. Ergo hos non *seviros et Augustales* sed *seviros et Claudiales* vel *Flaviales* decuriones creaverunt. Quem titulum, cum novus esset atque inauditus, alias quoque potuerunt saepius usurpare, etiamsi nomen *sexviri et Augustalis* fortasse iam obsolevisset, saltem in vita communi. Itaque habemus p. 18 sub n. 42 *sevirum et Claudialem* et sub n. 43 *sevirum et Flavialem.* Enimvero illi tituli, in quibus *sexviri et Augustales* commemorantur, quamvis id non sit necessarium, tamen possunt ad aetatem antiquiorem plerique pertinere.[3]) Atque de nonnullis id certo constat. Verbi caussa titulum 2, in quo homo ingenuus ac flaminalis nomen *sexviri et Augustalis* sibi vindicat, ab aetate Augustea haud procul abesse cognominis defectus dilucide arguit. Videtur autem in illa formula particula *et* magis magisque omissa esse, id quod postea fuit omnino usitatissimum.

---

[1]) Ceterum nisi Mediolani haec nominum discrepantia demonstrari nequit.

[2]) Ac noli oblivisci dum munere funguntur omnibus nudum seviri nomen aequaliter convenisse.

[3]) Quamquam Mediolani saltem *sexviri sen. et Aug.* etiam ad posteriorem aetatem videntur pertinere.

Certe Mediolani *sexviri et Aug.* et *sexviri Aug.* sunt eodem numero. Conferas etiam titulos p. 20 s. n. 5. 6. 7. Quo factum est, ut in plerisque oppidis desinerent nomine separari sacerdotes annui et ordinis socii sacerdotio annuo pridem defuncti. Nam *seviri Augustales* etiam illi multis in locis sine discrimine vocabantur.

VI vir et VI vir Aug.

Praeterea hinc opinor lucem subnasci titulis, quos nondum tetigi, difficillimis Pisaurensi et Ariminensi p. 18 n. 40. 41. Namque coniecerim ut alibi (inquam Mediolani) ita etiam in his oppidis, cum necesse esset inter sacerdotes annuos et communes ordinis socios distinguere, illos *sexviros*, hos *sexviros Augustales* appellatos esse. — Quamquam alioquin etiam hic promiscue utrosque *sexviros Aug.* dictos esse negare nolo. — Quodsi cupiebant expressis verbis indicare aliquem primum seviratu functum, deinde ordinis socium factum esse, certe potuerunt *sexvirum et sexvirum Augustalem* eum vocare. Minime enim facio aut cum eis, qui magistratum publicum vel sacerdotium municipale priore illo *sexvir* significari putant [1]), aut cum eis, qui ita hanc formulam explicant, ut eosdem et sexviros Augustales et sexviros alius cuiusdam collegii magistros fuisse dicant.[2]) Illi enim coniecturae, praeterquam quod argumentis destituta est, etiam libertina illorum virorum condicio obviam est; alteri rationi obstat, quod de *seviris* ut alius cuiusdam collegii magistris nihil aliunde accepimus eaque de caussa, ubi nude commemorantur definitione accuratiore non adiecta, sexviri Augustales notissimi quin intellegendi sint dubitari nequeat.

Sententia proposita et Marquardti et Zumptii postulatis satisfacit.

Denique igitur, ut hoc iterum premam, verbis *et Augustalis* seviri nomini adpositis proprie continetur incrementum honoris: quo statuto tollitur dubitatio a Marquardto de hac formula prolata. Nec vero minus eiusdem formulae originem ad ea tempora revocavi, quibus seviratu functi nondum eo ipso omnes fiebant Augustales. Itaque etiam Zumptio satisfeci.[3])

---

[1]) cf. Orelli ad 3931.

[2]) Borghes. bull. 1842. p. 109. Furlanetto, lapidi Patavine 1847 cf. Henzen p. 316.

[3]) p. 62 ss. cf. p. 63: „nam certe non diceretur Titus Apiolus *sevir idemque Augustalis,* nisi nonnumquam accidisset, ut qui VI vir esset, non esset Augustalis.“

Postremo eam quoque, quam supra tertio loco proposui, difficultatem, quisquis perlegerit quae hactenus exposui iam ipse sibi explicaverit. Etenim Augustales corporatos ante seviros exstitisse vel in Augustalium collegiis non paucos fuisse, qui seviratu non essent functi, ad id comprobandum tituli ibidem communicati omnino nihil possunt. Immo praebent nobis nomen priscum atque solemne in quibusdam regionibus usitatum eorum, qui seviratu administrato insignia et iura sevirum in perpetuum nancti ordinem Augustalium faciebant. At dixerit fortasse quispiam, posse tamen illos titulos ita intellegi, quasi ante seviratum gestum isti homines *Augustales* a decurionibus creati sint. Cui respondeo tum utique scribendum fuisse: *Augustalis c. d. d. et* vel *idem sexvir* vel etiam *idem eorum sexvir* vel tale aliquid aliud. Nam sic fere collegiorum socii, qui honoribus posthac in eis functi sunt, titulos suos semper componunt. Id quod eis qui titulos norunt non est cur demonstrem. Quod vero illud in his titulis nunquam reperitur, certissime concludimus Augustalitatem per seviratum vel accuratius post eum fere acquisitam esse. Ceterum etiamsi per se possemus hos titulos in istam sententiam interpretari — quod minime concedo —, tamen non liceret propter ea quae supra exposui. Atque ex titulo Verulano p. 21. n. 11 non omnes *Augustales* fuisse *sevirales* Henzenus iniuria collegit.[1]) Scilicet utrum dicatur, ut fere assolet, *sevir* an paullo accuratius *seviralis et Aug.,* ad formulae notionem nihil interest. Immo quod ad hanc rem attinet, in titulum Verulanum idem quadrat iudicium atque in Veientem et Interamnatem p. 21 n. 9 et 10. Quodsi singulari numero *sevir et Augustalis* saepissime ponatur ad significandum eum qui seviratu perfunctus in ordinem Augustalium transiit[2]): quin tandem plurali numero universi ordinis socii, quippe qui omnes seviratu gesto a decurionibus Augustales creati sint, *seviralium* (= *sevirum* n. 9 et 10) *et Augustalium* nomine solemni possint vocari? Cum praesertim nomen *seviralium* etiam propterea ne suffecerit quidem ad istos accurate significandos, quod non deerant *sevirales,* qui *Augustales* eidem

Tituli in § 8 propositi explicantur.

contra Henzenum.

---

[1]) p. 199. s.

[2]) ita quidem ut Zumptius etiam Henzenus hoc concedit.

non essent, dico ingenuos, qui ad munera municipalia postea accesserant.

Ara Narbonensis.

Non a maiore collegio sed a sex sacerdotibus in Augusti honorem institutis totam Augustalitatem originem ducere praeterea testis est inscriptio arae Narbonensis[1]), in qua verorum sevirorum mentionem a Marquardto[2]) Herzogio[3]) recte statui infra melior erit occasio probandi. Ad hoc seviratum cum ad tempus delatum esse in universum hactenus viderimus, eodem illo titulo conficitur per anni spatium geri solitum esse. Quod enim ibi *quotannis* ternis diebus tres equites Romani a plebe et tres libertini ad aram hostias immolare atque thus et vinum civibus praestare iubentur, eisdem hominibus certe per unum annum haec munera imponi intellegendum est. Denique ut honores publicos ita etiam seviratum annuum fuisse veri simillimum est.

Argumentum ex numeris titulor. sevirum et IV virum repetitum.

Restat aliud sententiae meae argumentum certe non contemnendum. Etenim si recte contendo in universum Augustalium ordinem non constitisse nisi ex seviris annuis munere defunctis: exspectes duovirum vel quattuorvirum et iure dicundo et aedilicia potestate nec non praefectorum titulos si computentur, ad Augustalium titulorum numerum fere eandem habere rationem atque quattuor ad sex. Quod etiamsi non quadrat ad singula oppida, quoniam in huiusmodi rebus casus multum valuit, tamen locum habere exspectabimus, si ad calculos vocantur tituli totarum provinciarum. Iam egomet in hunc modum forte computavi titulos huc pertinentes corporis inscr. voluminis V. Atque inveni circa trecentos et quinquaginta II virum vel IV virum et praefectorum ac circa quingentos VI virum Augustalium titulos. Hi autem numeri ad rationem supra dictam proxime accedunt.[4])

§ 10.

Raro Augustales fiunt seviratu non functi.

Verumtamen quamvis lex fuerit, ut seviratus administratione Augustalitas acquireretur, nihilo minus nonnumquam accidisse,

---

[1]) Wilm. 104. Herz. 1. [2]) p. 507. [3]) p. 198.

[4]) Quamquam profiteor, in aliis regionibus, ut posthac inveni, horum numerorum rationem cum hac norma non convenire. Cuius rei caussae non sunt obscurae.

ut aliquis seviratu non functus in ordinem reciperetur, equidem noluerim negare. Huc pertinere videtur unus, qui ex Galliis tam Lugdunensi quam Narbonensi ad nostram memoriam pervenit *Augustalis* in hoc titulo:

Exempla afferuntur.

1. .. C. S[il]en[i]o Reguliano eq. R. ... patrono IIIIII vir. Lugduni consistentium L. Silenius Reginus Aug. . . Boiss. VI, XXXIII = Wilm. 2506 = Or. 4077.

Praeterea hos titulos satishabeo hic in quaestionem adducere:

2. .. in honor. L. Stati Onesimi IIIIII vir. et in memor. C. Stat[i] Primigeni Aug. d. d. L. Stati Hermetis L. Statius Encolpus IIIIII vir. . . . . V, 827 Aquileiae.
3. = p. 18 n. 37.
4. .. [T. Aelius T.] lib. Atime[tus VI vir] ... diu]s Euhodus Au[gustalis] . . V, 8654. cf. 8655. Concordiae.[1])
5. .. o[V]itulus l. IIIIII vir. August. [L]atinus l. August. . . . . . . V, 7255. Segusione.
6. .. in memor. T. Velli Ones. IIIIII vir. Aquil. Aug. Parent. . . . . . III, 3836 Emonae.

Filius equitis Rom. Lugduni Augustalis.

In exemplo primo praeterquam quod Augustales in Gallia Transalpina alibi non sunt reperti, sed solum seviri, eo quoque offendimur, quod iste *L. Silenius Reginus Aug.* filius esse dicitur cum patroni IIIIII virum Lugduni consistentium tum equitis Romani. Enimvero reliqui illarum regionum seviri ad unum omnes sunt libertinae condicionis. Attamen tituli fides in dubium vocari nequit, utpote qui Smetii auctoritate nitatur. Sed primum moneo C. Silenium Regulianum nullum honorem publicum Lugduni adeptum esse, nedum esset ex quinque decuriis vel equo publico ab imperatore donatus. Unde elucet eum quamvis complurium corporum patronum vel socium honoratum tamen nobilissimorum municipum in numero non esse habendum. Iam vero recordemur, quanto opere aetate imperatoria ordo

---

[1]) Sunt duo tituli prope eisdem verbis compositi itaque se invicem supplentes.

equester omnino coeperit vilescere. Qui cum olim „ab ingenuis separaretur, tum communicatus est cum servitiis"; in quem neglecta omni aut generis aut integritatis vitae ratione censu solo pervenire tunc cuivis licuit.[1]) Quo fit, ut in titulo Lugd. Boiss. p. 160 = Or. 4020 in sportularum divisione *ordo equester* non coniungatur cum decurionibus, sed idem accipiat et eodem numero habeatur cum IIIIII viris Aug. et negotiatoribus vinariis[2]); quo fit, ut in ara Narbonensi tres equites a plebe consocientur cum tribus libertinis, scilicet locupletibus, ut qui loco non ita multo inter se differant. Vides igitur eos, qui solo censu elati nomen equitis Romani sibi sumpserant, ne in municipiis quidem inter viros primarios numeratos esse. Iam huius ipsius generis et qui libertinitatis etiam tunc servaret quendam odorem, fuisse opinor C. Silenium Lugdunensem, quem fortunis florentem Augustales patronum sibi adsciverant. Eiusque filium, sicut nonnullis in oppidis decurionum quorundam filiolos in album decurionum referre moris erat[3]), in honorem patris decuriones, seviris fortasse postulantibus, cum nimis esset tenerae aetatis quam qui seviratu posset fungi, Augustalem saltem fecerunt. Nec C. Silenius hunc honorem repudiavit, sive quod munera publica filium adepturum omnino desperabat, sive quod eum minore honore uti voluit, donec ad decurionatum petendum satis haberet annorum. Ne vero documentorum subsidio destitutus temere haec videar hariolatus esse, legenti in memoriam revoco decretum illud a centumviris Veientibus a. 26 p. Chr. in honorem C. Iulii Gelotis factum[4]), quo edicebatur, *ut Augustalium numero haberetur aeque ac si eo honore usus esset.* Unde primum apparet legitime et ex communi praescripto in Augustalium ordinem non esse receptum nisi qui eo honore, dico seviratu[5]), usus seu functus esset; deinde interdum

Pueris in patrum honorem interdum Augustalitas decernitur.

[1]) cf. Marquardt. hist. equitum Rom. 1840. p. 90 s. Friedländer, Sittengesch. Roms I, 1862. p. 192 ss.

[2]) Paullo aliter Marq. de hoc titulo iudicat hist. eq. R. p. 89 adn. 31. opum, ut mihi videtur, iusto magis ratione habita in ordinibus discernendis.

[3]) Marquardt, Statsverw. I, 508.

[4]) Or. 4046.

[5]) seviros Veientes habemus in titulo Wil. 2080b.

honoris caussa quendam extra ordinem seviratu non gesto Augustalem creatum esse. Amplius reminiscaris inscriptionis Orellianae 3938, in qua puer tredecim annorum etiam sevir dicitur. Quem vix credo seviri munus tam tenera aetate gessisse sed patris caussa in ordinem sevirum receptum esse. Nam quo nomine appelletur, utrum *sevir* an *Augustalis*, ad hanc quaestionem parvi interest.

Similiter ac de Augustali Lugdunensi vereor ne iudicandum sit etiam de Aquileiensi in n. 2, quem, nisi prius mortuus esset, puto posthac seviratum subiturum fuisse. Henzenus quidem hunc titulum maxime idoneum duxit, quo colligatur in eis oppidis, ubi inveniuntur et *seviri* et *Augustales*, hos ex illis non esse ortos.[1]) Sed cum Aquileiae adhuc detecti sint sevirum tituli circiter sexaginta, Augustalium unus vel tres[2]) sane nihil possunt ad regulam a nobis inventam labefactandam. Quae si illic non valuisset, satis multa necesse erat inveniri exempla Augustalium seviratu non functorum. Nunc vero id genus non praesto est nisi hoc unum. Ceterum iam non miraberis, quod *d. d.* nomini *Augustalis* in hoc titulo expresse adiectum est. Scilicet rarum erat atque insolitum tali modo aliquem in Augustalium ordinem recipi et singulari decurionum decreto opus erat ad id conficiendum.[3]) Neque aliter exempla sub n. 3. 4. 5. proposita se habere existimo. Atque monuerim, in 2. et 3. patres libertinos appellari *sexviros*, filios, qui et ipsi sunt libertini, appellari *Augustales*. Unde num nimis audacter conicio nonnullis in locis eos imprimis sexvirum filios, quibus, cum essent libertini, aditus ad decurionatum erat negatus, iam antequam seviratum suscipere per legem possent, ut *Augustales* ordini adscriptos esse? Praesertim cum domum sevirum omnino ad ordinem quodammodo pertinuisse aliunde constet; dico titulos, in quibus traduntur divisiones factae seu sportulae datae ut decurionibus Augustalibus ita uxoribus quoque vel filiis Augustalium (v. c. I. N. 221. 5186 Or.-H. 7335 Wilm. 2624). Sextum exemplum duabus rationibus mihi videtur explanari

Sevirum filii qui ipsi sunt liberti iam pueri inter Augustales recipiuntur.

---

[1]) p. 211.

[2]) V, 8296 et 8301 corrupti sunt. Ceterum eos infra tangam.

[3]) contra Mommsenum praef. ad tit. Aquil.

posse: aut enim T. Vellius parvulus Parentii in ordinem Augustalium receptus, deinde domicilio mutato Aquileiae sexvir factus, postremo cum Emonam transmigrasset ibi rursus seviratu functus in ordinem transiit, aut ei aetate provectiore ut a Veientibus C. Iulio Geloti sic a Parentinis, quod de eorum civitate bene meruisset, absenti Augustalitas decreta est. Ergo ut summam faciam deliberationis, pauci tantum eique, quibus aut per aetatem aut quod absentes erant seviratum gerere non licebat, honoris caussa protinus Augustales creabantur. Nam quem praesentem Augustalium iuribus donare cupiebant, ei, si per aetatem licebat, seviratum gratuito deferre solitum erat.

Absentes raro Augustales fiunt.

Seviratus Trimalchioni absenti decretus.

Enimvero parum perspexit Petronii festivitatem Eggerus, quin etiam ne verba quidem satis accurate legit, qui ex magniloquo, quod ille Trimalchionem fecit ipsum sibi componentem [1]), epitaphio concluserit: „Les honneurs du *sévirat* n'entraînaient pas l'obligation de présence dans le municipe où on les avait reçus.“ [2]) Trimalchio non dicit seviratum se absentem gessisse, sed dumtaxat sibi absenti decretum esse. Nempe casu, opinor, accidit, ut eo ipso die, quo de seviris creandis ad decuriones referebatur, Trimalchio vel negotii caussa vel etiam ambulando domo abesset. At id ipsum ei suffecit nebuloni, ut cum Caesare se compararet, quippe cui, ut consulatum absens peteret, uni populus contra legem permisisset. Nimirum orbem oportet labare atque confundi, cum Trimalchiones fiunt seviri! [3])

Haec de *sevirum* condicione in eis regionibus, ubi fere soli reperiuntur, in universum satis sunt. Nam singula perlustrari non est huius loci. Quodsi paucis verbis, quae hucusque disputavimus, licet complecti: tota Augustalitas a sexviris annuis Augusti sacerdotibus exorsa est. Primum paucis, scilicet meritissimis eorum, sevirum iura ultra muneris annum a decurionibus propagata sunt. Qui in Hispania (Sardinia) *sexviri perpetui*, in Gallia Cisalpina Dalmatia cet. *seviri et Augustales* vocati sunt. Mox ad omnes seviros hic usus manavit. Ita

[1]) c. 71. [2]) p. 397 cf. Boiss. p. 177.

[3]) cf. Mommsen, Statsr. I, 485 s. et Hermes XIII p. 118 s. Sed potius cum Caesare quam cum Mario Trimalchionem se comparare Petronius mihi videtur voluisse.

ordo Augustalium coortus est. Seviratu non functi in ordinem non intrabant nisi pauci honoris caussa, qui seviratum suscipere per legem non possent.

§ 11—13.

Qualis sit collegiorum status, ubi *Augustales* soli inveniuntur.

§ 11.

Henzeni rationes examinantur.

Iam transeamus ad ea oppida provinciasve, in quibus fere non reperiuntur nisi *Augustales* soli, et inquiramus quemnam in modum ei fuerint constituti, numque diversus fuerit eorum et status et origo a *sevirum* collegiis, quorum imaginem modo adumbravi. Quam quaestionem ita instituere misi visum est, ut primum Henzeni vestigiis insisterem. Nam cum *Augustalium* et *sevirum* collegia ut statu ita origine valde inter se discrepare ille quidem probare studuerit nec paucis etiam persuaserit, priusquam quid ipse sentiam exponam, in rem erit rationes, quibus ille opinionem suam fulsit, examinare.

Atque exordium quidem argumentationis Henzenus ita fecit, ut alicubi fuisse collegia sevirum Augustaliumve aliter ac supra dictum est constituta in universum statueret. Quo in negotio documento usus est primum titulo supra [1]) transscripto Or.-H. 7101 (= Wilm. 2077), unde confecit partem ordinis Augustalium Verulis constitisse ex eiusmodi hominibus, qui seviratu non essent functi. Verumtamen hanc opinionem virum doctissimum fefellisse supra demonstravimus. [2]) Secundo loco adhibuit fragmenta fastorum variis de caussis memorabilia Or.-H. 7165. Quod ibi dicitur: *IIII primi natale Iuliae August. . . cenam decurion(ibus) et Augu[stalibus] dederunt; eorum seviri [munus] familia gladiat(oria) [ediderunt]*, vix posse scriptum esse censet *eorum seviri*, nisi seviri ab initio [3]) fuissent

a) Rationes generales.

Or.-H. 7101.

Or.-H. 7165.

[1]) p. 19 n. 46. [2]) p. 27 s.

[3]) *„einen anderen anhalt für unsere anname* ***ursprünglicher*** ***vorstandschaft*** *gewärt* etc. p. 199.

Augustalium magistri. Sed cur ab initio? Quo tandem iure status, quem invenimus anno p. Chr. 23[1]), ad totius instituti primordia refertur? Tunc enim dudum potuit ea qua docui ratione ex sex viris initio solis institutis ordo evasisse satis frequens, in quo sexviros usque quaque fungentes, prout honore ceteris praestabant, quasi magistrorum locum obtinuisse nihil mirandum est.[2]) Nolo enim urgere ex verbis *eorum seviri* accurate non sequi nisi seviros ad Augustales pertinuisse, cum eis arte coniunctos fuisse. Praeterea Henzenus, quod in initio huius fragmenti *VI vi[ri et] honore functi* (= sevirales)[3]) dicuntur, etiam in hoc titulo ut in Verulano Or.-H. 7101 sevirales iuxta Augustales commemorari, ergo ab aliis ordinis sociis seviratu non functis distingui putavit. Si enim nihil interesset inter illos *honore functos* et qui postea leguntur *Augustales*, parum patere, cur non utroque loco haec altera significatio usitatissima usurpata esset. — At primum respondeo has fastorum partes, ut ad diversos annos[4]) spectant, ita diversis temporibus a diversis hominibus conscriptas esse. Ad hoc optime convenit cum sententia de sevirum collegiis supra a me proposita, quod in prima fragmenti parte annum 23 fortasse satis multo antecedente[4]) non usurpatur nomen, quo posthac ordinis secundi socii volgo appellabantur. Credas enim nondum ita concretum vel stabilitum fuisse Augustalium ordinem, ut certum nomen potuisset inveterascere et divolgari. Deinde omnino non video, quae caussa fuerit, cur a ceteris Augustalibus sevirales hic essent secernendi. Nam eos intra ordinem fecisse quasi corpus separatum probari nequit. Quae igitur in universum Henzenus attulit ad demonstrandum exstitisse Augustalium collegia, quo-

---

[1]) Sane ad hunc annum, non ad sequentem 108 p. Chr. pertinet haec fastorum pars, quia alioquin „Divae Augustae" dictum foret. cf. Dio. 58, 2. Eckhel, d. n. 6 p. 147. 157. Henzen, act. fr. Arv. p. 52.

[2]) Conferas quod ipse Henzenus p. 214 contra Marquardtum disputat: *„eine vorstandschaft der sevirn wird dadurch nicht ausgeschlossen."*

[3]) Nam ita illum haec verba recte interpretatum esse mihimet persuasum est.

[4]) Facile plus inter illas partes interiectum est quam unius anni spatium, si quidem infra annum 23 insequitur annus 108.

rum socii antea sacerdotio annuo magnam partem non essent functi, mihi videor confutasse.

b) Rationes speciales.

Iam in eis maxime regionibus, ubi *Augustales* fere soli inveniuntur, ex paucis annuis sacerdotibus eorum collegia non esse orta, inde ille voluit simpliciter confici, quod *seviri* ibidem nulli commemorarentur. At quaerat quispiam, num forte sub ipso *Augustalium* nomine etiam sacerdotes annui lateant. Quod Henzenus cum praevideret sibi opponi posse propterea censuit negandum esse, quia tum Augustales proprie cultu fungentes non fuissent nomine separati a communibus ordinis sociis. Quid vero? Num putas ita illam dubitationem sublatam esse, quando quidem constat in illis oppidis, ubi *seviri* tantum inveniuntur, et sacerdotes annuos et ordinis socios eodem nomine revera usos esse? Immo concedendum est itidem rem se habere potuisse, ubi non exstabant nisi *Augustales*. Ac perquam obfuit toti Henzeni argumentationi, quod hoc non sensit. Iam enim in eis quae sequuntur hoc tantum quaerit, num *seviri* omnino dici possint ibi exstitisse, ubi adhuc reperti non essent. Contra debebat quaerere, utrum sacerdotes annui nescio quot vel quo nomine ibi fuisse dicendi essent possentve dici necne. Itaque huc spectat quod supra monui de necessitate id quod quaeritur recte et accurate exprimendi.

Possunt sub Augustalium nomine latere sacerdotes annui.

Deinde Henzenus animadvertit *sevirum* loco ibi, ubi *Augustales* tantum in titulis reperti sint, alios deprehendi magistratus, qui rursus eis oppidis desint, ubi exstent *seviri*. Quo confirmari opinionem illis regionibus *seviros* omnino defuisse. Id quidem cum nostra parvi intersit ultro concedimus, sed videndum est, num etiam sacerdotes annuos in universum defuisse isto argumento conficiatur. Quocirca primum, argumentum per se ipsum quomodo se habeat, examinemus. Itaque breviter expono, quinam magistratus commemorentur in eis oppidis, ubi *seviri* desunt, — breviter, inquam, nam infra uberius ac separatim de sevirum Augustalium magistratibus agetur.

Henzeni argumentum ab Augustalium magistratibus repetitum.

Habemus igitur Augustalium quinquennales[1]) singulos Canusii et Venusiae et Beneventi atque in titulo agri Neapoli-

Horum magistratuum recensus.

---

[1]) Augustales quinquennales vix recte Henzenus; immo in paucis lapidibus, in quibus legitur Aug. quinq., duo honores

tani; tres Aeclani. In titulo I. N. 5186, quem Henzenus Capuae[1]), Mommsenus Iuvano oppido attribuit, *quinq(uennales) Aug(ustales)* pro ordine Augustalium ponuntur, quod alibi inauditum est.[2]) Deinde curatores inventi sunt quattuor Puteolis, si omnino licet hoc loco eos afferre, quoniam unus ex eis idem dicitur *sevir Aug.* Denique quaestores Augustalium deprehenduntur in titulis sex Allifis repertis.

Eidem alibi reperiuntur.

Iam hi magistratus num revera desunt eis oppidis, ubi *seviri* fuerunt? Sane curatores protinus excipiendi sunt. Ceterum etiam in Gallia Transalpina, Cisalpina, alibi non ita raro commemorantur. Quinquennalitatem autem a seviris gestam testantur tituli Ostienses, quot egomet norim, viginti, deinde Sulmonensis, Truentinus, Gabiensis, Patavinus, Brixiensis, tum Reatinus unus vel duo, Aesernini duo; denique sevir Augustalis idem quinquennalis Tusculanus est in titulo Ostiensi Or.-H. 7106. Sane Henzenus hos seviros, qui eidem fuerunt quinquennales, primum[3]) utique vetuit confundi cum Augustalium quinquennalibus; deinde postquam hanc opinionem totam obtineri non posse intellexit, tamen id premere perseveravit, ubi seviri exstarent, seviros tantum, non autem Augustales quinquennales factos esse.[4]) At hoc pro argumento uti non licet nisi ei, qui iam aliis rationibus demonstravit inter seviros et Augustales discrimen revera interesse. Nam eodem iure inde ita possumus concludere: quoniam ibi, ubi *seviri* praeter *Augustales* inveniuntur, illos solos videmus quinquennalitatem assequi, etiam in eis regionibus, ubi *Augustales* tantum exstant, nisi sacerdotio annuo perfunctos quinquennales non esse factos verisimile est. Praeterea autem monendum est in eis oppidis, quorum habemus *seviros* eosdem quinquennales, *Augustales* omnino obvios esse vel perraros vel etiam nullos. Denique quaestores alibi non sunt reperti nisi in uno titulo Tiburtino; ac sane Tibure seviri quod sciam non deprehenduntur. Verumtamen

---

significantur, ut idem primum Augustalis, deinde eorum quinquennalis factus esse dicatur. Itaque idem valet ac si alibi dicitur: Aug. idem quinq.

[1]) p. 207. [2]) De hoc titulo infra plura disseram.

[3]) l. l. [4]) p. 315 s.

constat Henzenum errasse, cum hoc argumentum a magistratibus repetitum tamquam opinionis suae adminiculum confingeret.

Praeter illos alii magistratus exstiterint necesse est.

Sed nobis non est satishabendum illius impetum, ut imagine utar, defendisse, immo suis ipsius armis mihi petendus videtur. Namque in quadraginta fere oppidis regni Neapolitani nec minus in Lusitania Dacia ceteris regionibus, ubi *Augustales* soli reperiuntur, huius modi magistratuum usque ad hunc diem nulla prodierunt exempla. Unde veri simile est magistratus ita nominatos in plerisque illorum oppidorum provinciarumve non exstitisse. At Augustalium collegia omni genere tam sacerdotum quam magistrorum propriorum ibi caruisse vix quisquam cogitabit. Ergo proclive est dictu eos sub *Augustalium* nomine latitare.

Hoc postulat etiam illorum natura.

Ceterum infra docebo quinquennalis curatoris quaestoris honores non pertinuisse ad munera p u b l i c a sed ad res ordinis i n t e r n a s curandas; quam ob rem ei quidem ab ordinis sociis, non a decurionibus creati sunt. Ergo praeterea requirebantur, qui publicis Augustalium muneribus multo gravioribus fungerentur, nimirum a decurionibus electi.[1])

Henzeni argumenta tertium et quartum.

Tertium opinionis suae argumentum Henzenus eo contineri ratus est, quod munera, quibus alibi *seviri* fungi solent, in eis oppidis, ubi *Augustales* soli inveniuntur, his fere attribuuntur.[2]) Unde rursus conficit seviros ibi defuisse. Sit sane ita. At nonne inde potius videtur colligendum *Augustales* illic omnino *sevirum* locum tenuisse? Certissime — sed Henzenus hanc coniecturam simplicissimam invenire non potuit, utpote qui annuos seu sacerdotes seu mavis magistros posse illic *Augustalium* nomine significatos esse a principio negasset. Verum enim vero huc commodum cadit, quod quarto loco Henzenus attulit nihil opus fuisse in istis oppidis sacerdotibus annuis sexvirorum instar, quia *Augustales* quidem universi per omne tempus vitae cultui adstricti fuissent. Nam id patere ex titulo Puteolano I. N. 2527: *D. M. Q. Insteio Diadumeno Augustali . coluit annis XXXXV. . .*[3]) Sed tam generaliter aeque atque in *Augustalium* etiam in *sevirum* ordinis sociorum omnium sepulcris praedicari

Quomodo Aug. dici possint per omnem vitam coluisse.

---

[1]) Ita explicatur, cur decurionibus publica dumtaxat munera remittendi potestas sit. cf. III, 6294: *immunitate muner. publ. concessa ab ordine.*

[2]) p. 209. [3]) p. 214 s.

potuit, eos postquam seviri facti essent, usque ad finem vitae „coluisse“, etiam si sacerdotio annuo finito graviora munera amplius non debebant in honorem Augusti subire quam cenis publicis interesse vel in spectaculis loco insigni uti vel similia. Namque in cultu Augusti usque erat positum illius honoris fundamentum, cultus Augusti manebat fons, unde sevirum quamvis seviratu iamdudum defunctorum iura ac privilegia continuo derivarentur. Itaque *Augustalium* munera in universum fuisse perpetua ex titulo Puteolano profecto non sequitur.

§ 12.

Amplius demonstratur Augustalium collegia a seviris statu non differre.

Munera Augustalium potiora neque a multis simul neque ab eisd. per longum tempús geri possunt.

At age videamus potiora *Augustalium* munera num vere fuerint eius generis, quae possent cum a multis simul tum ab eisdem per multos annos sufferri. Ac primum quidem summam honorariam Augustales ob honorem solvere solitos esse docent tituli I. N. 951. 961. 4000. Ac fuit ea saepe non mediocris. (Secundum I. N. 951 viginti, secundum 961 quindecim, secundum 4000 decem milia sestertium a singulis solvuntur.) Quod vero Mommsenus docuit in commentario ad legis coloniae Genetivae capita 70. 71 adiecto[1]), summam honorariam municipalium et magistratuum et sacerdotum, si non esset inde repetenda, certe ad summam legitimam in ludos impendendam quodammodo se applicuisse tamquam augmentum quoddam eius, in alios usus tamen erogandam: id hic quoque videmus confirmari. Nam in titulo supra laudato I. N. 951 duo Augustales *pro munere ab summa quadraginta [m. HS. n.]* vicum Laris dicuntur stravisse. Praeterea munerum ludorumve ab Augustalibus editorum adnoto mentionem fieri in I. N. 1514. 1520. 2463. Porro opera publica diversi generis invenimus ab eisdem sua pecunia dedicata, verbi caussa templa statuasve I. N. 453. 2306. 3943. 4918. 4917. III, 4153. II, 175. 181. 182. 2327. vias stratas I. N. 951. 3953. 4346. alia aedifica vel eorum ornamenta I. N. 1950. 4943. II, 183. Denique cenarum publicarum cura eis

[1]) eph. epigr. III, 102.

imposita fuit. Qua in re non solum visceratio eis erat providenda, vinum ac panis adicienda, verum etiam tricliniorum instrumentum atque ministerium plerumque debebant comparare. (I. N. 79.) Atque haec munera in omnibus quae adhibui exemplis non toti ordini, sed paucis Augustalibus attribuuntur. Praeterea pleraque sunt eiusmodi, in quae cadat illud: multorum cura res turbantur. Cum vero aequum sit et ex titulo I. N. 79 manifesto appareat cuique Augustali aliquando haec munera fuisse subeunda, sequitur ut singuli ea non gesserint nisi ad tempus. Deinde cum tanto sumptu fere sunt coniuncta, ut eidem homines per multos annos ea sustinere nec potuerint nec certe debuerint. Immo talis est eorum species, quasi per spatium circumscriptum dico annuum geri solita sint.

Quaedam insignia solum sacerdotibus annuis conveniunt.

Deinde vero consentaneum est muneris gravitatem splendore honoris cum eo coniuncti quodam modo mitigatam et compensatam esse, itaque Augustales, dum „munere Augustalitatis" (cf. I. N. 79) funguntur, dum exempli gratia ludos edunt, dignitate inter socios eminuisse et insignem locum, tamquam magistrorum, in ordine obtinuisse. Ita etiam lictores praesto fuerunt certe non cunctis Augustalibus in perpetuum, sed tantum eis, qui quoquo anno proprie munere fungebantur. Etenim lictores inter *Augustalium* insignia numeranda esse probant fasces in compluribus qui huc cadunt lapidibus insculpti. (I. N. 632. 961. 2342. 2355)

Aug. his munerib. dignitatem auspicati sunt.

Atque *Augustales* protinus cum facti essent haec munera subiisse vel eorum administratione dignitatem suam auspicatos esse cum per se sit probabile [1]), tum eo confirmatur, quod iura ac privilegia eorum, veluti locus in spectaculis et cenis publicis insignis inde magnam partem videntur explicanda esse, id quod supra demonstravimus. Denique hae omnes quas modo proposui condiciones cum eis quae de seviris supra adumbravimus adeo conveniunt, ut etiam in hac re Augustalium collegia eos aequasse adducamur ad credendum.

---

[1]) cf. etiam I. N. 79, maxime haec verba: *facilius subituris onus Augustalitatis, dum hoc commodum ante oculos habent. . Hoc autem nomine relevati impendis facilius prosilituri hi, qui ad munus Augustalitatis compellentur.*

Augustalium collegia sero nominantur.

Porro non inutile fuerit adnotare *corpus* seu *collegium* Augustalium cum raro tum posteriore demum aetate nominari. (I. N. 2529 et 2530 = a. 165. 2522. 79. III, 3016.) Quod mirum foret, si maiora collegia revera ab initio instituta essent. Deinde vero in promptu sunt documenta ac testimonia expressa, quibus prorsus nobis persuadeatur fuisse munus Augustalitatis ad tempus delatum et ex eis, qui illo functi essent, ordinem constitisse. Namque in nonnullis titulis deprehenditur mentio Augustalitatis iteratae:

Augustalitas iteratur.

1. .. Nasellius Vitalis .. Aug. II quinq... I. N. 1504. } Beneventi.
2. .. Augustalis iterum in ordine dec[urionum creatus] . . . . I. N. 1509. } Beneventi.
3. C. Mammio Pelasgi l. Felici August. iter. honorato bisellio . . . . I. N. 5214. Larini.
4. C. Titio Chresimo Aug. II . . . I. N. 4040. Suessae.
5. .. Oppius Valen .. Aug. III. . . Torremuzza 24,8 = Mur. 202, 3. Cephaloedii.

In titulo Sinuessano Zumptius[1]) (nec non Mommsenus) pro *II* maluit legere *li.*, Henzenus[2]) coniecit *his(eilarius)*, sed lectio *II* est optima et utique retinenda. Porro idem Zumptius, ut ei erat persuasissimum Augustales non esse nisi collegiorum socios eo ipso perpetuos, ubicunque legi videretur in inscriptionibus *Aug. iterum*, aut fraudem aut errorem subesse audacter pronuntiavit[3]). Quod iudicium Henzenus plane suum fecit[4]). Sed de illarum inscriptionum fide, praesertim cum sint tam frequentes, dubitatio moveri non potest. Immo opinio hominum doctorum, quam de Augustalibus sibi finxerunt, mutanda est.

Augustales perpetui.

His adicio, qua omni haesitationi eripiamur, alteram titulorum seriem:

1. .. M. Favonius Callistus Augustalis primus Aug. perpetuus d. d. ... della Marm. voyage en Sard. II, p. 491. n. 60 = H. 7112. près de ruines de Nora.

---

[1]) p. 32. [2]) p. 305 s. [3]) p. 31.

[4]) l. l.: „*dagegen wird mit vollem rechte die Augustalitas für perpetua und wo Augustales iterum u. s. w. vorkommen, deren inschriften für falsch oder schlecht copiert erklärt.*“

2. .. Augustalis perpetuus C. Heius Primus Cato . . . . . . 3. [Augu]stali perpetuo C. Heio C. l. Primo	II, 183. 196. Olisipone.

4. M. Helvio Varo Augustali perpetuo d. d. II, 2116. Urgavone.

Haec notio *Augustalis perpetuus*, cum aliter explicari nequeat ac supra similem *sevir Aug. perpetuus* explicavimus, firmissime docet collegia earum civitatum, ubi *Augustales* soli inveniuntur, eodem fere modo exorta conformata exculta et eisdem in universum usa esse institutis atque illorum oppidorum collegia, in quibus non commemorantur nisi *seviri*. Iam scire cupias, Zumptius et Henzenus quomodo difficultatem hinc opinioni suae oborientem illi quidem effugerint. Quorum prior de his quattuor titulis nullum cognitum habuit. At Gruterianum 479, 7, qui forte revera est ficticius, ille mendosum iudicavit nulla alia ratione nisus, quam quod *Augustalis perpetuus* in eo inveniretur[1]). Henzenus autem, cuius diligentiam titulus De tit. Or.-H. 7112. Norensis non praeterierat, nodum ei insitum ita solvere tentavit, ut molestum illud epitheton *perpetuus* non tam ad *Augustalis* quam ad *primus Augustalis* referendum statueret[2]), quasi honorem *primi Augustalis* mox in perpetuum, mox ad tempus dumtaxat deferre usus fuisset.[3]) Sed utrique adiectivo cum voce *Augustalis* eandem intercedere rationem colligere debebat ex titulo, quem et ipsum norat, II, 1944 (= Or. 3914), in quo est: .. *VI vir Augustalis* .. *d. d. primus et perpetuus*. Immo igitur, ne diutius verser in hac opinione refutanda, M. Favonio, cum Augustalis munere annuo perfunctus esset, ob merita sua Augustalium iura a decurionibus in perpetuum concessa sunt, et honor ita auctus est, ut inter ceteros, quibus idem vel decretum esset vel postea decerneretur, primum locum usque obtineret. Quamquam etiam ei, qui malit interpretari, M. Favonio primo omnium honorem Augustalitatis perpetuae decretum esse, non habeo quod opponam.[4]) Quod utcunque se habet, sane id quattuor titulis pari modo comprobatur ut *seviros* ita *Augustales*

---

[1]) p. 32. [2]) p. 215. [3]) cf. bullett. 1858 p. 73.

[4]) Videtur haec interpretatio defendi eo, quod aliquin *primus* nomini *Augustalis* solet postponi.

quoque initio ad tempus, in anni spatium dico, esse institutos. Primum paucis eisque meritissimis honore perfunctis iura et ornamenta honoris in omne vitae tempus decuriones prorogarunt. Qui *Augustales perpetui* appellati sunt, scilicet ut ab annuis separarentur. Mox autem omnibus Augustalibus insignia Augustalitatis in perpetuum concedere in morem venit. Et ab illo tempore Augustales perpetui vel evanescebant, vel certe a ceteris non differebant nisi nominis honore.

Augustalicii. Quae cum ita sint, ne eorum[1]) quidem diligentiae est, cur diffidamus, qui in titulo Celleni, prope Viterbum reperto scriptum esse tradunt: *decurionebus .. Augustalicis .. plebei intra murum habitantibus.* Enim vero ut aedilicii dicuntur, qui aedilitate abierunt, ita *Augustalicii* merito dicuntur, qui Augustalis munere annuo perfuncti sunt. Itaque novum accedit documentum, quo confirmetur proprium *Augustalium* honorem fuisse annuum eoque perfunctos in ordinem Augustalium transisse.

§ 13.

De numero Augustalium sacerdotum annuorum.

Sex fuerunt etiam Augustales annui. Restat ut quaeramus, utrum numero saltem *Augustales* annui a *sexviris* annuis differant an non. Equidem, ut protinus meam sententiam exprimam, etiam in hac re in universum utrosque convenisse persuasum habeo. Ad quam sententiam comprobandam primum generalius argumentum afferam.

Argumentum generalius. Namque Eggerus cum in appendice libri, quem supra laudavi: examen critique des historiens anciens etc.[2]) primus suspicionem movisset, num forte imperatoris edicto institutum Augustalitatis per municipia Italiae provinciarumque propagatum esset, Zumptii quidem gravem subiit vituperationem[3]). Quam ut repelleret, in hac materia retractanda[4]) multis allatis testimoniis, quae facile est augere, ille demonstravit, quanto opere res municipiorum remotorum minutissimae imperatoribus curae fuissent. Ac ne Marquardtus quidem, quamvis de edicto imperatoris hoc loco non esse cogitandum Zumptio concederet,

---

[1]) Mur. p. 2026, 6. (e schedis Pigh.) Fabr. 486, 163. [2]) p. 375.
[3]) p. 16 adn. 3. [4]) revue archéol. III, 787 ss.

municipia ad cultum Augusti fovendum a senatu magistratibusve urbanis multifariam excitata et quodam modo coacta esse improbavit[1]. Similiter ego quoque, penes quos erat in urbe potestas, omnem operam contulisse existimo in Augustalitatis institutum tuendum et ubique divolgandum, etsi plerasque civitates voluntario Augusti colendi studio admodum flagrasse non ignoro. Ista autem cura ad quemnam magis attinebat quam ad pontificem maximum? Uti igitur Romae Augustus, postquam pontifex maximus factus est, cultum Larum et genii sui publice instituit et pervolgavit et aliis quoque rationibus[2]) multitudinem religioni domus suae curavit obstringendam, multo magis in municipiis cum Italiae tum provinciarum consentaneum est eum quam maxime posset operam dedisse venerationi ultro sibi oblatae incitandae et augendae[3]). Quo in genere tibi in memoriam revoces aras consiliaque provinciarum ac sacerdotes Romae et Augusti iam eo vivo institutos, quae omnia, ut ad religionem spectant non magis quam ad rem publicam gerendam[4]), non sine imperatoris auctoritate vel interventu constitisse vix quisquam negabit. Et cum ad sacerdotium flamoniumve nobilissimis tantum municipum aditus pateret, certe plurimum imperatoris interesse debuit, ut etiam plebis multitudinem ac libertinorum turbam sibi devinciret. Ac facile id adeptus est. Nam quod nonnullae civitates sex sacerdotes Augusti de plebe et maxime de libertinis quotannis legere sponte coeperant, cum videret, quanto opere hoc institutum istorum hominum ambitioni satisfaceret, illud nihil curare, non iuvare prope non potuit, immo nihil antiquius habere debuit, quam ut eius tutelam capesseret eique propagando operam daret. Neque comprehendo, qua alia ratione fieri potuerit, ut hoc institutum satis singulare et quod urbani exemplum certe accuratius non

---

[1]) p. 510. adn. 15. Videas praecipue Dio. Cass. 56, 46: . . τὰ μὲν ἑκόντων δὴ τῶν δήμων τὰ δὲ καὶ ἀκόντων. Tac. ann. 4, 36: *Obiecta publice Cycizenis incuria caerimoniarum D. Augusti.*

[2]) v. c. memineris macelli Liviae a. 7 a. Chr. n. dedicati, de cuius dedicationis notione conferas, quod Nissenus pomp. stud. 1877 p. 284 ss. ingeniose exposuit.

[3]) cf. Nissen l. l. p. 357 et p. 182.

[4]) cf. maxime Marquardt. ephem. epigr. 1872 p. 200—214.

imitaretur [1]) tam brevi tempore prope per dimidium orbis radices ageret atque inveterasceret. Iam cum in plurimis rebus collegiorum *sevirum* et *Augustalium* statum multo magis videamus eundem esse, quam usque ad hunc diem homines docti fere crediderunt, etiam numero sacerdotum annuorum in universum ea inter se non discrepasse mihimet probabilis videtur coniectura. Nam etiam in hac re principatum, quanto fuit studio omnia exaequandi et ad libellam exigendi, sibi non defuisse putaverim. Quo loco ne opineris me oblitum esse vel ignorare tres viros Augustales Amiterni, octoviros Firmi et Falerione, quinqueviros Interamnae Praetutt. [2]) et Truenti [3]) repertos. Nam his exceptiunculis sane perpaucis, si comparantur cum ingenti consensu, regulam non turbari concedendum est. Neve mihi opponas magistratibus et rerum publicarum statu etiam sub principatu provinciarum et maxime Italiae oppida multifariam inter se diversa fuisse. Haec enim sunt instituta antiquitus tradita, quorum ratio habenda esset principibus, cum leges municipales essent propposituri. Contra Augustalitas tunc erat hic oriens, illic recens orta. Ergo principi facultas fuit illius ordinem suo arbitrio constituendi.

Seviri singuli Augustalibus intermixti.

Senos *Augustales* sacerdotium annuum gessisse ut credam, amplius eo adducor, quod in oppidis regionibusque, ubi praeterea soli *Augustales* inveniuntur, nonnumquam emergunt *sexviri* rari vel singuli. Ita fieri vidimus Regii et Puteolis ac fortasse Eburi et Aeclani; deinde ex Pannonia superiore huc pertinent tituli duo, unus Carnunti III, 4539. alter Scarbantiae repertus III, 4249. Ceterum moneo apud Petronium quoque in colonia Campana, quam Cumas intellegendam esse Mommsenus nuperrime docuit [4]), *seviros* appellari. Unde mihi verisimile videtur haec duo nomina eandem rem significasse eorumque usum ex diversarum regionum consuetudine pependisse. Contra Henzenus pronus est ad coniecturam, in his oppidis, quorum *Augustales* antiquitus quidem fuissent proprii, posthac aliquando statu collegiorum mutato *seviros* inductos esse [5]). Sed huic con-

---

[1]) Hoc infra demonstrabo atque ad totum hunc locum redibo.

[2]) I. N. 6061. 6063.

[3]) ibid. 6225. Quamquam hi V viri num fuerint Augustales, dubium est.

[4]) Hermes XIII p. 106 ss.

[5]) p. 206.

iecturae me iudice obstat ipsa titulorum, in quibus *seviri* commemorantur, in his regionibus oppidisve raritas. Verbi caussa Puteolis si collegium Augustalium talem mutationem aliquando subisse recte statueretur, *sevirum* titulos utique plures repertos esse exspectares uno duobusve, praesertim cum *Augustalium* praesto sint circiter quindecim. Immo hoc nomen ibi fuit magis, illud minus usitatum. Accedit quod ex contrario in eis quoque locis, ubi *sevirum* nomen praevalet, horum series continua interdum interrumpitur uno alterove *Augustalis* titulo[1]) neque tamen potest inde derivari collegiorum vel prisca diversitas vel mutatio posthac facta.

Denique ne hoc quidem loco documentorum subsidio plane deficior. Etenim Teani Sidic. in lucem prodiit titulus hic: *S. c. balneum Clodianum emptum cum suis aedificiis ex pecunia Augustalium HS. DƆƆ CCIƆƆ Q. Minuti Ikari C. Aufilli Suavis C. Aiscidi Lepotis N. Herenni Optati M. Caldi Chilonis M. Ovini Fausti.*[2]) Ista *Augustalium* pecunia procul dubio summa honoraria intellegenda est, quam pro introitu solverunt; ergo decem milia sestertium singulos solvisse verisimile est. Quod autem sex *Augustales* hic in hunc modum coniunguntur, ut eorum pecunia honoraria dicatur simul erogata esse, nonne iis quae hactenus exposui, ne dicam certo, at tamen probabiliter effici videtur, eos fuisse sacerdotes annuos, qui simul ex more munus suscepissent, et senorum *Augustalium* quotannis factorum numerum istic fuisse usitatum? Dixerit fortasse quispiam hoc unum documentum non sufficere ad tale iudicium de hac quaestione faciendum. Cui respondeo etiam *seviros* satis raro inveniri omnes sex in hunc modum coniunctos. Nihilo tamen setius quandocunque inveniuntur, cuncti inclinabunt ad opinionem sex sacerdotes unius anni intellegendos esse. Quidni hic item iudicemus, praesertim cum minime in uno hoc titulo stet iudicium, immo eo non utar nisi ad confirmandum, quod aliunde conieceram? I. N. 4000.

---

[1]) cf. in Hispania titulos Vivatiae, Italicae, Astigi; tum V, 5777. 7618. [2]) I. N. 4000.

§ 14.

Qualis sit collegiorum status, ubi et seviri et Augustales exstant.

Collegiorum status ibi non est diversus.

Superest ut de eis oppidis verba faciam, in quibus *Augustales* iuxta *seviros* commemorantur. Quo loco brevior esse potero, si quidem ibi statum collegiorum non fuisse diversum ab eis regionibus, ubi aut *Augustales* aut *seviri* soli reperiuntur, re ipsa videtur elucere. Ceterum supra vidimus etiam in istis oppidis reperiri *seviros et Augustales.* Unde conficitur ibi primum sex sacerdotes annuos solos exstitisse, ex quibus paullatim ordo evasit. Neque alia deficiunt documenta, quibus, si vellem aut necesse esset, accurate possum probare sententiam de *sevirum* et de *Augustalium* statu et origine a me propositam etiam in has regiones quadrare. Verbi caussa titulus Umbricus Or. 2229, in quo commemoratur *ordo seviralium*, testis est per sacerdotium annuum fere viam patuisse in Augustalium ordinem. Idem intellegitur ex decreto centum virum Veientium iam supra per occasionem laudato (Wilm. 2079 = Or. 4046), dummodo bene ponderes verba, quae in eo leguntur, haece: .. *decerni, ut Augustalium numero habeatur, ac si e o h o n o r e usus sit.* Deinde quod perraro quidam, quos honore extraordinario afficere decurionibus mens esset, inter seviros Augustales adlecti sunt seviratu non gesto: quanam re ii ceteris ordinis sociis praestitissent, nisi seviratus administratione honos Augustalitatis legitime esset acquisitus? Porro quod hominem Fabrateriae isto honore adfectum invenimus dici *adlectum sevirum Augustalem*, non *adlectum Augustalem*, inde elucet totum ordinem ex seviratu defunctis maximam partem constitisse. Verum haec mittamus ac potius consideremus, quomodo evenerit, ut duo illa nomina in istis regionibus usurparentur, numque diversis nominibus etiam notio diversa insit.

Duobus nominibus num insit notio diversa.

Augustalis, qui non fuit sevir.

Quo in genere primum legenti in memoriam revoco nonnullis in oppidis eos, qui seviratu non gesto ordini adscribebantur, Augustales dictos esse. De his, admodum paucis, supra egi p. 30 ss.

Nomina, non notio diversa.

Deinde cum ex diversarum regionum consuetudine hic *seviri*, illic *Augustalis* nomen solum in usu esset, certe fieri potuit, ut alicubi duae appellationes concurrerent, ut ita dicam, et simul usurparentur. Hoc numero ea oppida habenda esse

arbitror, in quorum titulis mox *seviri,* mox *Augustales* videntur positi sine ullo notionis discrimine. Exempli gratia nomino Vivatiam, Astigi, Italicam civitates Hispanas. Etenim Vivatiae, cum in II, 3336 munere annuo fungens vocetur *Augustalis*[1]), in titulo II, 3335, quem Huebnerus immerito in suspicionem vocat[2]), scriptum est: „ob honorem *seviratus*". Item Italicae in tit. II, 1109 is qui aram dedicat nominatur *Augustalis,* contra in 1108 una cum illo reperto quidam aram dedicare dicitur ob honorem *seviratus.* Denique conferas Astigitanos titulos II, 1630 et 1479. Quo loco monendum est Vivatiam prope abesse a Tucci et Urgavone, Italicam et Astigi a Peñaflor, in quibus oppidis Augustales adhuc solos repertos esse recordaberis.

Verumtamen in aliorum oppidorum titulis, qui eos composuerunt, de duobus nominibus unum alterumve saepe consulto videntur elegisse. Etenim cum sex homines, qui sacerdotio Augusti quoque anno proprie fungebantur, *sexviri* vel *sexviri Aug.* fere appellarentur, ordinis socios universos *Augustales* dicere in his, de quibus agitur, regionibus erat usitatissimum.[3]) (Etiam pro seviratus honore nomen *Augustalitatis* interdum usurpabatur[4]).) Qua de caussa non est cur miremur, quod singuli quoque ordinis socii quamvis seviratu functi *Augustales* nominantur. Neque enim erat timendum, ne quis propterea suspicaretur seviratus honorem eis non contigisse, quoniam seviratu non gesto in ordinem non perveniebant nisi paucissimi. Ac revera mihi videor deprehendisse, in compluribus oppidis nomen *Augu-*

Augustalis = sevir munere defunctus.

---

[1]) *Marti Aug. Q. Lucretius Q. l. Silvanus Augustalis ob honorem ded* . . . Huius modi titulos omnes intra annum sacerdotii positos esse probabile est.

[2]) *Sacrum Jovi. C. Flavius C. Flavi Fausti lib. Corydon ob [hono]rem viratus* (pro VI *viratus* cf. II, 3364) *d. d.* — *Sacrum* in initio tituli cf. II, 175 *sacrum Aesculapio.* II, 2100 *Sacrum Polluci;* deinde *Jovi* tam nude cf. Wilm. 83. *Jovi* Wilm. 96 *Jovi sacrum.* Or. 270. 356. alibi.

[3]) Ostiis: Wilm. 1721. 1730. Or.-H. 7116. in opp. inc.: Or.-H. 7165. Bovillis: Wilm. 1750. 2624. Lanuvii: W. 1771. Carsiolis: I. N. 5695. Veiis: Or. 4046. W. 2080a. Caere: I. N. 6828. Opitergi: V, 1968. 1976. Aquinci: III, 3487. saepius.

[4]) cf. III, 3579. Grut. 1012, 7. imprimis V, 6777: . . *M. Attius Patrobius* . . . *[VI] vir et Augustal. ob honorem Augustal.*

stalis singulari numero solum vel praecipue poni ad ordinis socium iam defunctum seviratu significandum. Cuius rei argumenta speciosa continentur titulis Aquinati: *L. Vettius L. l. Eros Maior sevir iter. Augusta[l.] prim.* . . Wilm. 2048; Pollentino: . . *[sex]vir Au[g. co]ll. eius[dem curator idem patr. col]l. fabr. Aug. bis[ellarius]* [1]) V, 7618; quocum conferas Telesinum: . . *nio Castori August. [bis]ell* . . I. N. 4889. Hic eidem homines ut sacerdotes annui *seviri* (vel *seviri Aug.*) appellantur, contra cum est exprimenda dignitas, quam in ordine obtinent, *Augustalis* nomen ponitur. Deinde in compluribus oppidis, ubi praeter *sevirum* etiam *Augustalium* tituli servati sunt, horum plerique ad mortuos pertinent, ut manifestum sit, seviratu iampridem perfunctos nuncupari *Augustales*. Ita Taurinis novem quod videam exstant *sexvirorum,* octo *Augustalium* tituli, atque ex his septem certe sunt mortuorum [2]). Concordiae circiter decem habemus *sevirum,* quattuor vel quinque *Augustalium* titulos [3]). De quibus duos n. 8654 et 55 iam supra tractavi; qui restant tres sunt post mortem positi. Bagiennorum tres supersunt *sevirum,* duo *Augustalium* tituli, uterque hominis mortui. [4]) Ad hoc videas Ostiensem Wilm. 1729, Praenestinum Or.-H. 6093, alios. Non ignoro quidem Concordiae Mommsenum inter sexviros et inter Augustales hoc discrimen fecisse, quasi illi obtinuissent locum honoratiorem. Ad quam opinionem ductus est cum eo, quod inter *seviros* inveniebat duos ingenuos, inter *Augustales* nullum, tum titulo 8654 (cf. 8655), ut in quo de duobus hominibus prior *VI vir,* alter *Augustalis* nominaretur. Ac de hoc quidem titulo quid ipse sentiam supra exposui. Nec nolim supprimere aliam coniecturam, qua difficultas ei insita item dirimi possit. Fortasse enim diversa nomina propterea usurpata sunt, quod alter etiam tunc seviratu proprie dicto fungebatur, alter iam pridem in ordinem intraverat. Nimirum cui regulae quaeque exempla sint subicienda, saepe certo diiudicari nequit. Ceterum casu factum esse potest, ut *Augustalis*

contra Mommsenum.

---

[1]) sive: *eius[dem patronus* etc. Supplementa partim sunt Mommseni, partim mea.

[2]) V, 7013. 7014. 7017. 7023. 7025. 7029. 7031.

[3]) V, 1894. 1896. 8664. — 8654 et 55. [4]) V, 7669. 7670.

ingenuus Concordiae adhuc non sit erutus, praesertim cum horum titulorum numerus ne dimidium quidem aequiperet eorum, in quibus *seviri* commemorantur. Enimvero alibi, ubi et *seviri* et *Augustales* exstant, inter hos haud raro sunt homines maxime conspicui. Satis habeo quattuor exempla proponere:

1. M. Albinius M. f. Men. aed. II vir II vir quinq. Aug. mag. Aug. design. Or.-H. 6093. Praeneste.
2. .. L. Aebutio Optato Aug. dec. augur. V, 7017. Aug. Taurin.
3. C. Manilius Fortis Augustalis patronus collegi .. I. N. 4650 Venafri.
4. C. Silio Epaphrae l. Felici Maiori Augustali. Hunc d(ecuriones) f(unere) p(ublico) efferundum cens. . . Nerva filius . . . C. Silio C. f. Vot. Nervae . . . decurioni allecto II viro Wilm. 1729 (= Or.-H. 7011) Ostiae.

Hi quattuor Augustales certe eminuerunt inter sui quisque collegii socios. Scilicet Venafri et Ostiae tam *seviri* quam *Augustales* ad unum omnes sunt libertini. — Ad hoc Taurinis praeterea tres praesto sunt tituli *Augustalium* ingenuorum tribui Stellatinae adscriptorum: V, 7013. 7017. 7031.

§ 15.

Num inter se differant seviri et seviri Augustales.

Porro in hunc locum, ubi de statu sevirum seu Augustalium agitur, cadit etiam ea quaestio, num nomine *sevir* et nomine *sevir Augustalis* condiciones diversae indicentur. Ut autem scias, ubi aut *seviri* aut *seviri Augustales* reperiantur aut frequentiores aut rariores vel nulli, tabulam breviter concinnavi, quam proponam:

Tabula.

Hispania: seviri	et seviri Aug.,	hi frequentiores.
Galliae Narb. et Lugd:	**seviri Aug.**	prope solum.[1])
Tituli Rhenani:	**seviri Aug.**	solum.
Helvetia:	**seviri Aug.**	prope solum.[2])

[1]) *Seviri* nude singuli quinquies tantum, (Herz. 411. 360. 493. 530 [quem Allmer et Terrebasse non receperunt]. 612.) pro ordine in septem titulis inveniuntur. (Herz. 17. 116. 418. 419. Boiss. VI, XXXIII. XXXIV. Wilm. 2506.)

[2]) Excepti sunt duo tituli Momms. I. H. 92. 121; nam n. 5 et 27 ad Mediolanium pertinent.

Gallia Cisalpina:

Istria: et seviri et seviri Aug., hi frequentiores.

Aquileia: | Forum Iulii: | Ad Tricesimum: | Concordia: | Opitergium: | Tarvisium: | Altinum: | Ferrara: } seviri soli.

Ateste: | Patavium: | Vicetia: | Verona: } seviri et seviri Aug. fere pari numero.

Brixia et alia quaedam oppidula: seviri et seviri Aug., hi multo frequentiores.

regio XI et IX: seviri et seviri Aug., hi multo rariores.

Cetera Italia: seviri et seviri Aug., hi multo frequentiores.[1])

Dalmatia: seviri soli.

Britannia: sevirum exhibet unus qui huc spectat titulus.

Seviri et seviri Aug. non sunt diversi.

Qui hanc tabulam percurrerit, certe in eam opinionem ipse incidet, nihil fere interfuisse inter duo nomina, sed solum ex cuiusvis regionis consuetudine pendere, utrum ubique frequentius usurpetur. Quam opinionem cum Zumptius quoque expressisset,[2]) contra Henzenus *seviros Augustales* eos coniecit appellatos esse, qui seviratu perfuncti in ordinem Augustalium transissent, *seviros* eos, qui ad honores municipales posthac accessissent.[3]) Ad hanc autem coniecturam hi duo errores eum deduxerunt: unus quod *seviri* et *seviri Augustalis* nomina ubique simul in usu fuisse, alter, quod illum a seviratu ad honores decurionales transitum ubique inveniri ratus est.[4]) Quod utrumque falsum esse nunc titulis plenius collectis et secundum oppida digestis luculentissime patet. Ceterum mihi in promptu sunt argumenta idonea ad Henzeni opinionem reprobandam. Quorum summa haec est, quod et libertini et ingenui inter *seviros* in universum totidem

Henzeni opinio refutatur.

---

[1]) V. c. Valeriam seviri nude prope prorsus deficiunt.

[2]) p. 62. [3]) p. 211.

[4]) *haben wir nun allerdings auch städte mit blossen sevirn, so bin ich dennoch geneigt, dies lieber aus dem felen von monumenten . . zu erklären* etc. . . *da das . . verhältnis des übergangs von Augustalen zu municipalämtern sich überall findet.* l. l.

reperiuntur quot inter *seviros Augustales,*[1]) nimirum ubi duo nomina simul in usu sunt. Ita Taurinis tres (V, 7027. 7030. 7036), Pollentiae unum (V, 7670), Bagiennis duos (V, 7678. 7722) habemus *seviros Aug.* ingenuos, Comi unum, qui idem est decurio (V, 5257). Ex contrario libertini inter *seviros* reperiuntur paene innumeri. Id quoque hic afferre iuvat, quod in tit. V, 6896 *Q. Petilius Q. f. Saturninus mil. leg. XXII Primigeniae aedilis II vir* idem dicitur *VI vir Augustalis*, cum pater *Q. Petilius Clemens,* qui nescio an fuerit libertinus, *VI vir* appelletur.

At malit quispiam ita discrimen statuere, ut omnino omnes, dum seviratu fungerentur, *seviri* sint nominati, posthac autem ut ordinis socii *seviri Augustales.* Sed huic opinioni documenta non magis suffragantur. Immo sicut sacerdotes annui *seviri Augustales,* ita seviratu defuncti *seviri* saepe vocantur. Ut pauca afferam exempla, sex libertinos munere annuo fungentes in II, 3249 *sexviros Augustales* dici reperimus. Tum ordo modo *sevirum* modo *sevirum Augustalium* nomine in eodem titulo haud raro appellatur. cf. Or.-H. 7335. Or. 3902. Deinde in titulo Barcinonensi II, 4541 *L. Flavius Chrysogonus* dicitur *IIIIII vir Aug.*, contra in Tarraconensi II, 4297 postea, ut opinor, posito *sevir (mag. Larum Aug.)* Porro in uno titulo Herz. 360 idem homo modo *sevir Aug.*, modo *sevir* vocatur. Denique in cippo Veronensi V, 3429 *L. Stlanius Homuncio* cum semel accuratius dicatur *sexvir Aug. et Neronien(us),* iterum breviter dicitur *sexvir.* Sed haec de hac re hactenus, nam dies me deficeret, si vellem enumerare, quaecunque possum. Alia coniectura reprobatur.

§ 16.

De seviris Aug. Mediolaniensibus. De seviris iunioribus et senioribus.

Verumtamen relinquitur, ut unius oppidi mentionem faciam, ubi revera nudum *seviri* nomen etiamsi non soli tamen solum habent ei, qui ex ingenuis seviratum suscipere dignantur eo consilio, ut inde tamquam a gradu inferiore ad honores de-

[1]) De Mediolaniensibus mox separatim disseram.

curionales escendant. Hoc est Mediolanium. De cuius urbis Augustalibus quoniam Mommsenus in V, p. 635 s. fusius egit[1], satis habeo gravissima breviter complecti. Inveniuntur igitur Mediolani ab una parte *sexviri et Augustales* vel *sexviri Aug.*, ab altera *sexviri* nude. Atque horum quidem cum maxima pars sint ingenui, contra illi universi[2] sunt condicionis libertinae. Deinde cum inter *seviros* non desint honorati, de *seviris Aug.* nulli plus respublica impertivit quam ornamenta decurionalia. Idem vero discrimen certe intercessit inter *seviros iuniores* et inter *seviros seniores* seu *seniores et Augustales,* quae appellationes praeterea Mediolani in usu fuerunt. Habemus igitur in hac urbe frequentissima seviratum et honoratiorem et minus honoratum, de quibus illum praecipue libertinorum filiis tributum esse Mommsenus feliciter mihi videtur tam coniecisse quam observasse. Videtur denique, ut summam faciam, universa Augustalitas in hunc fere modum ibi fuisse constituta: Sex homines, partim, ne dicam dimidium, ingenui, sed plerique libertinorum filii, partim libertini quotannis a decurionibus seviri facti sunt. Hi omnes, sane dum funguntur, *seviri* nude dici potuerunt. Anno muneris praeterlapso utrique in sevirum ordinem transierunt, verumtamen duas centurias fecerunt inter se diversas, unam ingenuorum, alteram libertinorum. Illi iam *seviri iuniores* vel *seviri* nude appellati sunt, hi *seviri seniores* vel *seviri seniores et Aug.* vel *seviri et Aug.* vel *seviri Aug.* Quibus autem de centuria iuniorum honores publici posthac contigerunt, ei eo ipso ex ordine secundo transierunt in ordinem decurionum. Haec vero peculiaris instituti sevirum forma prorsus eadem alibi nusquam reperitur. Nam verbi caussa Comi et Laude etsi inter *sexviros* nude multi sunt ingenui nec non honorati, tamen *sexviri Augustales* cum Laudem plane deficiant, Comi partim item sunt ingenui et decuriones. Verum sola sevirum in *iuniores* et *seniores* divisio etiam alibi reperitur:

Seviri plerumque ingenui, seviri(et) Aug. libertini.

seviri iuniores-seniores.

Aliorum oppidorum seviri iuniores et seniores.

Laude V, 6356: M. Cuppelius Chariton VI vir senior Laude.
Vercellis V, 6663: I. Meteli .. Veri VI vir. iun. ..
6665: Q. Octavius Heraclides sexvir iun. et Aug.

---

[1]) Videas tamen, quae contra eum animadverti p. 21 s. 24. 31.
[2]) V, 5688 pro *M. f.* legi oportuerit *M. l.*

Taurinis V, 7026: A. Curtius A. f. Primus sexvir iun.

Hos quattuor titulos iam Mommsenus composuit[1]. Adicio Novariensem V, 6518: .. P. Ateroni P. lib. Chresti VI vir. et Aug. s. c. d. d. . . . . porro, quamvis dubitans, Veronensem V, 3438: (= Or. 2371): C. Veronius Carpus VI vir Cl. mai . . . . denique Wormatiensem Bramb. 904: C. Candidio Martino IIIII vir. Augustali c. senio. — Nec silentio transibo fortasse etiam huc referendos esse duos titulos Polenses perquam corruptos:

Seligio [sevi]r. Aug. Polae [c. senio?]rum. .. V, 72 et [c. sen]iorum IIIII .. V, 77.[2]

Namque in Novariensi compendia ita censeo solvenda esse: *senior creatus decurionum decreto*. Si enim Novariae — id quod suspicor — exstiterunt *sexviri seniores et Aug.* et *sexviri iun. et Aug.* (cf. V, 6665), mea quidem sententia etiam ita dici potuit: *sexvir et Aug. sen.* vel *iun.* Cetera autem simplicia sunt. In Veronensi dummodo *VIvir* (*Claudialis*) *maior* recte intellegatur, quod mihi non videtur veri dissimile[3], hoc nomen idem significare quod alibi *sexvir* . . *senior* crediderim. Quamquam eo offendimur, quod inter sexaginta fere sevirum titulos Veronae repertos non plus unum exstat illius generis exemplum; nisi forte licet putare divisionem illam Veronae aliquando institutam, sed mox rursus sublatam esse. In titulo autem Wormatiae eruto, cuius notas Brambachius ita solvit: *c*(*ivium*) *senio*(*rum*?)[4], et in Polensibus nescio an legi possit: *c*(*enturiae*) *s*(*eniorum*). Namque centurias, etiamsi in seviris alibi non sunt obviae, tamen omnino in collegiis haud raro commemorari notum est.[5] Quod utut est, quaenam in omnibus his oppidis fuerit huius divisionis ratio, ex paucis quae servata sunt exemplis accurate definiri nequit. Solum id contenderim eam in nonnullis diver-

---

[1] V, p. 636 adn. Vide tamen, quod de primo et quarto Mommsenus ibidem exposuit et de quarto praeterea in adnotatione ad ipsum hunc tit. adiecta.

[2] In tit. Or. 3916: .. *P. Onicius Veleiatium lib. Sen. Aug. IIIIII vir* .. Sen(ior) cognomen est.

[3] cf. Or.-H. III p. 200. Zumpt. p. 34 adn. 2.

[4] indic. p. 383. [5] cf. Wilm. II, p. 637. ind.

sam fuisse a Mediolaniensi. Hoc suadet diserte *sexvir iun. et Aug.* libertus in V, 6665. Ad hoc videas, quae ex V, 6518 modo coniecimus.

§ 17.

Num seviri Aug. cum aliis collegiis coniuncti fuerint.

Hic, ubi de statu Augustalium nobis res est, amplius non erit praetermittenda quaestio a doctis hominibus etiam atque etiam agitata, num Augustalibus cum aliis quibusdam collegiis nonnumquam fuerit arta coniunctio. Etenim maxime omnium Borghesius, lumen illud disciplinae nostrae, opinionem defenderat, in quibuscunque oppidis iam antea constituta fuissent artificum vel libertinorum collegia, his etiam Augusti cultum deinde fere esse demandatum.[1] Contra quem iam Zumptius quaedam recte monuit[2]; sed multo accuratius et testimoniis plenius adhibitis Henzenus totam materiam tractavit.[3] Itaque ad eum potissimum legentes essem revocaturus, nisi in nonnullis ut ei adversarer, partim tituli me adducerent tunc temporis Henzeno nondum cogniti, partim nova cognitorum deliberatio. Et quo commodius legentes ipsi possent de his rebus iudicium sibi conformare, documenta ex quibus maxime controversia oritur digesta proponere constitui.

Borghesius. Zumpt. Henzen.

Documenta componuntur.

1. Aug. sacr. C. Iulius Macrini lib. Martialis IIIIII vir M. M. ob honor.	III, 1769.	Naronae.
2. Divo Aug. sacr. *nomina sex libertorum* IIIIII vir. M. M. ob h. . .	III, 1770.	
3. Mercurio Aug. sacr. *quinque nomina libertorum* IIIIII viri M. M. ob hon.	III, 1792.	
4. *duo liberti* IIIIII vir M. M. ob h. .	III, 1798.	
5. *libertus* IIIIII vir M. M. ob h. . .	III, 1799.	
6. Genio plebis sacrum *quattuor libertor. nomina* IIIIII viri ob h. M. M.	III, 1775.	
7. *Quattuor liberti* IIIIII viri ob h. M. M.	III, 1800.	
8. P. Annaeo . . [se]viro M. M.[4]) .	III, 1827.	

---

1) bullett. 1842 p. 101—109. 2) p. 53—55 cf. p. 80.
3) p. 307—309.
4) III, 1801 omitto, ut qui sit nimis corruptus.

9.	.. Q. Vibiedius Philargyrus minist. Lar. Aug. et Aug. Merc.	I. N. 309.	Grumenti.
10.	P. Titio Viatori Aug. [M]erc.[1]	I. N. 310.	
11.	L. Turcius Dafnus Aug. Merc.	I. N. 311.	
12.	C. Oc[tavio C. l.] Phila[rgyro] mag. Mer. A[ugust.]	I. N. 465.	Brundisii.
13.	.. L. Audius L. l. Philogenes Merc. et Aug.	I. N. 565.	(Mesagne).
14.	L. Sattio L. l. Phileroti magistro Mercuriali et Augustalei	I. N. 2006.	Nolae.
15.	P. Servilius P. l. Successus Aug. gratis Ca[i]atia mag. [Merc.][2]	I. N. 3922.	Caiatiae.
16.	.. patrono ordinis Augustalium Martinor	I. N. 5695.	Cassiolis.
17.	Q. Vario Lucano seviro Aug. Mart. pat. coll. fabrum cur. ann. frum. populi	I. N. 5696.	
18.	M. Staio M. et Ɔ· lib. Lygdamo Apol. eidem Aug. HS. XV	I. N. 961.	Luceriae.
19.	L. Ducen. Atimet. Patavi Aug. Conc.	V, 2525.	Patavii.
20.	M. Varron[ius] Stephanus VI vir Aug. C[onc.]	V, 2875.	
21.	V. f. s. et s. L. Terentius Auctus Conc. August. L. Terentio Optato filio Conc. [3]	V, 2872.	
22.	.. ssius Eutychus Concordial. Augustal. .. Q. Cass. .. Q. l. Hiceti .. Concord. . Augustal.	V, 3130.	Vicetiae.
23.	M. Tusculanio Amiantho mag. aeditu. Castoris Polluc. Augustalium h. l.	Wilm. 1764.	Tusculi.
24.	.. item Augustales aeditui (Or.-H. 6099 =)	Wilm. 1765.[4]	

[1] corr. Momms. pro *Herc.*, quod est in lapide.

[2] Emendationes Mommseni; in lapide: *Galatia MAG .. ALIA.*

[3] Spatium vacuum remansit ad recipiendum vocabulum *August.* cf. Furlanetto, museo d'Este n. XV. Borghesi, bullett. 1842 p. 108. Momms. V, p. 268b. — cf. V, 2307.

[4] Tit. est Romae repertus.

25. .. P. Flavius Palestricus H. A. M. Trebonius Tiburtinus H. A. .	Or. 1662.	Tibure.
26. .. L. Mucius Nicephor. mag. Hercul. Aug.	Or. 1754.	
27. .. C. Albius Livillae l. Thymelus Herc. Augustalis	Or. 2679.	
28. P. Mummio P. f. Gal. Sisennae .. cos. auguri *etc.* .. patrono municipii cur. fani H. V. .. Herculanei Augustales .. *in sinistro latere:* curantibus P. Ragonio Saturnino et C. Manlio Marciano q. ordinis Augustalium Tiburtium . . . . (Or. 3933 =)	Or.-H. 6499.	
29. Ti. Claudio Salviano Herculano Aug. gratis creato duplicario .	Or. 3934.	
30. T. Trebulano T. f. Cam. Nepoti Herc. Aug. T. Trebulanus T. lib. Nepos Herc. Aug.	Or.-H. 6065.	
31. C. Maenio C. f. Cam. Basso aedili IIII viro mag. Herculaneo et Augustali .. (*37 p. Chr.*) . . .	Or. 3434.	
32. .. VI vir. Herc. Aug. Tibur. patrono	Mur. 190,7.	

Mercuriales Naronae a seviris diversi.

Iam in titulis Naronensibus, unde exorsus Borghesius omnino hanc quaestionem movit, notis *M. M.* magistros Mercuriales significari postquam Nisiteus coniecit ac Borghesius rationibus confirmavit, nemo non concessit.[1]) Contra distinguendum esse inter magisterium Mercurialium et seviratum ut inter duo munera diversa ex n. 4 et 5, ubi seviri ob honorem M. M. aliquid dicuntur dedicasse, Zumptius recte confecit. Quo loco id quo-

[1]) Convenirent quidem litteris *M. M.* praeterea et *magistri Minervales* cf. V, 7565. 7462. 7497. et *magistri Martinorum* I. N. 5697. Sed *Mercuriales* cum omnino saepius commemorentur, tum ad Naronam quadrant, ubi Mercurii cultum constat praecipue floruisse. Accedit quod Mercurialium collegia constabant imprimis ex mercatoribus opulentis, (cf. I. N. 1521. 1522. cf. Liv. 2, 27. Borgh. l. l. p. 103. cf. Momms. ad I, 804 et 805) qui optime essent idonei ad Augustalitatis munera sustinenda.

que mihi memoratu dignum videtur, quod in utroque titulo a quattuor hominibus fit dedicatio. Unde suspicor quattuor magistros usque Mercurialibus Naronae praefuisse. Ceteri vero tituli, omisso, ut par est, sepulcrali n. 8, de dedicationibus ob honorem seviratus factis vereor ne accipiendi sint; itaque in n. 2 sex libertini nominantur ut dedicationem facientes. Quae cum ita sint, arbitror talem fere fuisse harum rerum ordinem atque rationem: Haud paullo ante quam honores divinos Augusto offerre in usum venit, ut alibi ita Naronae locupletissimus quisque libertinus, maxime mercatores, in collegium coierunt, quod a Mercurio mercatorum patrono nomen traxit. Qua ratione consentaneum est auctoritatem quandam et locum in civitate insignem et a reliqua plebe separatum paullatim eos sibi comparasse. Idcirco decuriones, cum de plebeiis Augusto sacerdotes facere semel animum induxissent, ex Mercurialibus quin eos maxime eligerent fieri non potuit. Unde evenit, ut Augustales vel plurimi vel etiam omnes eidem essent Mercuriales. Contra Mercuriales non puto eosdem omnes fuisse Augustales.[1])

Atque similiter etiam cetera quae supra congessi exempla mihi videntur esse explicanda. Nam Nolae et in oppido inc. n. 13 Mercurialium et Augustalium collegia separata fuisse docet particula *et* duobus nominibus interposita. Neque magis in exemplo Caiatino n. 15 id ambiguum esse potest. Rudiis autem manifesto utrique discernuntur in I. N. 445: *decur. sing. HS XX N. Augustalibus HS. XII N. Mercurialibus HS X N.*. Brundisii Mercuriales, qui non sunt Augustales, inveniuntur in titulis I. N. 466 et 467. Porro Luceriae Apollinares et Augustales inter se discrepasse cum ex ipso n. 18 satis eluceat, tum demonstrant I. N. 959 et 960, ubi Apollinares nude commemorantur. Ac ne Patavii quidem cum Concordialibus Augustales plane coniunctos fuisse Henzenus recte videtur statuisse.[2]) Primum enim complures habemus Concordiales nude (V, 2307. 2843. 2865. 2869. 2872. 2874); deinde in n. 21 cum pater dicatur *Conc. August.*, filio solus tribuitur *Concordialis* titulus, sed, ut in V, 2307, spatio relicto ad maiorem Augustalitatis

Aliorum oppidor. Mercuriales, Apollinares.

Concordiales Patavi.

[1]) Hoc loco plane consentio cum Borghesio p. 107 inde a verbis: *In questo caso* . . usque ad: . . *ma non viceversa.*

[2]) p. 210.

honorem posthac adiciendum, scilicet quando eam nactus esset.
Mercuriales Grumenti. Ex n. 9 autem fortasse tantum colligere licet, Augustales et Mercuriales Grumenti inter se arctiorem habuisse coniunctionem quam utrisque erat cum ministris Larum. Scilicet Augustales ex Mercurialibus fere sumebantur. Contra eos unum fecisse ambos collegium num iure inde concludatur, dubito. Etiam
Augustales Martini. Carseolis quod ordo *Augustalium Martinorum* (n. 16) commemoratur, non sufficit ad horum confusionem comprobandam. Nam decuriones potuerunt, veluti Naronae ex Mercurialibus, ibi ex Martinis seviros eligere, ut illud nomen eorum ordini merito inderetur. Nec deest *mag(ister) Mart(inorum)*, qui non est *Augustalis* I. N. 5697.

Augustales aeditui Tusculi. Tusculi vero quispiam ambigat, num *aeditui* (*Castoris Pollucis*) *Augustales* ad hoc institutum, de qua quaestionem nos instituimus, omnino pertineant. Fortasse id fuit collegium privatum, quod in Tyndaridum templo consistebat eorumque cultui primum soli erat addictum. Nam etiam praesto sunt tituli *aedituorum* solum *Castoris et Pollucis* (Wilm. 1763. 1766). Posthac fortasse religionem Augusti ad cultum vetustiorem adiecerunt et ab eo tempore *aeditui Augustales* appellati sunt. Certe complures tituli testantur seviros Augustales volgares praeterea Tusculi exstitisse (Wilm. 1730 et Or.-H. 7106 et H.
Herculanei et Aug. Tibure. p. 309). Denique ne Tibure quidem quam inter *Herculaneos* et *Augustales* reperimus necessitudo diversi videtur fuisse generis. Immo illorum collegium ditiores omnes usque adeo, opinor, complectebatur, ut cum Augustales fieri inciperent, ex Herculaneis prope solis sumendi essent. Itaque *Herculanei Augustales* eorum ordo iure vocabatur. Cuius sententiae argumentum haud scio an contineatur in n. 28. Quod enim ibi ut dedicantes nominantur *Herculanei Augustales*, curantes autem duo quaestores *ordinis Augustalium Tiburtium*, Herculaneos Aug. et ordinem Augustalium non re, sed solo nomine differre probabile est. Tum magistri usui Augustalium omnino non conveniunt (n. 26. 31) et quod in n. 31 honos *magistri Hercul.* cum honore *Augustalis* particula *et* copulatur, duo munera diversa significari videntur. At ut in nonnullis, quae hic exposui, erraverim, tamen id, opinor, concedes, etiam Henzeni sententiam dubitationi minime exemptam esse. Utique autem

ad impugnandam legem principalem de sevirum statu a nobis inventam hinc argumenta repeti nequeunt. Nam tam paucae exceptiunculae, si quae fuerint, contra innumerabilium testimoniorum consensum nihil possunt.

§ 18.

Num etiam posteriorum imperatorum cultum seviri Aug. susceperint.

Priorum sententiae.

Proximum est, ut quaeratur, posteriorumne imperatorum cultus seviris Augustalibus simul demandatus sit, an in eorum honorem proprii seviri praeter Augustales sint instituti. Qua de re Zumptius [1]) quidem sodalium Augustalium urbanorum usu comparato ita iudicium fecerat, ut non solum sacra totius gentis Iuliae Augustales administrasse, sed etiam ceterorum imperatorum cultum eisdem curae fuisse diceret. Itaque qui vocarentur *sexviri Claudiales* vel *Augustales Claudiales* aut *Flaviales*, omnes eosdem esse seviros. Contra Henzenus [2]), licet illius sententiam non prorsus reprobaret, tamen in compluribus oppidis separata collegia in honorem Claudii, Flaviorum, aliorum constitisse contendit. Quae quidem ratio Mommseno [3]) quoque magis videtur placuisse. Iam hic habes documenta, in quibus nititur controversiae diiudicatio:

Exemplorum recensus.

1. .. [Stlani]o Polyclito [.. sex] vir. Claud.	V, 3430.	Veronae.
2. .. Q. Tuticani Q. f. Erotis grammatici Latini VI vir. Cl. ornam. decur. honorato Veron.	V, 3433.	Veronae.
3. .. C. Veronius Carpus VI vir. Cl. mai.	V, 3438.	Veronae.
4. L. Aufilienus [Ab]ascantus VI vir II Cla. et Aug.	V, 4008. (Avione)	Veronae.
5. .. T. Sextius Basiliscus Aug. Claud.	V, 7493.	opp. inc. (Chieri).
6. M. Clodius M. [l.] Sabinus VI vir Claudial.	Mur. 191, 5.	Bononiae.
7. .. Q. Poblicius Modestinus sevir et Claud.	Or. 2493.	Bononiae.

[1]) p. 33—37. [2]) p. 291 s. [3]) cf. V, praef. ad tit. Laudis Pomp.

8. .. C. Fundani Eucharisti Claudialis	bull. 1858, p. 25	Regii Lep.
[9. .. M. Antonius M. f. Ga[bal]a Cl. Aug. (*a. 186*)	Or.-H. 5485	opp. inc. (Romae).]
10. .. L. Lollius Orio .. Aug. Claud.	I. N. 1485.	Beneventi.
11. .. A. Vibbio Ianuario Claudiali Augustali cur. muneris diei unius	I. N. 1520.	
12. C. Arrius C. lib. Corymbus Aug. Claud.	I. N. 1903.	Abellini.
13. M. Paccius M. l. Narcissus Aug. Cl.	I. N. 1906.	
14. L. Stlanio Homuncioni . IIIIII vir. Aug. et Neronien. *ab altera parte*: .. L.] Stlanio Homuncioni .. sexviro p[atrono]	V, 3429	Veronae.
15. Q. Caecilio Telesphor. VI vir. Flaviali Cremon. et munerar.	V, 4399.	Brixiae [1])
16. P. Valerius Crispinus IIIIII vir Flavial.	V, 4968. (Eseni)	
17. .. L. Caesius Asiaticus VI vir Flavialis	V, 6353.	Laude Pomp.
18. .. M. Minicius Euthycus VI vir Flavialis	V, 6369.	
19. .. C. Baburius Melissus VI vir et [Fl]avialis	V, 7018	Aug. Taurin.
20. .. L. Vibullio Montano .. VI vir. Aug. Flaviali	V, 7509.	Aquis Statiell.
21. C. Valerius Ɔ. l. Sceptus VI vir Aug. Flavialis	V, 7511.	
22. .. L. Cancrius Clementis libertus Primigenius sexvir Augustalis et Flavialis primus omnium his honoribus ab ordine donatus	Wilm. 2100 (= Or. 3726. 1228)	Tuderte.

[1]) n. 15. 16 sunt attributionis non satis certae.

23. .. P. Servilius ... IIIII vir [August. Flav]ialis [Titialis] Nervialis . .	III, 1768.	Naronae.	
24. .. C. Vibio Severo IIIII vir. annor. XXV C. Vibius Ingenus pater IIII[I]I Augustalis Flavialis Titialis Nervialis . . et C. Vibio Primigenio IIIII vir. liberto	III, 1835.	Naronae.	
25. .. sevir Anton[inianus]	II, 4308.	Tarracone.	
26. C. Valer. C. f. Vel. Eusebeti IIII v. i. d. IIII v. i. d. qq. patron. Sept. Aureli. Aug. IIIII vir.	V, 1012.	Aquileiae.	
27. .. L. Lucretio Nicephoro seviro Augustorum. (*litt. saec. II*) . .	II, 4300.	Tarracone.	

Quae si oculis perlustraveris, certe miraberis, cum Augustalium exstent titulorum plura milia, ceterorum imperatorum seviros non commemorari nisi fere in triginta. Quod enim earum Italiae partium, quarum corpus inscriptionum nondum est confectum, nonnulla exempla in recensu meo fortasse praetermisi, ad summam rei nullius est momenti. Quapropter de duobus alterum utrum certe erit statuendum: aut similes honores atque Augusto ceteris imperatoribus in perexiguo tantum municipiorum numero oblatos esse, aut in plerisque Augustales eorum quoque cultum suscepisse nomine antiquo propterea non mutato. Sed illud vix quisquam obtinebit. Exempli gratia Claudium sicubi convenit divino honore affici, in Galliis cum Narbonensi tum comata iustam habuisse venerationem oportet.[1]) Verumtamen Claudialium, nedum Flavialium, memoria in istis provinciis nulla est servata. Neque vero quidquam obstat, quin Augustales censeamus nomine suo retento etiam posteriorum imperatorum caerimonias simul curasse. Quo loco monendum est, sodales quoque Augustales, cum toti genti Iuliae essent sacrati, tamen nomen primo acceptum posthac plerumque non auxisse vel mutasse. Nam in magna inscriptionum quae ad eos spectant copia quinque tantum exstant *sodalium Augustalium Claudialium* exempla.[2]) Porro in nonnullis saltem eorum oppi- Argumenta probantia.

---

[1]) cf. Tac. ann. XI, 23—25. Herz. p. 110. 165—9. [2]) cf. Dessau, de sodalibus et flaminibus Augustal. eph. epigr. III, p. 211.

dorum, in quorum monumentis *Augustales Claudiales* vel *seviri Aug. Flaviales* inveniuntur, tamen Claudii vel Flaviorum cultum seviris Augustalibus simul esse commissum, adhuc omnes concesserunt. (Conferas quod de Benevento, Abellino, Aquis Statiell. Henzenus iudicat.) Quae cum ita sint, nonne probabiliter conicitur in paucis quoque quae supersunt municipiis non aliter rem se habuisse? Accedit ad hanc opinionem confirmandam, quod maximam partem illa non affluxerunt tanta multitudine hominum fortunatorum, ut oneribus adeo cumulatis possent respondere. Itaque ni gravissima afferentur argumenta, quae opinionem contrariam nobis inculcent, certe magis inclinabimus ad credendum seviros separatos in posteriorum imperatorum honorem nusquam esse institutos. Ergo videamus, quibus rationibus adversarii suum iudicium fulserint.

Rationes adversariorum refelluntur.

Ac primum quidem Henzenus ratus est nomine *Claudialium* (n. 8) sive *sevirum Claudialium* (n. 1. 2.) aut nomine *sevirum Flavialium* (n. 15—18) solo Augustales significari non potuisse.

Augustales Claud. cet. plenis nominibus non semper utuntur.

Sed quem ad modum *Augustales Claudiales* et aliorum divorum *sodales* non plenis nominibus plerumque usi sunt, sed elegerunt nomen aliquod deductum ab eo imperatore, qui eorum, quos colerent sodales, optima fama floreret [1]): ita seviros municipales consentaneum est neque plenis semper nominibus usos esse et nomen suum mutasse, prout temporum ratio videretur postulare. Scilicet cum Claudius ad regnum pervenisset, ut eius gratiam sibi conciliarent, pars quidem sevirum illius cultum capessiverunt [2]) nomine vetere servato, pars vero modo nomen ab eo tractum priori nomini simpliciter adiecerunt (n. 5. 10. 12. 13), modo *Claudiales* (*et*) *Augustales* se nominaverunt Claudii nomine anteposito (n. 4. 11), modo denique Augusti memoria omnino suppressa *Claudialium* nomine solo usi sunt (n. 1. 2. 3. 6. 7. 8). Claudio autem mortuo huiusmodi appellationes usurpari paullatim desierunt. [3]) Neque enim possum

[1]) cf. Mommsen., Wilmanns. apud Dessau l. l.

[2]) Nam vivis imperatoribus seviri instituebantur.

[3]) Etiam Henzenus arbitratur collegia in posteriorum imperatorum honorem instituta brevi interiisse reliquiis in magnum Augustalium corpus receptis p. 292.

mihi persuadere in titulo n. 9 a. 186 p. Chr. posito *Claudialem Augustalem* ab Henzeno recte esse intellectum. Immo notam Cl., si modo lectio certa est, de Claudia tribu malim accipere cognomini postposita, ut nonnumquam invenitur cf. Or.-H. 5988. V, 7533. Contra post Claudii mortem, qui sumpsit nomen IIIII *viri Aug. et Neronieni*, (n. 14) temporibus optime servivit. Eodem modo Flaviis vel Nerva imperantibus inveniuntur ab una parte *sexviri Augustales*, ab altera et *sexviri Augustales Flaviales* (p. 20. 21. 22) vel *Aug. Flaviales Titiales Nerviales* (n. 23. 24) et *sexviri Flaviales* nude. *Sexviri Flaviales Augustales* forte requiruntur. Quocum conferendum est, quod in sodalibus mox nominantur *Flaviales Titiales*, mox *Titiales Flaviales*, mox *Titiales* nude. Nempe id vocabulum, quo Vespasiani fit mentio, mox Titi memoriae praemittitur, mox postponitur, mox omnino suppremitur.[1]) Quamquam in eo res sodalium fuit diversa, quod sane singulis imperatorum gentibus separata collegia sunt instituta eaque durabant etiam gente, cui erant sacrata, exstincta.

Deinde Henzenus argumentum repetivit ex titulo Bergomensi Or. 3932: . . *L. Blandius C. f. Vot. iiiiii vir et Augustalis et flaminalis* . ., nimirum emendatione Zumptii, qui *Flavialis* scribi iusserat, comprobata. At neque per se probabile fuit Flaviorum aetate cognomine quemquam caruisse, et nunc quidem *flaminalis* uti lectio genuina titulo est restituta (cf. V, 5132). Porro Henzenus eo quod in n. 19 dicitur *VI vir et Flavialis* (cf. n. 7 *sevir et Claud.*) putavit manifestum esse, istum hominem fuisse et sevirum Augustalem et Flavialium, collegii diversi, socium. Sed haec interpretatio redit ad falsam illam opinionem, seviros esse magistros Augustalium (vel Flavialium) collegiis posthac praefectos. Ceterum quomodo hae formulae: *VIvir et Flavialis, sevir et Claudialis* revera essent intellegendae, supra docuimus (p. 25). Gravissimum autem opinionis suae documentum Henzenus duxit titulum Tudertinum n. 22, in quo est *sevir Augustalis et Flavialis primus omnium his honoribus ab ordine donatus*. Quodsi tunc Tuderte, ait, Augustales et Flaviales in unum collegium fuissent redacti eisdemque seviris

De tit. Or. 3932.

De tit. V, 7018.

De tit. Wilm. 2100.

[1]) cf. Dessau l. l. p. 112.

usi essent, non *his honoribus*, sed *hoc honore* dicendum fuisse. Scilicet ita ille quidem tituli verba interpretatur, quasi tam Flaviales quam Augustales etiam ante L. Cancrii seviratum aliquamdiu exstiterint, sed ei primo uterque honor obtigerit. At enimvero cui id exprimere in animo fuisset, certe non omisisset diserte addere: „his *duobus* honoribus *simul*" vel tale quid. Mihimet titulo, ut est compositus, plane diversa videtur subesse sententia. Scilicet Flaviorum cultum tunc maxime iudico Tuderte primum receptum vel certe seviris demandatum esse. Inde igitur ab eo tempore diebus festis non solum gentis Iuliae sicuti priores sed etiam Flaviorum ut sacra obirent seviri in universum decretum est. Atque L. Cancrius forte primus fuit, in quem revera hoc decretum valuit. Quia autem Flaviorum cultus quasi novum munus priori sexvirum muneri tunc videbatur adiunctum, *honores* numero plurali quam singulari *honorem* seviratum suum significare iste quidem maluit. Cui interpretationi quid obstet, non video, contra ut comprobemus eam, non Henzenianam, omnia suadent. Nec desunt praeterea singula quaedam argumenta certissima ad sententiam meam confirmandam. Sic L. Stlanius (n. 14), qui in una lapidis parte dicitur *Iiiiil vir Aug. et Neronienus*, in altera simpliciter *sexvir* vocatur. Unde apertum est hos duos titulos re inter se non differre. Quae cum ita sint, etiam in titulo Veronensi n. 4. verbis *VI vir . . Cla. et Aug.* unum eundemque honorem indicari probabile est. Ad hoc qui voluit duo munera significare, ei sic fere dicendum fuit: *VI vir Claudialis, VI vir Augustalis*, veluti invenimus: *sodalis Augustalis, sodalis Hadrianalis*. Contra tali formula, qualem habemus in n. 4, duo seviratus diversi notari vix potuerunt. Itaque Veronae quoque seviratum et in Augusti et in Claudii honorem institutum unum fuisse arbitror. Tum in n. 24 quod C. Vibius Ingenus se appellat *sexvirum Augustalem Flavialem Titialem-Nervialem*, cum filio et liberto non tribuat nisi simplex nomen seviri, propterea utrumque honorem diversum non esse habendum Mommsenus dudum docuit[1]. „Immo qui titulum posuit, ei placuit de se honorificentius loqui quam de suis." Ceterum ex hoc ipso

Alia argumenta.

---

[1]) Hermes I, p. 59 adn. cf. quae in V ad ipsum tit. adnotavit.

titulo veluti ex n. 23 luculentissime apparet seviros non Augusti solius sed omnium imperatorum [1]) cultum curasse. Namque hos duos homines quaternis sacerdotiis diversis cumulatos esse per se ipsum foret veri perdissimile. Postremo haec exempla animadverterim etiam propterea memoratu digna esse, quod eis probatur in municipiis Nervam quoque omni honore divino affectum esse, cum in urbe neque ei neque Traiano sodâles sacratos esse constet.[2]) Ad quam rem infra redibo.

In n. 25 *sevirum Antoninianum* revera reperiri, etsi alibi adhuc non emersit, Huebnero pro certo affirmare licuit. In n. 26 autem cave opineris *Septimi Aureli Augusti seviros* intellegendos esse. Immo *Septimianorum Aurelianorum* cognominibus *Augustales seviros* hic ornari Mommsenus rectissime animadvertit. Titulum n. 27, cum ante imperium M. Aurelii et L. Veri compositus esse utique nequeat, ut ad haec ipsa tempora referam, eo adducor, quod Huebnerus litteris saeculi secundi eum scriptum esse docuit. De n. 25. 26. 27.

Pars specialis.

§ 19.

De sevirum Aug. electione.

Quoniam sevirum Augustalium statum in universum adumbravi, nunc singula quaedam descripturus sum, quae ad huius instituti ordinem rationemque spectant. Quo in genere primum de sevirum electione verba faciam. Quodsi quaeritur, cuinam illa curae fuerit, opinio Zumptii, qui *Augustales* quidem a decurionibus, contra *seviros* ab ipsis collegii Augustalium sociis factos esse voluit[3]), prorsus repudianda est. Namque pendet atque emanat ista quidem ex falsa, quam omnino de *sevirum* et *Augustalium* discrimine sibi confinxit, sententia. Nunc autem, ubi demonstravimus totum Augustalium ordinem a seviris originem cepisse, ab *Augustalibus seviros* creatos esse nemo Zumptius breviter confutatur.

[1]) Mommsenus dicit Hermes I l. l. „*divi Augusti,*" „*omnium divorum*" — non bene: nam seviros vivis imperatoribus sacratos esse constat. cf. n. 14 et quae infra exponam.

[2]) cf. Dessau l. l. p. 213. [3]) p. 59.

ne cogitabit quidem. Ceterum iam Henzenus[1]) Zumptii errorem ita confutavit, ut in universum ei possim adstipulari, praeterquam quod vellem eum certius de hac re iudicium fecisse.[2]) At sane non potuit ad liquidum quaestionem perducere, qui cum Zumptio in eo erraret, quod seviros fere Augustalium magistros fuisse credebat. Nam decuriones si primum ordinis socios omnes revera fecissent, quidni magistratus ut ipsi sibi praeficerent eis permiserint, parum patet. Sed isto errore abiecto pro certo affirmandum est solo decurionum decreto seviros esse creatos, nisi forte putes etiam comitiis in hoc negotio quasdam partes tributas esse. Etenim plerumque non indicabatur, a quonam seviri facti essent, quippe quod omnes scirent. In eis tantum, quibus vel gratuito vel iterum seviratus obtigerat, cum satis raro fieret atque augeret honorem, decurionum decreto id factum esse interdum expresse adnotabatur.[3]) Sed quibus potestas fuit iterum vel gratuito deferendi, seviratum eisdem omnino sevirum electionem commissam esse quis est qui non videat? Nec minus quibus licuit seviratu non functos Augustalitatis privilegiis donare (cf. Wilm. 2079), ab eorum arbitrio omnino totius instituti ordinem pependisse verisimile est. Alia argumenta, quae Henzenus attulit, cum repetere supersedeam, in uno paullulum commorabor, quod ille mihi videtur parum pressisse: dico eis tantum sevirum electionem potuisse mandari, quibus etiam potestas esset cogendi, ut electi honorem subirent. Nam quoniam seviratui onera erant iniuncta, quae temporis progressu magis magisque fiebant graviora, consentaneum est posteriore quidem aetate multos seviratum fugisse et ne oblatum quidem sponte accepisse. Cuius rei testimonium

Seviri a decurionibus creati sunt.

[1]) p. 303 s.

[2]) cf. p. 304: *„ich selbst habe im obigen mer die schwierigkeiten und warscheinlichkeiten auseinandersezen als ein bestimtes urteil abgeben wollen.“*

[3]) III, 1641: . . *Augustal. col. [Rat. gr. f.?] a splendidissimo ordine.* III, 6294: . . *immunitate muner[um] public. concessa ab ordine col. eiusd.* I. N. 3643: . . *Huic ordo decurionum ob merita eius honorem Augustalitatis gratuitum decrevit* . . ibid. 5640. 6129. Or. 3930: . . *VI vir Aug. d. d. gratis factus.* — V, 4405. I. N. 1504: . . *Augustalis iterum in ordine 'dec[urionum factus].* ceterum cf. Henzen l. l.

praebet titulus Peteliae repertus I. N. 79, in quo quidam dicuntur *ad munus Augustalitatis compelli.*[1]) Eoque minus id mirabimur, quod etiam honores decurionales multo splendidiores iam mature vitari coepisse accepimus.[2]) At haec potestas vim adhibendi eis, qui ad sexviratum evocati non *prosilirent* (I. N. 79), sed tergiversarentur, cum plane deesset ordinis Augustalium sociis, certe fuit decurionibus.

Primum quidem, quamdiu novitatis gratia recenti honori nondum destricta et adhuc maior erat in municipiis numerus eorum, qui divitiis affluerent, opinor suppeditasse, qui ultro seviratum peterent, quin etiam ambitione quadam affectarent. Atque talem fere coniecerim fuisse huius tam petitionis quam omnino creationis ordinem. Qui petere animum induxerat, ad diem constitutam nomen professus est apud IIvirum vel qui alius in municipio potestatem habebat. Tum certe IIviro inquirendum erat, num eius, qui petebat, liceret rationem habere. Nam seviratu arcebantur, qui essent vel non sexus virilis, vel servi, vel infames, vel qui in eo municipio domicilium non haberent. Enimvero servos cum in tanta titulorum qui huc spectant copia adhuc non deprehendimus, tum re ipsa constat sacerdotio publico fungi non potuisse. Infamia autem, qua quidem seviratu quis arceretur, qualis fuerit, accurate definire non possumus. In universum, quibus in curiam intrare ob infamiam non licuisset, eisdem ne seviratum quidem concessum esse consentaneum videtur. Verumtamen in nonnullis rebus moneo hanc regulam neglectam esse. Verbi caussa qui artem ludicram faciunt, eos decuriones fieri per legem Iuliam municipalem non licuit.[3]) Contra inter seviros scaenici non desunt.[4]) Simili modo, qui praeconium dissignationem libitinamve faceret,

Petitionis et creationis ordo.

Quinam sint a seviratu probiti.

---

[1]) cf. etiam II, 4514: . . *volo ut libertini mei . . quos honor seviratus contigerit, ab omnibus muneribus seviratus excusati sint . .*

[2]) cf. leg. Malacit. c. LI. — ep. Traiani ad Plin. X, CXIII (ed. Keil 1870.): *qui inviti fiunt decuriones.*

[3]) v. 123.

[4]) I. N. 622: . . *elio Aug. lib. . . elio Apolausto [pa]ntomimo [Aug]ustalium q. q. [ag]oniste temporis sui primo.* . . cf. Friedländer, röm. sittengesch. II, 1864. p. 320. Etiam ornamenta decurionalia eis saepe decernuntur cf. Wilm. 2625. V, 5889.

cum publicis honoribus excluderetur [1]), praeconem quidem eundemque sevirum habemus in tit. Trebulano Mur. 756, 8. Nam qui ibi dicitur *apparitor. X vir.* praeconem esse probavit Mommsenus.[2]) Etiam incolas seviros creatos esse, complures tituli aperte testantur. [3]) Nec minus inde hoc sequitur, quod permulti inveniuntur, qui in duobus vel tribus vel etiam quattuor (Herz. 183) oppidis seviratu functi sint. Contra seviratum alicubi legitime gessisse, qui in municipio domicilium non haberent vel inde abessent, nulla ratione probatur neque per se ipsum verisimile est. Nimirum ne Trimalchio quidem Petronianus iactat se absentem sevirum fuisse, sed solum absenti seviratum decretum esse (v. supra p. 32). Atque munera sevirum partim erant eiusmodi, quae nisi a praesentibus nequirent administrari. — Denique ei, apud quem nomina dabant seviratum petituri, videndum erat, num opibus eo usque florerent, ut muneribus cum honore coniunctis ritu possent respondere. Cuius rei iudicium utrum illius arbitrio fuerit permissum, an posteriore saltem aetate certus census constitutus sit, quam qui haberet ad seviratum suscipiendum esset obligatus, non satis constat. Quodsi quem his condicionibus putabat non satisfacere, eius nomen IIvir non accepit sive dixit se eius rationem non esse habiturum. Si autem, ad quem diem professio fieri oportebat nullius nomine aut sex pauciorum professio facta erat, sive sex pauciorum nomina a II viro essent accepta, tot nomina eorum, quibus seviratum petere per legem liceret, quot ad numerum iustum complendum deessent, ex arbitrio ille proscripsit, ita ut de plano recte legi possent. Tum eis, qui ita proscripti erant, puto licitum fuisse, si vellent, apud IIvirum singulis singulos eiusdem condicionis nominare, idemque nescio an rursus permissum fuerit eis, qui ab illis essent nominati. Deinde de his omnibus IIvir decuriones rogavit, perinde ac si eorum nomine intra diem praestitutam de honore petendo professio facta esset et sua sponte petere coepissent. Iam qui a decurionibus electi erant, si retractare pergebant, vi cogebantur eorum decreto obtemperare.

De candidatorum nominatione.

[1]) cf. leg. Jul. mun. v. 104. Cic. ad fam. 6, 18, 1.
[2]) de apparitorib., rh. mus. VI p. 45 cf. p. 55.
[3]) c. g. II, 3367. 1643.

Hanc fere rationem in sevirum creatione revera observatam esse cum eo nobis persuadeatur, quod in publicis honoribus deferendis eandem lege praeceptam fuisse accepimus[1]: tum deprehendi indicium in titulo supra laudato I. N. 79. Quod enim ibi legimus: *Hoc autem nomine relevati inpendis facilius prosilituri hi, qui ad munus Augustalitatis compellentur:* quis non videat his verbis aptissime significari rationem eorum, qui quamvis inviti seviratus candidatorum numero adscripti, tamen diutius non retractent neque ad alios conentur munus ab ipsis 'amotum traicere? Quo loco mihi temperare nequeo, quin moneam rationis persimilis, quae in λειτουργίαις imponendis apud Athenienses valuit. Ibi enim, si cui munus obtigerat, et arbitrabatur alium quendam pro fortunarum amplitudine maiore iure ad illud esse compellendum, ei licuit postulare, ut iste rem familiarem secum commutaret. Quo facto caussa ad iudices delata et ab eis diiudicata est.[2]

Similis usus apud Athenienses valuit.

Amplius fortasse mos erat, ut creatio a decurionibus facta in comitiis renuntiaretur et populi acclamatione comprobaretur. Quae coniectura quamvis documentis expressis careat, tamen eis titulis aliqua ratione defenditur, qui seviratum gratuitum nec non honorem bisellii aut ornamenta decurionalia aut patronatum *suffragio populi* vel *consentiente populo* tributa esse enuntiant.[3] Utique autem haec comitiorum suffragatio non magni erat momenti, sed pro mera caerimonia habenda est.[4]

De comitiorum suffragatione.

Quem decuriones singulari honore volebant afficere, ei seviratum gratuito deferebant. Qua in re dubitari potest, quibusnam muneribus seviri ita honorati liberati sint. Equidem putaverim plerumque eis non esse remissam nisi pecuniam honorariam. Sed de hac re infra paullo fusius agam. Hoc loco restat, ut de adlectione sevirum et de ornamentis Augustalitatis decurionum decreto collatis quae explorata habeam, adiciam.

---

[1]) Leg. Malac. c. Ll. tab. I, 1—25.

[2]) cf. Böckh, Statshaushalt I, 749 ss. Schömann, gr. Altertü. I, 477. 480.

[3]) cf. I. N. 4209. 2342. 2346. V, 5600. I. N. 5360 cf. leg. mun. Malacit. c. LXI.

[4]) Similiter Mommsenus ad V. 5600.

De adlectione.

Seviri adlecti in his fere titulis commemorantur:

1.	L. Calpurnio Calai viatori tribunic. accenso a patron. idem allecto IIIII vir. Aug. vetere Fabrateria	V, 3354 Veronae rep.
2.	T. Petidio T. f. Fab. Cessino VIII viro aediliciae potestatis VIII vir. II fanor. VIII vir III aerari adlecto supra numer. sevirum Augustalium plebs Trebulana ob merita	Wilm. 2094. Treb. Mutu.
3.	. . Aelio Bulimionidi VI viro adlecto	Mur. 667, 3 opp. inc. (Romae).
4.	. . adlec. in[ter Augu]st. publice.[1] .	I. N. 2533. Puteolis.

Zumptius quidem, cum *seviros* Augustalium magistros duceret, quin in hac materia erraret fieri non potuit.[2] Namque opinatur, qui vocentur *seviri adlecti*, sex annuis Augustalium praefectis extra certum numerum adiunctos esse. Attamen adlegi alias, v. c. inter praetorios, inter consulares dicuntur ei, qui quamvis praetura, consulatu non functi his ordinibus ita aggregantur, ut eisdem iuribus insignibusque utantur quibus ceteri illis honoribus revera functi.[3] Itaque etiam sevirum adlectio per se ipsa quid velit non ambigo. Certe enim eis, quibus hic honos contigit, seviratu non gesto iura et emolumenta concessa sunt, quibus praeterea non utebantur nisi seviratu functi.

supra numerum adlectus.

At in eo haereo, quid sit illud: *supra numerum adlectus*. Num ordinis sociorum numerus certus erat atque circumscriptus? Ut hoc credam, a memet nemo impetrabit. Cum enim sexviri munere perfuncti quotannis in ordinem transirent, numerus Augustalium maior minorve esset necesse erat, prout ex eis aut plures aut pauciores eodem fere tempore morte absumebantur. Ergo numerum sociorum ordinis definire nullius arbitrio permissum erat. At legentes recordabuntur — quod supra exposui — quotannis non solum novos seviros a decurionibus creatos, verum etiam seviratu perfunctis solemni decurionum

---

[1]) Sed hic titulus num ita sit restituendus, valde incertum est cf. Momms. ad h. t.

[2]) p. 31. [3]) cf. Mommsen. Statsrecht I, 440.

decreto iura Augustalitatis prorogata et nomen *Augustalis* (vel *Augustalis perpetui*) tributum esse. Iam mihi quidem est persuasissimum, hunc perfunctorum sexvirorum numerum intellegendum esse, supra quem qui dicuntur adlecti Augustalium ordini adiuncti sint. Quia quotannis ex ordine Augustales non leguntur nisi sex, qui extra ordinem his sex a decurionibus additur, supra numerum adlectus merito appellatur. Ceterum moneo etiam decreto centumvirum Veientium (Wilm. 2079) atque titulis, de quibus p. 28 ss. verba feci, etsi vocabulum adlegendi in eis non invenitur, tamen contineri eiusdem rei exempla.

De ornamentis Augustalitatis.

Quoniam de adlectione disputatum est, quae de ornamentorum honore dicenda sunt admodum pauca continuo adicere certe in rem erit. Atque alias quidem quibus separatim decernuntur ordinis vel honoris cuiusdam *ornamenta*, accipiunt insignia illius exteriora detractis iuribus publicis, quae fere sunt cum illis coniuncta.[1] At honori Augustalitatis iura ad rempublicam spectantia omnino non conveniunt, immo totus constat in huiusmodi insignibus externis. Quam ob rem tuo iure dubites, quidnam voluerint ornamenta Augustalitatis seorsum collata. Deinde ornamentis honoris fere ei decorantur, qui honorem ipsum adipisci per condicionem suam civilem nequeant. At seviratu cum nemo arceretur exceptis feminis servisque, his vero ne ornamenta quidem Augustalitatis unquam concessa esse censeam, iterum merito quaeras, quis tandem supersit, cui ista potuerint omnino decerni. Ac certe, opinor, non tribuuntur nisi eis, qui licet per condicionem suam seviratum suscipere possint, necessitate prohibeantur. Nimirum unus, in quo ornamenta Augustalitatis commemorantur, titulus Brundisi repertus est sepulcralis, spectat ad mortuum: . . *v. a. LXXX h. s. Huic ordo decurionum f(unus) l(ocum) p(ublicum) ornamentaque Augustalitatis decrevit.* I. N. 464. Seni igitur venerando, quem forsitan opes defecerant ad seviratum subeundum, decuriones non satis habuerunt funus et locum sepulturae publice decernere, sed etiam sevirum insignibus ornatum efferri voluerunt.

[1] cf. Mommsen, Statsr. I, 440 ss.

§ 20.

De sevirum Augustalium muneribus.

Nunc de muneribus sevirum seu Augustalium verba faciam.[1]) Quam materiam parcius perscribam, partim quod iam supra eam tetigi, partim propterea, quod si hoc loco omnia vellem accurate exponere, mihi percensenda esset infinita minutiarum copia. Quarum enumeratione cum mihi tum legenti taedium pararem neque tamen ad naturam Augustalitatis cognoscendam multum conferrem. Eo autem ordine singula munera breviter hic adumbrabo, quo videntur orta esse.

Sacrificia. Ac primum quidem *sacrificia* anniversaria seviris fuisse factitanda diebus festis in honorem Augustorum, Augustarum, principum domus divinae institutis re ipsa patet, licet in monumentis rarior deprehendatur huius rei mentio. Quid enim istis ut Augustorum sacerdotibus magis convenit? Itaque Narbone protinus in constituendo sevirum sacerdotio in perpetuum eis praecipitur, ut certis diebus hostias numini Augusti singulas quotannis immolent et colonis et incolis ad supplicandum numini eius thus et vinum de suo praestent.[2]) Alibi quoque sacrificia ab Augustalibus celebrata nonnunquam commemorantur, velut V, 4203: *ex quorum usuris die Id. Mai. sacr. extis celebretur.* Porro in monumento V, 3386 bisellium cum instrumento sacrificali expressum est, quod certe spectat ad munus L. Safini Rufi sexviri. Aliam id genus imaginem infra paullo uberius tractabo.[3]) Neque vero mediocres impensas inde seviris ortas esse comprehendet, qui secum reputaverit magnum numerum dierum festorum, qui temporis progressu cultui imperatorum seligebantur. Nam debuisse illos certe aliqua ex parte de suo praestare, quae ad sacra peragenda opus essent, consentaneum est.[4])

cenae. Ad munus sacrificiorum *cenas sevirales* accessisse nemo admirabitur, quoniam epulis solemnia concelebrare mos erat antiquitus traditus. Praeterea tunc temporis omnino, qui ma-

[1]) Perverse Zumptius de *sevirum* et de *Augustalium* muneribus diversis locis egit p. 37 ss. 69 ss. cf. Henzen. p. 306. et 315.

[2]) Wilm. 104.

[3]) V, 4482.

[4]) Aliter iudicat Zumptius p. 39.

gistratum inirent vel opus publicum dedicarent, ut decuriones municipesque ad epulum vocarent vel sportulas [1]) eis dividerent, erat tritissimum.[2]) Ita etiam a seviris hoc factum esse saepius invenimus v. c. II, 13. 2100. eph. ep. II p. 237 alibi. Ad hoc cum decuriones et seviri „strationes publicas“ habebant, vinum ac panem seu crustulum et mulsum seviri adiciebant et tricliniorum instrumentum atque ministerium [3]) subministrabant (cf. I. N. 79).

Praeterea spectaculis dies festos Augustorum prosequi inde ab initio municipiis usus fuit. [4]) Itaque seviris quoque certis diebus *ludos* edendi munus mature reor obtigisse. Documento est, quod in II, 4514 L. Caecilius Optatus, ut liberti sui in posterum seviratus muneribus excusati sint, summam legat eiusque usuras praecipue ad spectaculum quotannis edendum iubet erogari. Ceterum haec nunc iuvat spectaculorum a seviris factorum afferre exempla: ludorum I. N. 2463. V, 8664 (pecunia in ludos legatur); ludorum scaenicorum II, 1108. I. N. 4886. III, 1769; circiensium II, 1479. II, 2100; muneris gladiatorii Or.-H. 7165. Or. 1167.[5]) I. N. 1514. 1520. 1149.[6]) 4040. 4889 (ob honorem biselli). Denique barcarum certamen et pugilum commemoratur in II, 13. Quae spectacula cum pleraque videantur diei unius fuisse, tamen etiam inveniuntur, quae per biduum vel triduum producta sint. (Cf. I. N. 2463 — III, 1769 et fortasse I. N. 4889.) [7]) ludi.

Ad ludorum munus *summam honorariam* se applicuisse aut pro eis aut praeter eos in seviratu auspicando solvendam iam supra [8]) summa honoraria.

[1]) De sportularum notione cf. Mommsen., de colleg. et sodal. 1843. p. 108 ss. Henzen. ann. 1844 p. 9.

[2]) cf. Plin. ep. X, 116 ed. Keil. in titulis passim huius rei mentio fit.

[3]) cf. Momms. l. l.

[4]) cf. Suet. Oct. 59: *Provinciarum pleraeque super templa et aras ludos quoque quinquennales paene oppidatim constituerunt.*

[5]) cf. Ritschl, d. tesserae gladiat. p. 61. adn. 1. Hirschfeld, d. kaiserl. verwaltungsbeamten p. 175.

[6]) Titulus ita, opinor, est restituendus: . . *[q]q. Aug[ust. mune]r. edit[o familia g]ladiat[oria s.] p. d. d.* cf. I. N. 4040. 4889. Or.-H. 7165.

[7]) Si modo recte eum ita restituo: . . *edent[i dier. t]riu[m] muner(a) famil. glad.* . .

[8]) p. 38.

exposuimus. Cuius magnitudo quamquam in diversis municipiis potuit esse diversa, tamen in multis duo milia sestertium ex lege solvenda fuisse [1]) crediderim, qua quidem in summa conveniant et titulus Hispanus II, 1934 Lacippone repertus (. . *remissis sibi ab ordine* [*denar.*] *D.* . .) et Italicus Or. 4286, qui Asisi in lucem prodiit (. . *hic pro seviratu in rem publ. dedit HS.* ∞ ∞ [2]). Atqui ambitio persaepe seviros adduxit, ut extra modum legitimum longe prodirent. (Cf. I. N. 951. 4000. 961. V, 8654 et 55. Renier. 1451. II, 3364.) Hanc vero pecuniam arcae publicae inlatam esse cum nonnunquam aperte dicatur (cf. Or. 4286: *in rem publ. dedit*), tum inde apparet, quod ex ordinis decreto solvitur (cf. II, 2100 *ex d. ordinis soluta pecunia*), quod penes ordinem est potestas illius remittendi (cf. II, 1934), quod denique ordinis vel permissu vel iussu opus publicum saepe pro illa dedicatur (II, 3364 *ex duplici pecunia.* II, 1934. II, 3249. Torrem. 13, 29).

Opera publica.

Nam sicuti ad ludos honorarium vidimus accedere, ita pro ludis vel praeter ludos et pro honorario vel praeter honorarium *opera publica* varii generis dedicare seviris in morem venit (I. N. 951: *pro munere.* Wilm. 793: *pro ludis.* — II, 3364. II, 1934. Renier. 1451. Torrem. 13, 29: *praeter summam pro honore*). Quas inter dedicationes frequentia primum locum tenent templa vel arae vel signa vel alia huiusmodi deis divis Augustis oblata. Quo in genere exempla singula enumerare infinitum est. Tum haud raro vias vel sternendas [3]) vel stratas reficiendas [4]) vel crepidinibus ornandas [5]) ob honorem seviratus quosdam curasse invenimus. Denique podium in circo [6]), vela [7]) vel proscenium et orchestra in theatro [8]), thermae [9]), horologium [10]), macellum [11]), basilica [12]), porticus [13]), cenatorium [14]), paenula cum columna et ponderibus [15]), nescio quae cetera a

---

[1]) sic etiam Marquardtus, Statsverw. I, 501.
[2]) cf. etiam I. N. 6364: . . *ex d. d. ad stratam refic. HS* ∞ ∞.
[3]) V, 1894. 2535. 2794. Or. 2486. 3950. I. N. 951. 3953. 4346.
[4]) I. N. 6364. [5]) V, 1886. 1887. 2116. [6]) II, 984.
[7]) I. N. 1950. [8]) II, 183. [9]) eph. epigr. II, p. 237.
[10]) Herz. 534. [11]) I. N. 4943. [12]) Herz. 419. II, 2083.
[13]) III, 1516. 1947. [14]) Or. 2493. [15]) I. N. 5793.

seviris aut singulis aut pluribus coniunctis vel primo dedicantur vel reficiuntur vel exornantur.

Iam de his omnibus muneribus quidnam cuique sit providendum decuriones decernunt. Qua de caussa in illis titulis verba *ex decurionum decreto* vel similia persaepe sunt addita.[1]) Sed nonnumquam sevirum munera etiam populo petente suscepta esse dicuntur:

Decuriones decernunt de sevirum muneribus.

petente populo.

1. Sacrum Polluci. Sex. Quintius Sex. Q. Successini lib. Fortunatus ob honorem VI vir. ex d. ordinis soluta pecunia petente populo donum de sua pecunia dato epulo civibus et incolis et circiensib. factis d. d. . . . . II, 2100.
2. *duo liberti* ob honorem VIR secundum petitionem m. m. . . loca spectacul(orum) numero CC singuli ex duplici pecunia decreto optimi ordinis . . dederunt . . . . II, 3364.
3. . . seviri corporat. Nemausenses . . ex postulatione popul[i] . .[2]) . . . . Herz. 116.
4. D. Velio Trophimo seviro Augustali . . decreto decurionum postulante populo s. p. p. p. . Or. 3923.

Unde colligo de his rebus praeterquam quod decuriones decernebant populum quoque rogari solitum fuisse. Neque tantum in sevirum, verum etiam in magistratuum muneribus id valuisse satis multa documenta testantur. Quo factum est, ut, quos opibus circumfluere notum esset, haud raro expressa populi postulatione ad multo maiorem, quam ultro fuissent facturi, sumptum vel exstimularentur vel compellerentur. Itaque Beneventi homo nobilis, cum opus quadrigae cum effigie Hadriani municipibus donet, *citra ullius postulationem* id fieri praedicat[3]), quasi eo sit honorificentius. Ac sane nonnullos his quinque munerum generibus eosdem esse oneratos testimonia non desunt. Sufficit legentem relegare ad tit. II, 3364 modo transscriptum. Ad hoc interdum in seviratu vota suscipiebant, quae

De munerum gravitate.

[1]) v. c. II, 3364. 984. Or. 3950. I. N. 6364. 5640. II, 2100. 1934. 1108. passim.

[2]) In hoc titulo Herz. p. 196 populum male accepit de seviris in corpore non honoratis.

[3]) I. N. 1486.

honore perfunctis demum solvenda essent.[1]) Videmus igitur nec pauca nec levia fuisse sexvirorum onera; quid mirum est, quod novitatis gratia paullatim evanescente honor vitari ac detestari coepit. Hic etiam commode afferam L. Caecilium Optatum reipublicae Barcinonensium summam pecuniae haud ita magnam legare ea stipulatione, *ut libertini sui, item libertinorum suorum libertarumque liberti*, *quos honor seviratus contigerit, ab omnibus seviratus muneribus excusati sint.*[2])

Seviri (Aug.) gratis facti.

Etiam ceteroqui nonnulli gratis seviri facti sunt. Cuius rei haec habemus exempla:

1.	.. Ma]ximus [VI vir Aug. d. d.] gratis [factus nom. suo et f]iliorum .. dedit.	V, 2867	Patavi.
2.	C. Julio Paulino Andragatho VI vir. August. gratuit.	V, 4431.	Brixiae.
3.	C. Lucretius C. l. Erasmus sexvir. Aug. Brix. et Trident. grat. .	V, 4439.	Brixiae.
4.	.. L. Appio Aphobeto VI vir. Aug. II gratuit.	V, 4480.	Brixiae.
5.	.. L. Virilienus L. f. Ouf. Mascellio VI vir gratuit.	V, 5311.	Comi.
6.	.. M. Mansueti M. f. Ouf. Crescentiani Masili Iustini [VI] vi[r.] gra[tui]ti Com(i) suffragio populi .	V, 5600.	Comi.
7.	.. Iulius Eros VI vir August. d. d. gratis factus posuit.	Or. 3920	Tignii.
8.	.. L. Calpurnio .. Aug. gratuit. .	I. N. 957	Luceriae.
9.	.. Q. Annio Ianuario .. Huic ordo decurionum ob merita eius honorem Augustalitatis gratuitum decrevit	I. N. 3643.	Capuae.
10.	M. Carmeio gratis Augustali Capuae	I. N. 3645.	Capuae.
11.	P. Servilius P. l. Successus Aug. gratis Ca[i]atia	I. N. 3922.	Caiatiae.
12.	.. sevir Aug. decr. decur. gratis factus sua p.	I. N. 5640	Albae Fueentis

---

[1]) II, 1057. III, 1947. [2]) II, 4514.

13. . . C. Mamilio Ↄ. l. Antho Aug. d. d. gratis	I. N. 6129 Hadriae.	
14. . . M. Antoni Iuliani Augustali immun. Misen. item Aug. Cum. adlect. trib. Palat.	I. N. 2579 Miseni.	
15. C. Aurelius Parthenius ornamentis dec. honoratus col. Aug. Nemausi, sevir Aug. . . Lugud. item Narbone . . et . . Arausione et Foro Iulii . . ubique gratuitis honoribus	Herz. 183 Nemausi.	
16. M. Ulp. Epistratus Augustal. col. Rat. [gr(atis) c(reatus)?] a splendidissimo ordine	III, 1641.	Ratiariae.
17. L. Anatinio L. lib. Phoebo Aug. col. Ulp. Rat. ornato ornamentis decurional. immunitate muner. publ. concessa ab ordine col. eiusd.	III, 6294.	Ratiariae.
18. . . L. Publ. Apro lib. et tabul. rei publ. Aug. gratuito	III, 3851 Emonae.	
19. „sevir gratis factus sum." . . .	Petron. sat. cp. 57.	

Hac autem gratuita creatione contineri incrementum honoris eo perspicitur, quod alioquin seviri non essent ipsi illius mentionem facturi (n. 1. 3. 5. 6. 7. 11. 12. 15. 16. Petr. c. 57). Deinde inveniuntur in isto numero homines per se satis conspicui (n. 5. 15. 17). Ad hoc in n. 9 ob merita hunc honorem decretum esse aperte enuntiatur. Verumtamen cave credas, qui ita honorati sint, revera impensis levatos esse. Immo mihi persuasum est eos largitionibus antea ultro oblatis rei publicae plerumque plus praestitisse, quam legitime factis ex more fuisset solvendum. Ceterum vereor, ne seviris gratuitis haudquaquam omnia munera fere sint remissa. Certe in n. 1 et 12 deprehenduntur, qui opera publica nihilo minus dedicent. Itaque iam supra coniecturam movi, num ad summae legitimae remissionem creatio gratuita praecipue spectaret. Restat ut moneam hunc quoque honorem, etiamsi plerumque dicitur ordinis decreto tributus (n. 1. 7. 9. 13. 16. 17), tamen semel dici *suf-* Quid velit creatio gratuita.

fragio populi delatum [1] (n. 6). Videmus igitur, quantum etiam aetate imperatoria comitiorum auctoritati in municipiis concessum sit.

§ 21.

De sevirum insignibus.

a) intra annum sacerdotii. toga praetexta.

Ut autem ad munus seviratus suscipiendum ei, quibus offerretur, essent paratiores, insignia haud mediocria illi adiuncta sunt. Primum enim ut *toga praetexta* uterentur, seviris annuis concessum est. Qui honos ab una parte a sacerdotali eius muneris natura videtur repetendus. Nam sacerdotes, dum sacra obirent, praetextam gestasse traditum est. [2] Ab altera parte ut ludos edentibus hic ornatus seviris convenit, veluti et in urbe magistros vicorum [3] et in municipiis omnino, qui spectacula faciebant [4], praetextatos muneri praefuisse constat. Testimonia autem ad rem ipsam confirmandam pauca quidem praesto sunt, sed eadem firmissima. Quod enim in titul. Brundisino I. N. 464 ornamenta Augustalitatis commemorantur mortuo decreta, ad vestem funeralem imprimis id pertinere nemo negabit.[5] Unde sequitur vestem solemnem omnino Augustalium propriam fuisse. Deinde Habinnam sevirum veste alba amictum Petronius facit Trimalchionis triclinia intrantem, ita ut Encolpius eius maiestate conterritus praetorem putet venisse.[6] Unde tamen noli concludere seviris per totum muneris annum semper praetextatis prodire licitum fuisse. Immo „in poplico luuci", ut verbis utar tabulae Bantinae [7], praetextam habere certe per legem eis non licuit nisi dum sacra concelebrant aut ludis praesident aut epulas dividunt.[8] Sed domi suae vel tenebris obortis quascunque vestes civibus luberet sibi induere, leges nihil curabant [9]; nisi quod

---

[1]) cf. Momms. ad h. tit.

[2]) cf. Mommsen, Statsr. I, p. 406.

[3]) Dio. 55, 8. Ascon. in Pison. p. 7 Or. cf. Mommsen. Statsr. I, 375 adn. 2.

[4]) cf. I. N. 5789. [5]) Ceterum cf. addenda.

[6]) Scilicet praetoribus i. e. summis coloniae municipive magistratibus praetexta et lictoribus semper uti licebat.

[7]) v. 4. cf. Bruns, fontes iuris Rom. antiqui ed. III p. 48.

[8]) cf. Petron. c. 71. [9]) cf. Mommsen, Statsr. I, 391.

risum dedit, qui non in tempore vestitu forensi se ostentabat ornatum.

Coronis quernis in sepulcro C. Calventii Augustalis Pompeiani insculptis[1]) Nissenus[2]) iudicavit dignitatem illius, scilicet sacerdotis Augusti, indicari. Enimvero exprimi putat hoc ornamento coronam civicam Augusto ut servatori civium a. 27 a. Chr. decretam et in domo eius infixam.[3]) Unde fieri potest, ut quispiam amplius suspicetur coronam quernam etiam inter ipsorum Augustalium insignia esse numerandam, ut quam in sacris faciendis sibi imponere soliti sint. Sed sacerdotes alias hoc ornamento usos esse non accepimus[4]), neque sevir sacrificans in monumento, quod infra adhibebo, depictus corona videtur decoratus. Praeterea vereor, ne huiusmodi coronae etiam inveniantur in sepulcris eorum, quibus cum cultu Augusti nulla intercedat necessitudo, ut igitur a Nisseno ista notio audacius eis sit subiecta. (non corona.)

Contra *fasces* et *lictores* uti magistris vicorum Romae et omnino eis qui ludos edebant[5]) ita seviris quoque concessi sunt. Quam ob rem saepe eorum monumenta fascium imaginibus sunt ornata.[6]) Attamen eis uti non licuit nisi paucis certisque diebus, nimirum quando sacra aut ludos faciebant aut epulas dabant. Quodsi apud Petronium Habinnas comissator summote intrat ac valvis antea percussis, hoc eodem iure facit, quo gestat praetextam. Deinde securibus quin sevirum fasces caruerint, quicunque scit, quae fuerit illarum vis[7]), non dubitabit. Si enim velis ex Petronii capite 30 contrarium confici[8]), meo iure quaeram, an etiam formam fascium secundum fasces.

---

[1]) I. N. 2342 cf. Overbeck, Pompeji 2 ed. II, 33.

[2]) Pompej. studien 1877. p. 390 s.

[3]) cf. Marquardt. Handb. III, 2. 442 adn. 24. C. I. L. I, p. 384. — Nissen l. l. p. 271.

[4]) cf. Mommsen. Statsr. I, 411. adn. 4. Praeterea in sevirum monumentis coronae inveniuntur: V, 4461. 7031. alibi.

[5]) cf. Mommsen. l. l. p. 375.

[6]) v. c. V, 3295. 3386. 3392. 5035. 5860. 6786. 6896. 7031. 7170. 7616. 7670. 7678. I. N. 632. 691. 2342. 4884. 5056. alibi. Lictores: Maffei m. V. p. 117, 1. annali 1872 p. 62 ss. V, 4482.

[7]) cf. Mommsen. l. l. 363 adn. 5.

[8]) cf. Allmer et Terrebasse II, 1. p. 301.

istam descriptionem repraesentari iubeas.[1]) At sane faceta in illo loco dissimulatio neminem potest fugere, qui quidem non sit hebes ad festivitatem Petronianam percipiendam[2]). Neque magis eo, quod in monumentis sevirum interdum inveniuntur fasces cum securibus insculpti[3]), contraria opinio confirmatur.

lictores duo. Immo secures illic non sunt nisi ornamento. Denique binos lictores seviris sicuti magistris vicorum urbanis singulis apparuisse certum est.[4]) Nam ne duoviris quidem plures videntur concessi esse.[5]) Atque in monumentis quod sex fasces nonnumquam cernuntur[6]), nihil potest ad hanc sententiam impugnandam. Ex Petronio autem qui Zumptius[7]) potuerit colligere senos numero fuisse sevirum fasces, prorsus non comprehendo. Itaque bini lictores reperiuntur efficti apud Maffeium m. V. p. 117, 1. et in monumento Suasano ann. 1872 p. 62 ss. et in monumento quodam gravissimo, quod mox accuratius describam.[8]) Fascium duorum imagines in sevirum monumentis frequentes sunt.[9])

tibicen. Etiam *tibicinem* seviris sicuti municipiorum magistratibus[10]) in sacris faciundis apparuisse infra videbimus.

sella ac tribunal. Porro *sella* ac *tribunali* seviros usos esse censeo. Etenim sellam in multis reperimus monumentis eorum, qui tamen bisellii honorem non acceperint.[11]) Atque in tribunali sedentem apud Petronium Trimalchio se iubet effingi in loco, quem, cum ad disputationem nostram sit summi momenti, integrum describam. *Te rogo* — Trimalchio inquit — *ut naves etiam* . .

---

[1]) *quorum unam partem quasi embolum navis aeneum finiebat.* — Ceterum conferas cum his verbis *fasces infra acuminatos* in V, 5035.

[2]) cf. Mommsen. Statsr. I, 365 adn. 2.

[3]) V, 6786. 7031. 7670 cf. I. N. 2355.

[4]) contra Allmer et Terreb. l. l. et Zumpt. p. 73.

[5]) cf. Marquardt. Statsverw. I, 495 s.

[6]) V, 3295. 3386. 3392. 7031. 7616.

[7]) p. 73. [8]) V, 4482.

[9]) V, 5035. 5860. 5786. 5896. 7170. 7670. 7678. I. N. 632. 691. 2342. 5056. cf. 2355. [10]) cf. Mommsen. Statsr. I, 351.

[11]) V, 3386. 5860. 6786. 6896. 7170. 7616. 7678. I. N. 5056. Simul patet, quem ad modum iudicem de quaestione a Mommseno l. l. 387 adn. 2 breviter proposita cf. Jordan, annali 1872 p. 293.

monumenti mei facias plenis velis euntes et me in tribunali sedentem praetextatum cum anulis aureis quinque et nummos in publico de sacculo effundentem, scis enim, quod epulum dedi, binos denarios. Faciatur, si tibi videtur, et triclinia. Facias et totum populum sibi suaviter facientem. Itaque etiam illa parietis pictura, in qua Mercurius exhibetur levatum mento Trimalchionem in tribunal excelsum rapiens [1]), ad eius seviratum spectat. Dicam igitur, partim dum ludis praesiderent, partim dum epulas sevirales dividerent, sellam ac tribunal seviris convenisse. Contra dum cum ordinis sociis discumbunt, vix in tribunali sederunt. Quae vero tribunali possit esse cum pompa coniunctio, prorsus non video. [2]) Ad hanc sententiam confirmandam valet etiam imago in lapide Brixiensi V, 4482, in cuius expositione paullo diutius commorabor, quia maxime idonea est et quasi consulto facta cum ad sevirum munera insigniaque in universum tum vel maxime ad Petronii locum modo laudatum illustrandum.

Atque illius cognitionem primo quidem non ceperam nisi ex descriptione Mommseni ad V, 4482 communicata. Deinde autem Heydemanni interventu idem vir doctus liberalitate insigni tabulam aere excusam mihi suppeditavit adhuc ineditam ideoque certe paucis notam, quae pertinet ad musei Bresciani illustrati partem alteram a Labusio incohatam illam quidem, sed non perfectam (tab. XIV). In qua cum nonnulla invenirem expressa, quae an consulto Mommsenus omisisset dubitabam, et quaedam paullo aliter depicta ac sunt in illius descriptione: litteris commendaticiis ab eodem instructus Petrum da Ponte Brixiensem rogavi, ut mihi provideret tabulae Labusianae exemplum cum lapide denuo collatum et, si oporteret, correctum. Quem virum illustrissimum cum precibus meis deesse ipsa sua humanitas non est passa, tum Mommseni observantia adduxit, ut totum illud negotium ipse subiret. Ita igitur mihi contigit, ut commentationi meae adiungere possim illius anaglyphi imaginem cum lapide diligentissime collatam nec paucis locis vel emendatam, vel auctam. Anaglyphon Brixiense.

Priusquam autem transeam ad singula percensenda, quae De imaginis fide.

¹) cp. 29. ²) contra Zumptium p. 71.

de imaginis fide totaque ratione ac de ipsius operis aetate et arte Petrus da Ponte me monuit, cum legentibus communicare videtur in rem esse. „*L'incisione*", inquit, „*quantunque molto accurata e fedele perciò che riguarda la disposizione dei gruppi di figure e relativo attegiamenti, darebbe a conoscere un' opera più buona di quello, che è infatto il marmo in discorso. Nel disegno Ella scorge molto rilievo, vede figure delineate e contornate abbastanza nettamente, laddove nel vero abbiamo un bassissimo rilievo in molte parti tanto logoro e sbradito, che bisogna indovinare la forma delle figure meglio di quello, che sia dato vederle. Cosi pure, se le proporzioni delle figure sono generalmente giuste, il lavoro è tuttaora piuttosto rozzo ed accenna già ad un' epoca di decadenza. Concludendo il disegnatore o l'incisore hanno dato al lavoro artistico maggior gusto ed appariscenza del vero.*"

Descriptio et explicatio. Posuit hoc monumentum secundum titulum in primo versu mutilatum sibi suisque *M. Valerius . . Anteros Asiaticus VI vir.* Ab utroque imaginis latere escendit arbor trunco curvato. In sinistrae arboris nexu — ut omittam figuram, quae est supra nexum, detruncatam — nauta cernitur apice et remo, quem umero portat, conspicuus. Neque minus vir, qui praeter aves duas in arbore dextra fictus est[1]), remum ferre ideoque nauta esse mihi videtur. Arborem sinistram sequitur saxum, in quo stat deus versus animal quoddam dextram tendens, quod egomet canem (vel arietem) esse crediderim[2]). Deinde par pugilum

[1]) Haec omnia in tabula Labusiana plane omissa sunt.

[2]) Attamen in tabula Petri da Ponte auctoritati cedens potius cervum depingi iussi cornibus ramosis insignitum. Is enim mihi scripsit: *Nell'animale . . io inclinerei a vedere un capriolo od un daino anzichè un cane, e parmi si vedano al disopra della testa le traccia di larghe e ramose corna.* Sed reliqua animalis forma cervo mihi videbatur minus convenire. Tum cornua ramosa vere conspici ne da Ponte quidem pro certo affirmare ausus est; et potuisse illum hoc loco decipi, qui ponderabit, quae de statu lapidis multifariam exesi et corrupti ipse docuit, non negabit. Deinde Mommsenus, qui lapidem vidit, istum deum Mercurium interpretatus est. Cum cervo autem non tam Mercurius, sed vel Hercules vel Apollo fingi solent. Accedit quod ad mercatorem fortunatum, qualem M. Valerium fuisse probabo, Mercurius melius videtur aptus esse, quam Hercules aut Apollo.

videmus plane nudorum et inter se luctantium. Sequuntur homines octo arte inter se coniuncti et ad aram omnes conversi. Quorum primus amphoras duas, unam manu dextra, alteram umero sinistro apportat; alter nescio quid manibus gestat; tertius genibus nixus caput ad aram tollit, manibus da Ponte auctore aliquid tenet fortasse ad supplicandum diis destinatum. Quartus quid velit parum liquet. Tum conspiciuntur duo lictores virgis, quas umeris ferunt, insignes; porro vir sacrificans capite toga involuto et ad caelum erecto; deinde ipsa ara et postremo ab eius altera parte tubicen canens. Figura nona, cuius pone aram da Ponte sibi visus est dispicere vestigia, in tabula non est expressa.

Atque in nautarum quidem imaginibus, ut hic primum subsistam, eandem notionem puto inesse atque in navibus, quas Trimalchio in sepulcro suo fingi iubet, et in navigio, quod in C. Munatii Augustalis Pompeiani monumento reaspe expressum est.[1]) Sunt enim haec omnia indicia, sepulcrorum dominos navigatione et negotiatione maritima magnas suas divitias collegisse, id quod Trimalchio de se ipse narrat c. 76. Qua de caussa etiam deum in saxo stantem Mercurium mercatorum patronum Mommsenus aptissime mihi videtur nominavisse. Iam vero ipsum hoc Mercurii signum hic effictum est, non quo ad eum spectaret sacrificii scena, quae deinde sequitur. Huic enim cum dei signo nulla est coniunctio, sed per pugiles ab eo separatur. Immo Mercuri statuam ob honorem seviratus decurionum decreto M. Valerius ex more dedicavit, veluti omnino huius dei nomen in donationibus a seviris factis frequentissime reperitur. Porro par pugilum ludum significat ob eundem seviratum a M. Valerio editum. Sequitur sacrificium sive pro salute Augusti sive mavis numini Augusti a seviro praetextato solemniter peractum. Duo lictores ab una parte, tubicen ab altera sacrificanti adparent. De duobus ministris unus amphoras apportat, vini, ut mea fert opinio, ad libandum. Duo, qui sequuntur, unus stans, alter genibus nixus et supplicans, nescio an populum exhibeant, cui sevir vel dedit vel daturus est thus et vinum ad supplicandum[2]).

His tribus sevirum muneribus primariis imago in media

[1]) cf. Overbeck, Pompeji ed. 2. II, 30 s.
[2]) cf. Wilm. 104.

tabula exsculpta etiam quartum adiungit, epularum divisionem. Nam in excelso suggestu sedet in sella curruli cum scamno ad pedes vir barbatus et praetextatus manibus super genua demissis[1]). Post eum stant sex homines togati, et ab utroque latere sedent in sellis alii singuli. Sub tribunali septem homines facti sunt, viri mulieresve, partim abeuntes, partim adstantes et manus tendentes ad sedentem medium in tribunali. Praeterea a tribunalis dextra et sinistra stant lictores singuli togati et cum virgis. Deinde autem cognoscas homines tres a suggestu abeuntes, porro tres quattuorve lictores suggestum versus incedentes, postremo sex viri toga longa vestiti et, ut videtur, inter se colloquentes.

Iam etsi in his nonnulla nondum satis perspexi, tamen id pro certo adfirmaverim, hic exhiberi M. Valerium sevirum instar Trimalchionis in tribunali sedentem praetextatum et nummos in publico effundentem. Scilicet pro cena sevirali sportulas dividit. Quo in negotio rursus ei adparent duo lictores. Qui stant ab eius tergo, num item sint accensi vel apparitores, mihi parum liquet. Nec magis reliqui duo in suggestu sedentes qui sint vel quid velint satis exploratum habeo. Attamen suspicor eos esse magistratus duos, puta aediles vel quaestores, qui huiusmodi divisionibus, ne turbae fierent, tamquam custodes fortasse adesse solebant. Qui sub tribunali depicti sunt, sportulas partim acceperunt, partim sunt accepturi. Atque hos quidem omnes coniecerim esse homines de plebe. Ceteri autem, qui loco superiore partim a tribunali discedunt, partim accedunt, nescio an sint socii duorum primorum ordinum, qui sportulas maiores fortasse loco separato accipiant. Inter quos possunt etiam esse magistratus anni, ad quos forsitan pertineant qui supersunt lictores. At utut id est, num nimium praedicavi, cum hoc monumento optimam et omnino munerum insigniumque seviralium et loci Petroniani illustrationem contineri dicebam?

De anaglypho Suasano.

Iam de altero anaglypho pauca verba addam, quod exstat in monumento sepulcrali Suasae in Umbria reperto et in annal. 1872 p. 62 ss. publici iuris facto. Fecit illud secundum titulum inscriptum *Sex. Tittius Sex. l. Primus VI vir* sibi et *Lucaniae*

[1]) Mommsenus dicit eum *quaedam distribuere.*

Benignae concubinae, Titiae Chreste l., Chloe delicio.[1]) Itaque supra titulum vir togatus caelatus est medius inter duas mulieres, quarum una infantem in bracchio tenet. De his ne verbum quidem dicam. Infra titulum stant duo homines togati bacillos gestantes; inter eos mensa cernitur cum imposita corona; supra mensam duo vasa facta sunt, alterum unam, alterum duas ansas habentia. In lateribus duo paria athletarum vel pugilum adiecta sunt. Restant duae Amazonum et totidem Somni imagines, quales in sepulcris sunt frequentissimae. Haec fere omnia ad spectacula referenda esse ob honorem seviratus a Sex. Tittio Suasae edita cuique elucebit. Nam corona in mensa sacra posita praemium est victori destinatum. Urcei vinum continent ad libationes, vel oleum, quo pugiles unguantur. Lictores duo sunt Sex. Tittii seviri apparitores. Habes igitur hic novum documentum multorum, quae de sevirum muneribus atque insignibus docuimus.

b) De insignibus ultra muneris annum concessis.

Iam de iuribus insignibusque quae, dum munere annuo funguntur, seviris concedebantur non habeo quod addam. At superest ut quaedam exponam de ornamentis et emolumentis, quibus ultra anni spatium per omnem vitam seviri fruebantur. Namque primum solemnibus maxime in imperatoris honorem institutis praetextatos illos fere adfuisse cum magistratuum exemplo comprobatur[2]), tum eo, quod quamvis defuncti seviratu tamen c o l e r e amplius dicuntur.[3]) Accedit quod veluti magistratus[4]) sic seviros mortuos honoris insignibus velari constat.[5])

Deinde in ludis spectandis nec non in cenis publicis Augustalibus seorsum locum datum esse iam inde apparet, quod in sportularum divisione semper fere plus accipiunt quam reliqui municipes decurionibus exceptis. Tum legimus in decreto illo Cvirum Veientium iam saepius allegato[6]): *liceatque ei in omnibus spectaculis municipio nostro bisellio proprio inter Augustales considere.* Videmus igitur hos ex loco separato lu-

---

[1]) *Sex. Tittius Sex. lib. Primus | VI vir | Lucaniae Benignae | concubinae | Titiae Chreste l. | Chloe delicium.* De notione vocis *delicium* cf. Marquardt., rö. Privataltertü. I, 157. adn. 33.

[2]) cf. Mommsen. Statsr. I, 421. [3]) vid. supra p. 4. 37 s.

[4]) cf. Mommsen. l. l. adn. 1. [5]) cf. I. N. 464. et supra p. 78.

[6]) Wilm. 2079 (= Or. 4046).

dos spectasse. Eodem fortasse spectat Boissevio auctore titulus in ruinis amphitheatri Lugdunensis repertus isque maximis litteris compositus: *VI viri Augustales* [1]). Scilicet opinatur Boissevius indicio loci Augustalibus in amphitheatro adsignati fortasse eum fuisse [2]).

Funus Augustalicium.

Denique mortuis funus insigne contigisse sequitur ex titulo Brundisino I. N. 464, quem iam saepius attigi. Atque imprimis quidem indutos praetexta quin seviros efferre consuetudo fuerit, non est dubium. Nam etiam magistratus in coloniis municipiisque cum praetexta cremari Livius tradit. [3]) Contra num fasces perversi consueverint exequias praecedere, incertum est [4]). Paucis eisque meritissimis tamquam singularem honorem funus publicum decuriones decernebant. Cuius rei testes sunt tituli I. N. 463: *Dis Man. P. Sextius Successus Aug. v. a. LXXX h. s. f(unus) l(ocum) s(epulturae) p(ublice) d(ecuriones) d(ederunt)* et Ostiensis Wilm. 1792 (= Or.-H. 7011): *C. Silio Epaphrae l. Felici Maiori Augustali. Hunc d(ecuriones) f(unere) p(ublico) efferundum cens(uerunt). Nerva filius honore usus impensam remisit.*

§ 22.

Quos honores singulis seviris Aug. decuriones decernere soliti sint.

Ita finita enarratione honorum, qui cunctis seviris Augustalibus erant communes, iam transeo ad eos recensendos, qui singulis a decurionibus saepius rariusve solebant decerni. Quos hoc quidem loco non omnes perlustrari mihi proposui, sed eos tantum, quorum decuriones fere non fuerint participes. Itaque primum agam de nomine

Sevir (Augustalis) primus.

Augustalis seu *seviri Augustalis primi,* quod interdum ali-

---

[1]) p. 468.

[2]) ibid. p. 469: *C'était ou l'indication de la place occupée à la naumachie par les sévirs augustales, ou le témoignage de quelque fondation, de quelque largesse faite par eux à cet amphithéatre.*

[3]) lib. 34, 7, 2. cf. Mommsen. Statsr. I, 424 s. — Cf. etiam addenda.

[4]) cf. Tac. ann. 3, 2: (in exequiis Germanici) *praecedebant* (Mommsen. Statsr. I, 358: „*hinter der bare*") *incompta signa, versi fasces* . . cf. Momms. l. l. p. 425.

cui honoris caussa tribuebatur. Mihi quinque vel sex exempla huius usus innotuerunt:

1. .. L. Iunius Puteolanus VIvir Augustalis in municipio Suelitano d. d. primus et perpetuus omnibus honoribus quos libertini gerere potuerunt honoratus II, 1944. Suel.
2. Theopompo seviro Aug. primo aedil. iuris in perpet. II, 4061. Dertosae.
3. C. Valerius C l. Faustus sexvir Augustalis primus .. Or. 3951 prope Sentinum novum rep.
4. L. Vettius L. l. Eros Maior sevir iter. Augusta[l.] prim. Wilm. 2048. Aquini.
5. .. M. Favonius Callistus Augustalis primus Aug. perpetuus d. d. . . . . Or.-H. 7112. Norae.

et fortasse:

6. L. Aurelio L. l. Victori domo Aequo Aug. et Seniae[1] sac. prim. corp. Augustalium ornat. ornam. decurionalib. III, 3016. Seniae.

De mea sententia, quam supra[2]) exposui, etiam ubi non expressis verbis id adnotatur, in perpetuum hic honos decernebatur; et quibus contigerat, ei et in albo Augustalium et quotiescunque solemnibus aderant primum locum inter socios tenebant. Cum qua sententia exempla enumerata optime conveniunt. Etenim hos omnes esse homines nobilissimos, nempe ut Augustales, ceteri quibus ornati sunt honores satis demonstrant. Seniensem vero „sacerdotem primum corporis Augustalium“ suspicor nihil aliud dicere quam quod ceteroquin invenitur „Augustalem primum.“

Venio nunc ad ornamenta decurionalia, aedilicia, duumviralia, quae seviris Augustalibus tributa esse inveni in hisce exemplis: Ornamenta decurionalia, aedilicia, duumviralia.

A. 1. M. Egnatius Sciti lib. Venustus IIIIvir. Huic ordo m. m. F. Arvensis statuam et ornamenta decurionatus decrevit. II, 1066. Arvae.

2. Lupae Romanae M. Valerius Phoebus VI vir Aug. cui ordo munic. Epor. ob merita cenis publicis inter decur. convenire per[misit] . . . . . II, 2156. Eporae.

[1]) Mommsen.: „Voluit, opinor, qui scripsit: *Augustali Aequi, Seniae autem etc.*“ [2]) cf. p. 41.

3. .. decuri]onibus Nemausensium et ornamentar[iis decurionib.] [1]) singulis [den.] V ita ut in publico vescerentur distribui iussit . . . . Herz. 111.
4. C. Aurélius Parthenius órnámentis dec. honórátus .. Nemausi, sevir Aug. .. Lugud. item Narbone .. et .. Arausione et Foro Iulii .. ubique gratuitis honoribus Herz 183.
5. Dis Manibus Firmi Lucani sevir Aug. ornamentis decurion. Nemausi honorato . . . . . Herz. 184.
6. D. M. C. Fulvi N. .. ri sevir. Aug. [cor]porat(i) et decurionis ornamentar(i) . . . . Herz. 185.
7. Sevir. Aug. et decurioni ornamentar. Iulio Aemilio Aniceto Herz. 186.
8—10. *prioribus duobus simillimi* Herz. 187. 188. 253.

(Nos. 3–10: Nemausi.)

11. D. M. Q. Tuticani Q. f. Erotis grammatici [la]tini VI vir. Cl. ornam. decu[r.] honorato Veron. .. V, 3433. Veronae.
12. .. Sex. Sextio Onesigeni ornamentis decurionalibus Brixiae VI vir. Augustal. patrono collegiorum fabror. et centonarior. et dendrophororum. V, 4477. Brixiae.
13. .. VI] vir scrib. pub. ornamentis dec. ornato . . . . V, 5314. Comi.
14. .. Q. Atilius Eutyches VI vir Aug. c. d. d. orna[m.] d[e]c. . . . . V, 5844. Mediol.
15. L. Apuleio Brasidae habenti IIII lib. ius dat. ab imp. .. Aug. VIviro Aug. ornament. decurional. honor. et Aug. mun. Ael. Karn. . . . . Or. 2675. Pisauri.
16. .. C. Iúlio Divi Augusti l. Gelóti .. decerni, ut Augustálium numeró habeátur aeque ac si eó honóre usus sit liceatque ei omnibus spectáculis múnicipio nostro

[1]) Herz.: ornamentar[iis omnibus].

bisellio proprio inter Augustáles considere cénisque omnibus publicis inter céntumvirós interesse .. Veiis. Wilm. 2079 (= Or. 4046.)

17. N. Plaetorio Oniro Augustali biselliario honorato ornamentis decurionalibus populus Abellanus . I. N. 1955. Abellae.
18. L. Licinio Primitivo ornamentis decurion. honorato curatori Augustal. perp. . . . I. N. 2530. Puteolis.
19. . . Augustalis h[onoratus] ornamentis [decurional.] viam .. s. p. stravit. . . . . I. N. 3953. Calibus.
20. .. Septim. Ascl. Hermes libertus numinis Aesculapi habens ornamenta dec. col. Apul. et Aug. col. eiusdem . . . . III, 1079. Apuli (in Dacia).
21. Ulpius Hermes Aug. col. ornatus ornam. decur. t. p. i. III, 1426. Sarmizegetusae.
22. Genio ord. quem Ulp. Dom. Hermes Aug. col. ob honor. ornam. dec. promiserat . . III, 1426. ibid.
23. = p. 87. n. 6.
24. = p. 77. n. 17.
25. .. L. Seran. Serotinus IIIIIIvir adil. dec. col. Aq.[1] III, 3497. Aquinci.
26. [S]oli Aug. sacr. L. Valerius [C]arpus Augus[ta]lis conlato [in] se a sanctissi[mo] ordine ho[no]re ornamen[tor]um decurio[nat]us statuam[qua]m ex HS. IIII pro[misi]t ex HS. V posu[it id]emque d. d. d. . Renier. 1529. Thamugade.
27. .. aedius] Serviliae [l.] Pylades . . r. q. Aug. Allif. honorat. d. d.[2] . . . . I. N. 4781. Allifis.

B. 1. Theopompo seviro Aug. primo aedil. iuris in perpet. II, 4061. Dertosae.
2. P. Val. Dionysio VI vir. Aug. cui ordo Dertosan. ob merita eius aedilic. honores decrevit. II, 4062. ibid.

---

[1] Mommsen.: „videtur intellegi *adlectus decurio* et minus proprie sic appellari *decur. ornamentis honoratus.*

[2] Hunc titulum non temere hic adieci. Cave enim opineris honorem ad Augustalium collegium spectantem hic dici. Qui non tribuitur *d. d.*

C. 1. [In honorem] imp. Caes[aris] Aug. C. Memm[ius?] Cyri[a]cus [Au]g(ustalis) ob [ho]nor. II viral. [orn]ament. ab ordi[ne] in se conlatum statuam arg(enteam) ex pondo lib[ris] XL.[1] . . . . III, 6308. Singiduni.

Quibus ornamenta deferantur.

Quod ad III, 1892 Mommsenus animadvertit, ornamenta IIviralia non solere concedi vivo nisi ei, qui per legem duovir fieri non posset, posthac ipse correxit[2]). Verumtamen eo usque sententiam priorem merito obtinuit, ut omnia illa ornamenta ingenuis satis raro, libertinis — saltem decurionalia — saepissime doceret decreta esse. Accedit quod inter hos paucos ingenuos sunt nonnulli, quibus post mortem demum iste honor contigit, cum ipsis muneribus fungi utique non poterant[3]). Deinde cum ceterorum ornamentorum omnino pauca servata sint exempla, decurionalia frequentissime commemorantur. Maxime autem Augustales reperimus illis honoratos[4]).

Quid velint ornamenta.

Quodsi quaerimus, quibusnam iuribus insignibusve ornamenta decurionalia constiterint, in cenis publicis inter decuriones ornamentariis locum adsignatum esse compluribus testimoniis conficitur. A. n. 2. n. 3. n. 16 cf. I. N. 6035: . . *Huic splendidissimus ordo bisellium decrevit [c]ubitumque concessit.* 4040: . . *Huic ordo decurionum . . honorem bisellii et ut . . commodis publicis ac si decurio frueretur . . decrevit.* Namque ornamenta decurionalia in his omnibus exemplis revera significari, quamquam uno excepto (A. n. 3) expresse non nominantur, et huius ipsius tituli A. n. 3 comparatione docemur et bisellliatus mentione in tribus ultimis simul facta. Etenim hi duo honores haud raro coniunguntur. In I. N. 4040 verba: „*ut commodis publicis ac si decurio frueretur*“ eo consilio

---

[1]) Ita restitui hunc titulum corruptissimum, cuius etiam singulae litterae confusae sunt.

[2]) Statsr. I, 441 adn. 1. 444 s.

[3]) Ingenuis vivis ornam. II viralia et sacerdot. tribuuntur III, 384. 392. quinquennalicia Renier. 2169 (= Or.-H. 6956). cf. Mommsen. l. l. 441 adn. 1. IIviralia Or. 4020 cf. Marquardt, Statsverw. I, 509. mortuis ornamenta decernuntur: III, 2924. (?) II, 4060. 4268. V, 1892.

[4]) Ornatos alicubi ornamentis dec., qui non vel eidem vel ibidem sint Augustales, habemus v. c.: Herz. 183. V, 4392. 5889. I. N. 4209. 6035. III, 753. 2924. Wilm. 661. 2625.

arbitror tam generaliter scripta esse, ut etiam ad sportularum divisionem — non solum ad veras epulas — pertinerent et accomodata essent, veluti in A. n. 3 decurionibus et ornamentariis decurionibus videmus easdem sportulas distribui.

Deinde veste decurionali uti et etiam decurionum ritu sepeliri certe ornamentariis concessum est[1]). De quibus alterum inde sequitur, quod omnia ornamenta, dico Augustalitatis, decurionalia, aedilicia, duoviralia cet. ipsis defunctis interdum decernuntur. At sane hic miraberis locum in spectaculis inter decuriones adsignandum a me non haberi in numero iurum quae ornamentariis tribuebantur. Sed primum monendum est, ubicunque ornamenta decurionalia accuratius describuntur, iuris spectandi ex decurionum loco nunquam mentionem fieri. Quod ut casui vel mero eorum, qui hos titulos scripserunt, arbitrio tribuam, a me impetrare non possum. Tum vero exstat monumentum[2]), in quo expressis verbis ornamentarius, qui idem creatur Augustalis et bisellarius, „in omnibus spectaculis .. *inter Augustales* considere" iubetur. Quae cum ita sint, quamvis et ipse diu dubitaverim, tamen postremo in eam opinionem adductus sum, ut in spectaculis ornamentarios inter decuriones non sedisse statuerem.

Transeo ad ornamenta aedilicia et duumviralia. Quae a decurionalibus ita tantum mihi videntur discrepasse, ut, qui illis honorati essent, et aedilium duovirumve vestitu uterentur et in cenis publicis inter aedilicios duoviralesve locum haberent vel sportulas easdem atque illi acciperent. Etenim nonnumquam in epularum divisione quinquennaliciis IIviris aediliciis plus dabatur quam ceteris decurionibus, dico pedanis. (cf. I. N. 189: .. *coloniae patronis sing. HS XX n. q. q. II vir. aedilic. sing. HS. . . ceteris condec. HS. . . seviris Aug. HS XII n. cet.)* *Aedilicium ius*, quod est in II, 4061 non differre ab *aediliciis honoribus* in II, 4062 neque — id quod addere potuit — ab *aediliciis ornamentis* in II, 4268, cum Mommseno[3]) consentio. Contra quod ex tit. II, 4061 ille quidem conclusit „aedilicia insignia seviris frequentius decreta esse pro tempore, Ornam. aedilicia et II viralia.

[1]) cf. Mommsen l. l. I, 443 s. [2]) A. n. 16.
[3]) ad II, 4061.

puta ludos edentibus dum eis praesiderent", me Mommsenum non sequi iam supra[1]) significavi. Nam illud *in perpetuum* pertinet ad totam formulam, non ad verba *aedilicii iuris* sola. Habemus igitur, ut supra docui, sevirum Augustalem primum et perpetuum, cui eidem in vitae tempus ornamenta aedilicia concessa sunt. Namque ornamenta proprie dicta ulla ad tempus decreta esse nullum exstat alibi testimonium vel indicium.

Ornamenta sacerdotalia[2]) et censoria vel quinquennalicia[3]) in seviris non deprehendi. Postremo animadverto nonnullos homines ornamenta decurionalia aut duumviralia in compluribus oppidis nanctos esse[4]), quamquam inter Augustales ne huius quidem generis exempla inveni.

De biselliatu. Porro de biselliatus honore agendum est, quo seviros repperi adfectos hosce:

1. = p. 12. n. 5.
2. .. L. Carulli Felicissimi bis(elliarii) VI (vir.) Aug. idem q. q. corp. vin. urb. et Ost. Wilm. 2510 (= Or. 3921) Ostiae.
3. = p. 88. n. 16.
4. = p. 89. n. 17.
5. C. Calventio Quieto Augustali. Huic ob munificentiam decurionum decreto et populi consesu bisellii honor datus est . . . . I. N. 2342. Pompeiis.
6. .. C. Munatio Fausto Aug. et pagano, cui decuriones consensu populi bisellium ob merita eius decreverunt . I. N. 2346. ibidem.
7. . . nio Castori August. [bis]ell. Telesiae edent[i dier. t]riu[m] muner. famil. glad. Teles. [ob ho]nor. biselli[5]) I. N. 4889. Telesiae.
8. M. Annio Phoebo municipes Saepinates quot is ob honorem Aug. et biselli macellum cum columnis solo aeramentis marmo. . . . . . . I. N. 4983. Saepini.
9. C. Mammio Pelasgi l. Felici August. iter. honorato bisellio I. N. 5214. Larini.

---

[1]) cf. p. 23 s. 41.
[2]) cf. III, 384. 392. 753.
[3]) cf. I. N. 25 (= Or. 3897) Renier. 2169 (= Or.-H. 6956).
[4]) V, 4392. 5889. III, 753.
[5]) cf. p. 73. adn. 7.

10\. C. Betulio Eutycheti seviro August. Huic ordo decur. Peltuin. ob merita eius bisellium decrevit . . . . .
I. N. 6042. Peltuini.

11\. .. [Potenti]nus dec. lib. Dignus [ob ho]norem biselli et Aug. .. dedit singul. [dec. HS. ..] Aug. HS XII populo HS . . . . I. N. 381. Potentiae.

Quibus bisellium tribuatur.

Non recte autem coniecit Fabrettius[1]), quocum Mommsenus[2]) videtur consentire, bisellium insigne esse solis Augustalibus in municipiis concessum; enimvero nancti sunt etiam qui non erant eidem Augustales cf. I. N. 4040. 4209. 6035. Or. 4048. — Deinde non raro biselliatus cum ornamentis decurionalibus coniungitur[3]), sed saepius solus tribuitur[4]). Quid autem iuris fuerit biselliariis, in uno titulo, quem modo laudavi, expressis verbis describitur in hunc modum: *liceatque ei omnibus spectaculis municipio nostro bisellio proprio inter Augustales considere* (n. 3). Quod bene congruit cum eis, quae de locorum in municipiorum spectaculis adsignatione praeterea comperta habemus. Atque Mommsenus decurionibus bisellium, cum numquam videatur separatim decerni, per se ipsis universis convenisse opinatus est. Cui opinioni propterea non adsenserim, quod si esset vera, etiam ad ornamentarios decuriones bisellium ipso iure pertinuisse putandum foret. Sed his haud raro ut incrementum honoris illud adicitur. Immo vereor, ne superiorum ordinum decurionibus, dico quinquennaliciis, flaminalibus, II viraliciis, aediliciis, bisellium solis proprium fuerit, contra ceteris, dico pedanis, sit denegatum. Qui fortasse subselliis aut sellis simplicioribus, quales Romae quaestores habebant[5]), debuerunt contenti esse. Hi igitur, quamvis loco honoratiore biselliarios libertinos anteirent ab eisque essent separati, tamen sedilium splendore ab eis superati sunt. Contra si inter veros decuriones ornamentarii locum habuissent, qui ex his simul erant bisellio ornati, decuriones pedanos omni ex parte fuissent honore

Quid velit biselliatus.

De locis in municipior. spectaculis insignibus.

[1]) Inscript. antiq. . . explic. ad c. 3 n. 604.
[2]) Statsr. I, 387 adn. 2.
[3]) cf. n. 3. n. 4. I. N. 4040. 4209. 6035.
[4]) V, 5909. (Or.-H. 7126? cf. supra p. 13.) I. N. 381. 2342. 2346. 4889. 4943. 5214. 6042.
[5]) cf. Mommsen l. l. I, 387.

victuri, id quod verum esse utique nequit. Itaque eis, qui ornamentis censoriis, sacerdotalibus, duoviralibus, aediliciis, decurionalibus honorati erant, in spectaculis prima loca inter Augustales adsignata esse conicio. Atque ornamentariis primorum ordinum bisellio uti ipso iure licebat, cum decurionatus ornamentis honorati sicut ipsi decuriones pedani in sellis vel subselliis sederent. Ceteri autem biselliarii, qui non erant eidem ornamentarii, inter Augustalium turbam loca habebant, e quibus non praeminerent nisi sedilium splendore. Nam Augustales eisdem sellis existimo usos esse ac decuriones et pedanos et ornamentarios. Veluti sevirum sepulcris interdum subsellia vel sellas non currules invenimus insculpta, cf. V, 3392. 7678. Sic habes perfectam imaginem diversorum honoris graduum, quibus in spectaculis, quicunque loco insigni honorati erant, inter se discreparint. Ceterum forsitan sella, qua IIvirales aedilicii cet. utebantur, etiamsi re a bisellio non differebat[1]), tamen hoc nomine non sit notata.

Quis hos honores tribuerit.

Attributionem autem et ornamentorum et bisellii fuisse decurionum cum re ipsa pateat, tum monumenta docent. cf. II, 1066. 2156. I. N. 4040. 6035. Wilm. 2625. 2079; II, 4060. 4268; III, 6308. — I. N. 4040. 6042. Wilm. 2079. At saepe etiam populi consensus vel suffragationis in his honoribus decernendis mentio fit: I. N. 4209. 2342. 2346. Ac ne pro his quidem honoribus reipublicae dedicationes facere vel ludos edere ei, quibus contigerant, omiserunt, (II, 2156. Renier. 1529. III, 1425. 6308. — I. N. 4889. 4943. 381. Or. 4048) quamquam non defuerunt, quibus gratuito decernerentur. (Herz. 183. I. N. 4209. III, 6294.) Qui autem habebant et ornamenta et bisellium atque eidem erant seviri, ad summum fastigium honorum, quatenus libertinis paterent, pervenerant. Eo spectant tituli velut (Sinuessanus I. N. 4040: *honorem bisellii, quo quis optimo exemplo intus colonia Suessa habuit;* et) Singilienses II, 2026: *C. Sempron[io C. lib.] Nigellioni .. VI vi[r. Aug.] perpetuo d. d... Huic ordo Singiliensis recipi[endo] in civium numerum quantum cui plurimum libertino decrevit* .. II, 2023: *L. Iunio Notho*[2]) *ordo Singiliensium honores quos cuique plurimos*

[1]) cf. Mommsen. l. l. adn. 2. Jordan. annal. 1862 p. 293.

[2]) cf. II, 2022: *L. Iunio Notho VI vir. Aug. perpetuo.*

libertino decrevit; et Suelitanus II, 1944 . . *L. Iunius Puteolanus VI vir Augustalis . . d. d. primus et perpetuus omnibus honoribus, quos libertini gerere potuerunt, honoratus* : . Denique animadverto imperatoria demum aetate hos honores videri in usum venisse.

§ 23.

De ceteris sevirum Aug. honoribus magistratibusve.

Sequitur ut de sevirum Augustalium honoribus magistratibusve, qui reperiuntur *seviratu* excepto, verba faciam. Quo loco candide profiteor me complures quaestiones vel omnino non tacturum vel in medio relicturum vel non satis certo diiudicaturum esse, quae quidem certo solvi non possint nisi ab eo, qui totam materiam ad collegiorum magistratus omnino spectantem accurate perscrutatus sit. Id quod equidem adhuc neque potui neque vero volui, scilicet dum corpus inscriptionum urbis Romae non sit absolutum. Interim exponam, quae mihi in Augustalium statum maxime inquirenti veri similia visa sunt.

Ac frequentissime quidem horum magistratuum inveniuntur quinquennales. Ut ei, qui post me de hac materia acturi sint, fontes habeant paratos, titulos huc pertinentes, quot egomet congessi, breviter proponam: quinquennales.

1. . . elio Aug. lib. . . elio Apolausto [pa]ntomimo [Aug]ustalium q. q.[3] . . . . I. N. 652. Canusii.
2. C. Mario Suavi Aug. quin[q.] is dedit Venusi[nis] . . . I. N. 732.[1]) Venusiae.
3. . . [q]q. Aug. . . [mune]r. edit[o famil. g]ladiat[or.] . . [s.] p. d. d.[2]) I. N. 1149. } Aeclani.
4. M. Treb. .. Aug. quinq. . . . I. N. 1161. } Aeclani.
5. M. Vergilius C. l. Gallus Aug. quinq. I. N. 1162. } Aeclani.
6. .. Nasellius Vitalis .. Aug. II quinq. I. N. 1504. Beneventi.
7. . . M. Manlio Epaphrodito Augustali idem quinq. . . . I. N. 2633. in agro Neap.
8. L. Albano Martiali sexvir. Aug. iter. quinq. Augustal. . . . I. N. 5052. } Aeserniae.
9. . . [q.]q. Augustal.[1]) . . . . . I. N. 5059. } Aeserniae.

---

[1]) emendavit Brunn. [2]) Supplementa sunt mea.

[3]) Titulus est corruptissimus.

10. .. cuius dedicatione diem ludorum et cenam decurionibus et filiis item quinq. Aug. et filiis et plebi epulum dedit. . . . . I. N. 5186. Iuvani.

11. .. P]ollionis [l.] .. mus [sevir Augustali]s quinq. [August]alium . . . . I. N. 5449. Sulmone.

12. .. Q. Petronius Q. f. Rufus sexvir scr. quinq. . . . . I. N. 6224. Truenti.

13. T. Fundilio Gemino VI vir. Aug. mag. iuv. Augustales patrono et quinq. perpetuo . . hic arcae Augustalium . . dedit Grut. 414,2. } Reate.

14. .. M. Valerius Sabinus VI vir August. q. q.[1]) Grut. 1029,9. } Reate.

15. M. Iulio Zotico decurioni patri decurionum et seviro Augustalium, q. q. eiusdem ordinis dendrophori q. q. suo perpetuo et patrono dignissimo. (p. Chr. 220) Or. 3741. Gabiis.

16. G. c. d. M'. Laelius Magn. VI vir ob honorem q. q. . . V, 2794. Patavii.

17. .. M. Vettidi Aquileiesis VI vir[i] Aug(ustalis) quinquen. V, 4449. Brixiae.

18. L. Lepidio Eutycho seviro Aug. idem quinq. in colonia Ostiensi et in municipio Tusculanorum . . . . Or.-H. 7106. } Ostiae.

19.	*Singuli homines* sevir. Aug. idem quinq.	Or. 3930.	Ostiae.
20.		Or.-H. 7107.	
21.		Or.-H. 7108.	
22.		Wilm. 282.	
23.		annal. 1857,303.	
24.		Fabr. 560,74.	
25.		Fabr. 752,592.	
26.		Grut. 396,10.	

[1]) „Grutero ex Ursinianis Gutensten." Estne igitur genuinus? cf. Mommsen. eph. epigr. 1872 n. 67 ss. maxime p. 75: „*Ursiniana per Gutenst. Grutero missa suspecta sunt omnia et adsertore idoneo deficiente ex titulorum probatorum numero eximenda.*"

(All entries 27–38: Ostiae.)

27. .. L. Carulli Felicissimi bis. VI Aug. idem qq. L. L. qq. corpor. vin. urb. et Ost. . . Or. 3921.
28. .. L. Calpurnius Chius sevir Aug. et quinquennalis, idem quinq. corporis mensor. frumentarior. Ostiens. et curator bis, idem codicar. curat. Ostis et III honor. Or.-H. 7194.
29. T. Testio Libertino seviro Aug. idem qq. item patrono et qq. corporis treiectus marmoriorum . . . . Or. 4106.
30. Cn. Statilius Crescens Crescentianus VI vir Aug. qq. et curat. ordin. Augustal. et VI vir Aug. Tusculis . . . . Wilm. 1730.
31. . . L. Carullius Epaphroditus VIvir Aug. idem qq. .. Huic VI viri Aug. post curam quinquennalitatem optuler. qui egit annis continuis IIII . . . . . Or.-H. 7109.
32. P. Horatio Chryseroti seviro Augustal. idem quinq. et immuni Lar. Aug. Ex s. c. seviri Augustales statuam ei ponendam decreverunt, quod is arcae eorum HS X m. n. ob honorem curae Sex. Horati Chryserotiani et reliquorum HS XL. m. n. . Or.-H. 7116.
33. T. Annius Lucullus VI vir Aug. idem q. q. honoratus . (*a. 143 p. Chr.*) ann. 68,374.
34. . . A. Livius Callistus sevir Augustalis quinq. . . A. Livi Callisti seviri Augustal. idem quinq. . . . . Or. 3929.
35. C. Nonius Ↄ. lib. Trophimus sevir Augustalis idem quinquenn. et curator . . H. p. 313.
36. Q. Veturius Felicissimus sevir Aug. qq. et curator ordinis eiusdem novelle Fior. 1780. p. 509.
37. .. A. Livio Chryseroti seviro August. quinq. Mur. 200,6.
38. .. C. Similius Philocyrius sevir Aug. idem qq. magister quoquae collegi fabrum tignarior. lustri XXXVI . . . . I. N. 6826.

Ostiae.

Henzenus cum inter Augustales quinquennales et seviros Augustales quinquennales distinguendum esse primo existimasset, deinde, ut iam dixi, utrumque genus idem esse ipse perspexit. In eo autem errare perseveravit, quod eos, qui dicuntur *Augustales quinquennales*, simplices ordinis socios esse iudicavit sacerdotio annuo non functos.[1] Quem errorem supra satis confutavi.[2] Immo qui quinquennalitatem assequuntur, antea omnes fere post muneris annui administrationem in ordinem Augustalium intrarunt. Videas imprimis n. 6. (cf. n. 8.) n. 7. Creantur autem non a decurionibus sicut seviri, sed ab ipsis ordinis Augustalium sociis. (n. 31). Atque hac ipsa re magnum efficitur inter seviros et quinquennales discrimen. Cum enim decurionibus potestas esset cogendi eos, quos creaverant, ad munus subeundum, Augustales tali potestate carebant. Unde primum sequitur quinquennalium munera non fuisse publica, sed potius spectasse ad interna ordinis Augustalium negotia gerenda. Secundo loco probabile est ea non fuisse ita gravia, sed honore cum eis coniuncto satis compensata. Hanc quinquennalitatis et curaturae — ut hoc continuo addam — sevirum naturam a seviratu ipso prorsus diversam parum perspexerunt, qui de his rebus hucusque egerunt.[3] Atqui invenimus interdum dedicationem factam ob honorem quinquennalitatis (v. c. n. 16 et fortasse n. 2. 3), sed decreti decurionum in huiusmodi titulis numquam fit mentio. Itaque mihi constare videtur has quinquennalium dedicationes fuisse mere voluntarias. Ad hoc plerumque in ipsum Augustalium ordinem eos benificia sua contulisse crediderim (cf. n. 13. 32). Alia munera velut cenae, honorarium non commemorantur.

A quonam creentur.

De tit. n. 10.

Quae cum ita sint, vehementer admiremur oportet in uno titulo n. 10 *quinq. Aug.* pro ordine poni plane ut alibi *seviros* (seu *Aug.*). Attamen propterea ut ficticium eum iudicemus, fieri non potest. Primum enim continetur codice Rediano, cuius fides est spectatissima. Deinde confirmatur testimonio Torciae,

[1] p. 316.
[2] p. 33 ss.
[3] Quae vituperatio vel maxime cadit in Herzogium l. l. p. 197 ss.

qui illum se ipsum vidisse dicit.[1]) At infra exponam ad interna sevirum Augustalium negotia administranda plurimis in oppidis non proprios magistratus esse institutos, sed sex sacerdotibus annuis a decurionibus creatis ea quoque curae fuisse. Iuvani autem cum aliquamdiu fortasse exstitissent quinquennales ab ordinis sociis creati et ab annuis Augusti sacerdotibus diversi, nescio an posteriore aetate utraque dignitas in unam coniuncta sit. Enimvero monendum est altero demum tertii p. Chr. saeculi dimidio, cum iam evanescebat totum Augustalitatis institutum, istum titulum scriptum esse. Quodsi illud recte statui, quia Augustalium ordo ceterorum collegiorum dudum factus erat simillimus, ad eorum normam etiam magistratus unitus quinquennalium nomen retinere potuit. Iam enim non tam munus sacerdotii quam ordinis magisterium pro fastigio honoris Augustalium habebatur. Scilicet elucet, quo magis in ordinis formam Augustales constituebantur, eo magis in proprios ordinis magistros, ubicunque a sacerdotibus annuis erant diversi, transiisse honorem, quo antea hi seviris munere defunctis omnibus praestiterant. Quae si recte conicio, quomodo temporis spatio interiecto nomen quinquennalium ordinis magistris antea proprium in universos ordinis socios potuerit transferri, nemo non videt. Sin autem improbes illam coniecturam, restat opinio Augustales Iuvani a ceteris municipiis nomine ab initio discrepasse. At tum etiam quinquennalitatem Iuvani a ceterorum oppidorum instituto cognomini longe diversam fuisse obtinebo. — Haec de hac re sufficiant. Nam certius nunquam haec controversia diiudicabitur, nisi forte alii Augustalium tituli Iuvani in lucem prodierint.

In quantum temporis quinquennales fere sint electi parum constat. Namque etsi primo per quinquennium eos munus gessisse nomine comprobatur, tamen posteriore aetate plus minusve quinquennio collegiorum quinquennales munere functos

---

[1]) Cuius testimonii auctoritas tantum abest ut imminuatur, ut etiam augeatur eo, quod in primis tituli verbis a Rediani libri lectione Torcia discrepat. Certe enim ab illa non discessisset, nisi ex alio fonte revera hausisset. Ceterum plane adsentior Mommseno, qui errori Torciae hanc discrepantiam crimini vertat.

esse cum in universum patet[1]), tum de sevirum quinquennalibus docet tit. Or.-H. 7109. Atque Ostiae quidem posteriore saltem aetate fere annuam fuisse quinquennalitatem suspicor. Nam aliter qui possit explicari, quod illic exstant tot *sevirum Aug. et quinquennalium* tituli, non video. Nec magis utrum unus tantum an plures simul in eodem collegio quinquennales fuerint diiudicare audeo.[2]) Quamquam Ostiae compluribus hunc honorem simul contigisse probabile duco. Porro etiam in sevirum Augustalium collegiis *quinquennales perpetui* inveniuntur (n. 12). Quos fuisse viros de ordine suo maxime meritos atque locum insignissimum et principem inter socios honoris caussa obtinuisse ex eis, quae de collegiorum quinquennalibus perpetuis omnino accepimus[3]), colligere licet. Neque raro hic honos cum *patronatu* consociatur. Conferas omisso Fundilio ipsorum Augustalium patrono et quinq. perpetuo[4]) n. 15 et n. 29. Ceterum quinquennalibus tam ad tempus factis quam perpetuis, si modo hi non iuxta illos reperiuntur, res et negotia Augustalium fuisse administranda opinor, velut ordinem cogendum, coacto vel epulanti praesidendum[5]), decreta efficienda, aliorum magistratuum, si qui praeterea exstabant, creationem curandam[6]), arcam custodiendam, alia. Attamen in nonnullis oppidis pars horum negotiorum *curatoribus* videtur commissa fuisse. Qui ubi praeter quinquennales et una cum eis exstiterunt, curatoribus propriam negotiorum curam, quinquennalibus autem summam rerum custodiam convenisse et ordini praesidendum fuisse reor.

Curatores. Exempla autem *curatorum Augustalium* haec mihi innotuerunt:

1. . . Aebuti Agathon[is] seviro Aug. corp. c. J. P. Arel., curat. eiusd. corp. bis, item seviro col. Iul. Aptae — Herz. 360. Glanii Livi rep.

2. . . Natio Felice IIIIII vir. [Au]g. Lug. eiusdemq. corporis curat.,

---

[1]) Henzen, annal. 1851 p. 156. [2]) cf. ibid. p. 155.

[3]) Vid. praecipue Wilm. 320. Or. 3741. 2163. Or.-H. 7106.

[4]) n. 13. [5]) v. Wilm. 319.

[6]) cf. Or. 3891: *censor bis ad mag. creandos.* Qui titulus Henzenum videtur fugisse, cum scriberet bull. 1871 p. 150: *sarebbe poco intelligibile il significato della censura in un collegio.*

patrono centonarior Lug. consist.	Boiss. VI, XXX (Lugud.)
3. . . M. Primi Secundiani IIIII vir. Aug. Lug. curator. eiusd. corpor.	Boiss. VI, XXXI (Lugud.)
4. . . Secu]nd(i) seviri Aug. c. C. C. [Au]g. Lug. cur. [eius]d. co[rp.]	Boiss. VI, XXXVI (Lugud.)
5. Bonum eventum VI vir. sociorum Sex. Numisius Fortunatus et L. Lucretius Primianus VI vir. Augg. curatores ordin. datis in tut. HS ∞ n., ex quorum usur.' die Id. Mai. sacr. extis celebretur . .	V, 4203 Brixiae.
6. . . VI vir[o et] Aug. L. Valerio Amanti VI viro et Aug. Q. Sentio Amanti VI viro et Aug. L. Cornelio Luciano VI viro et Aug. Q. Marc. . . VI viro et Aug. ob curam integre ac liberaliter gestam	V, 5305 Comi.
7. = p. 97 n. 30.	
8. Genio coloniae Ostiensium M. Cornelius Epagathus curat. Augustal. argen. p. X d. d.[1])	Or.-H. 5775 Ostiae.
9. C. Nonius Ɔ· lib. Trophimus sevir Augustalis idem quinquenn. et curator	H. p. 313 Ostiae.
10. = p. 97 n. 36.	
11. = p. 97 n. 31.	
12. = p. 64 n. 32. *Huc pertinent verba:* ob honorem curae Sex. Horati Chryserotiani et reliquorum	
13. M. Scurreius Fontinalis sacerdos Fortunae Primig. lectus ex s. c. IIIII vir. Aug. cur. sevir. . .	Or. 2163 (= Wilm. 1800) Praeneste.
14. Pro salute et victoria Augustorum	

[1]) a. p. Chr. 141.

deo magno Genio coloniae Puteolanorum et patriae suae Q. Aurelius Hermadion sevir Augustalis et curator eorum exstruxit et donum dat. . . . . : . I. N. 2468 - Puteolis.

15. In praediis . . [A]ugustalium corporat., quae eis L. Laecanius Primitivus curator ipsorum perpetuus dedit . . . . I. N. 2529 ibid.

16. L. Licinio Primitivo ornamentis decurion. honorato curatori Augustal. perp. Augustales corp. ob perpetuam et plurifariam munificentiam et quod res negotiaque eorum integre administret[1]) . . . . I. N. 2530 ibid.

17. Augustales col. Ulp. Rat. T. Iulio Ia . . Thocii . . cur. . . . . III, 6295 Ratiariae.

18. C. Faustius Primitivos curator arc. Aug. eidem corp. . . n. ded. . Mur. p. 700, 6 = p. 1680, 5.

Iam sicut in nonnullis collegiis curatores et quinquennales simul fuisse constat[2]), ita etiam in seviris, ubi utrique inveniuntur, non nomine tantum (aeque atque in municipiis II viros et quinquennales) sed re eos diversos fuisse opinor.[3]) Ac videtur tunc quidem quinquennalitas maior honos fuisse, qui post curam fere gerebatur.[4]) Contra in compluribus oppidis, ubi sevirum quinquennales nulli inveniuntur, curatores summos eorum magistratus fuisse apparet.[5]) Quam ob rem etiam *curatores Augustalium perpetui* non desunt, qui in eorum collegiis eundem locum insignem videantur obtinuisse atque alibi quinquennales perpetui.[6]) Sed plerumque *curam* puto annuam fuisse; in quam opinionem eo deducor, quod in n. 1 reperitur *curator Aug. bis*, cum *quinquennales bis* sane nusquam deprehenderim. Ceterum

[1]) a. p. Chr. 165. [2]) cf. v. c. Wilm. 320.

[3]) n. 7. n. 9. n. 10. n. 11. Henzenus maluit de hac quaestione iudicium non facere. annal. 1851 p. 159.

[4]) cf. n. 11. [5]) cf. Henzen. l. l. p. 158.

[6]) n. 15. 16.

duos simul nonnumquam curam egisse docet n. 5. Porro curatores quoque quin seviri ipsi ordini suo praefecerint non est dubium. Itaque munera publica non subierunt nisi ultro et sua ambitione adducti. Atque aras statuasve Genio coloniae municipive et curatores et quinquennales dedicare maxime videntur consuevisse.[1]) Quae opera vereor ne non in locis publicis, sed potius in sevirum fundis privatis fere exstruxerint, ita ut revera ne haec ipsa quidem publica essent. Nam requiritur in titulis huc cadentibus solemne illud: *l. d. d. d.*[2]) Interdum arcae sevirum invenimus summam pecuniae ob honorem curae inlatam esse[3]), cum ob honorem seviratus in rem publicam honorarium dari debuerit. De negotiis autem curatorum idem fere valet, quod de quinquennalibus supra exposui.[4]) Iam vero ex eis, quae de hac materia dicta sunt, tantum liquet, utrique magistratuum generi locum non fuisse, nisi ubi ordo Augustalium factus est et in collegiorum formam se constituit. Maxime igitur tum puto huiusmodi magistratuum desiderium apparuisse, postquam peculium possidere atque arcam habere seviri coeperunt i. e. altero p. Chr. saeculo. Ac titulos supra propositos ut aetati multo antiquiori attribuamus, qua re compellamur, non video. Praeterea tantum aberat ut omnibus in oppidis tales magistratus instituerentur, ut in plerisque etiam interna ordinis negotia seviris curanda fuisse verisimile sit. Nam perexiguus est numerus titulorum, quibus quinquennalium et curatorum memoria servatur. Quin etiam documento mihi videor comprobare posse seviros plerumque curam ordinis gessisse. Nam titulo Comensi n. 6, cum in initio nescio quot versuum damnum fecerit, nihil obstat ne sex *seviros et Augustales,* nimirum anni tunc ipsum finiti, ob curam integre ac liberaliter gestam honorari censeamus. Nam sex vel certe quinque *curatores* proprios in eodem ordine simul rebus praefuisse non est verisimile neque ullum exstat aliud indicium. Accedit quod curatorum propriorum Comi adhuc nullum emersit vestigium.

Non in omnibus oppidis hi magistratus fuerunt.

Praefectum Aug., qui semel commemoratur Aquinci III, 3487, easdem partes egisse quas alibi quinquennales vel cura-

Praefectus, quaestores.

---

[1]) n. 8. 14. p. 96, n. 16. [2]) cf. etiam V, 4203.
[3]) n. 11. 5. [4]) cf. n. 6 et 16 et 18: *curator arc(ae).*

tores consentaneum est. Namque praefecti cum alibi omnino inveniantur ut collegiorum magistri [1]), tum frequentissimi sunt in fabris et in dendrophoris. [2]) Neque aliter de Augustalium *quaestoribus* iudico, quos in sex titulis Allifanis et in Tiburtino uno repertos esse supra docui. Ceterum de his Henzenus [3]) ita disputavit, ut ad illum eos qui legent possim relegare. Unum animadvertam, in titulo Tiburtino duos quaestores manifesto eisdem partibus fungi atque alibi curatores.

scriba. Deinde rursus non plus semel inventus est sexvirum *scriba*, cui posthac quinquennalitas contigit cf. p. 96, 12. Quod munus quanti fere in collegiis fuerit momenti, colligi potest ex Wilm. 319, ubi ex omnibus divisionibus cum quinquennali partes duplae constituantur, scribae et viatori sesquiplae dari iubentur.

decuriones sevirum. Tum Narbone bis commemorantur *decuriones* sevirum [4]), quos evocatos interioris deliberationis possis interpretari. Horum arbitrio cum res levioris momenti plane videantur permissae fuisse, de gravioribus, quae ordinis conventui proponi solebant diiudicandae, tamen consilia eos antea secum communicasse opinor. Ceterum in collegiis omnino decurionum haud raro fit mentio, ut docet index Henzenianus p. 176. Neque vero dubito quin in aliis quoque oppidis frequentioribus tale vel simile institutum seviri habuerint. Eo mihi etiam pertinere videtur honorati. genus *honoratorum*, qui ut in ceteris collegiis saepe [5]) ita in seviris quoque interdum reperiuntur. Id quidem exemplum, quod Henzenus aptissimum putavit ad hanc rem illustrandam [6]), minus feliciter mihi videtur electum. Nam cum *Honoratus* etiam fuerit cognomen pervolgare, incertum est, num forte in hoc titulo M. Antonius duo cognomina habuisse existimandus sit. Contra idoneum est alterum exemplum ab Henzeno allatum: . . *C. Ruson*[*ius*] *Myron IiiiiI vir* [*Aug*] *Lug. honoratus, i*[*tem*] *centonarius ho*[*no*]*ratus* . . . Boiss. VI, XXIV

---

[1]) . . *n(autae) [Rho]d., praef. [eius]d. cor* . . . Boiss. VI XXXVI. [2]) cf. Or.-Henzen. ind. p. 178.

[3]) p. 208.

[4]) Herz. 17 et 51: l. d. d(ecr.) d(ecurionum) sevir(orum).

[5]) cf. Wilm. ind. II p. 639a.

[6]) . . *M. Antonius Ianuarius HONORATVS Augustalis Misenis* . . I. N. 2578.

cui addo hoc: *T. Annius Lucullus VI vir Aug., idem q. q., honoratus* ... ann. 68, 374.[1]) Nam in titulo Allifano I. N. 4781, ubi dicitur . . *aedius Serviliae [l] Pylades . . q. Aug. Allif. honoratus d. d.* non collegii honorem, sed ornamenta decurionalia aut bisellistum significari mihimet persuasum est, quia res Augustalium internas decuriones nihil curant.

Augustalis dupliciarius.

Restat ut pauca addam de *Augustalibus dupliciariis*, qui solum Puteolis et Tibure inventi sunt. Nam etiam I. N. 117 Puteolis iure videtur attribui. Habemus autem huius nominis exempla quattuor:

1. Cn. Haio Doryphoro purpurario Augu[st.] dupliciario . . . . I. N. 117 (= Wilm. 2534).
2. .. Cn. Cornelio Vernae Delicato Augustali dupliciario . . . . I. N. 2526 (= Wilm. 2000).
3. . . Sex. Patulci Apolausti Aug. dupl. Put. . . . . I. N. 2531.
4. = p. 56 n. 29 . . . . Tibure.

Dupliciarii frequentissime inter milites occurrunt.[2]) Itaque in his quoque titulis honorem militarem intellegendum esse olim dixit Kellermannus[3]). At hac opinione quin vir egregius deceptus sit, nunc quidem nemo dubitabit[4]). Quamquam ne Henzenus quidem in eis, quae Kellermanno opposuit, errore vacat. Neque enim milites inter Augustales deficiunt. cf. e. g. V, 5713: . . *C. Atilius Mocetius veter. leg. VIII Aug. VIvir decur(io) sibi et C. Atilio Magio fratri veter. leg. eiusdem VI vir. Comi* .. V, 6896: .. *Q. Petilius Q. f. Saturninus mil. leg. XXII Primigeniae VI vir Augustal. aedil. II vir...* Quae autem notio titulo Augustalis dupliciarii vere esset subicienda, cum Henzeno tunc saltem nondum liqueret, Wilmannsius nuper recte enucleavit[5]). Ut enim in militibus dupliciarii dicti sunt,

---

[1]) cf. Wilm. 1742: *T. Flavio T. l. Hilarioni decur. coll. fabr. ex lustro XV . . mag. quinq. coll. fabr. tignariorum lustro XVII honorat. et lustro XVIII . .*

[2]) Marquardt. Statsverw. II, 526 s.

[3]) Vigil. ad n. 230, 9. p. 65.

[4]) cf. Henzen. p. 316 et bull. 1848 p. 57.

[5]) ad n. 2534.

quibus aut ob virtutem singularem aut ob numerum stipendiorum duplicia cibaria dabantur [1]), ita Puteolis et Tibure in Augustalium collegiis hoc nomine ei notabantur, qui honoris caussa in divisionibus duplices partes accipiebant. Nam collegiorum sociis honoratis in divisionibus nonnumquam plus datum esse quam ceteris compluria exempla docent.[2])

De tit. I. N. 2525. At harum rerum periti dudum mirati erunt, cur omiserim titulum, quem usque ad hunc diem omnes ad hanc quaestionem adhibuerunt in eoque Henzenus vel maxime haesit, hunce: *A. Arrius Chrysanthus marmorarius Augustal. Puteolis dupliciar. ꝛ Petron.* . . I. N. 2525. Ex hoc titulo Henzenus colligendum esse censuit, Puteolis collegium Augustalium in centurias divisum fuisse. Contra mea est opinio, hic omnino non dici Augustalium dupliciarium. Primum enim talis divisionis in seviris alias paene nulla exstant vestigia[3]). Deinde quod in I. N. 2535 *scholae ꝛ Petron.* commemorantur, num credis singulis sevirum centuriis, si revera exstitissent, scholas proprias fuisse? At sane eo usque nusquam videmus Augustalium collegia opibus circumfluxisse. Sed via, qua ex his angustiis evadamus, nobis monstratur titulo sepulcrali I. N. 2534: *C. Caesonio Eudiacono patri cultor. ꝛ Cornel. ob merita eius.* Quorum enim hic mentio fit *cultores ꝛ Cornel.* fuisse collegium funeraticium vel salutare, quod dicitur[4]), quicunque edocti sunt de Romanorum re sodaliciaria, certe concedent[5]). Neque aliter etiam *centuriam Petronianam* intellegendam esse sane probabilis est coniectura. Itaque equidem persuasum habeo marmorarium illum A. Arrium fuisse Puteolis Augustalem eundemque collegii funeraticii vel salutaris, cui centuriae Petronianae nomen erat, dupliciarium.

De patronis sevirum Aug. Iam hoc ipso loco etiam de *patronis* sevirum Augustalium quae mihi dicenda videntur absolvam. Quos cum Herzogius[6])

---

[1]) cf. Varro de l. L. 5, 90 et Marquardt. l. l.

[2]) cf. Wilm. 319. 320. [3]) cf. Henz. p. 316., at supra p. 35.

[4]) cf. Or.-H. 6086. et II, 379.

[5]) *Cultores* proprie dicuntur socii collegiorum funeratic. vel salutarium cf. Z. S. f. gesch. Rechtswissensch. 1850 p. 360 et O. Jahn, ber. des sächs. geselsch. der W. 1856 p. 295. cf. Forcell. s. v.

[6]) l. l. p. 202.

non solum in Gallia Narbonensi nunquam reperiri, verum etiam in reliquis imperii Romani partibus rarissimos esse ille quidem opinaretur, hanc rem eo voluit explicari, quod patronus municipii eo ipso fuisset etiam Augustalium patronus ut ad communem usum institutorum. Contra cetera collegia, quippe quorum caussa fuisset mere privata ideoque a municipiis aliena, propriis patronis eguisse ratus est. At haec omnia falsa esse spero fore, ut facile demonstrem. Primum enim sevirum patroni revera non sunt rariores quam v. c. eorundem curatores. Egomet haec fere exempla inveni:

1. L. Iulió Q. f. Volt. Nigro Aurelio Servato omnib. honórib. in colóniá sua fúnctó seviri corporat. Nemausenses patrono ex postulatione populi l. d. d. d. Herz. 116. Nemausi.
2. .. G. Paqui Optati lib. Pardalae IIIIII Aug. col. Iul. Pat. Ar., patron. eiusdem corpor., item patron. fabror. naval. utriclar. et centonar. . . . . Herz. 342 Arelate.
3. .. C. Ulatti Meleagri IIIIII vir. Aug. c. C. C. Aug. Lug., patrono eiusdem corpor., item patrono omnium corpor. Lug. licite coeuntium .. Boiss. VI, XXXII. Luguduni.
4. .. C. S[il]en[i]o Reguliano eq. R. diffus. oleario ex Baetica, curatori eiusdem corporis, negot. vinario Lugudun. in canabis consisten., curatori et patrono eiusd. corporis, nautae Ararico, patrono eiusd. corporis, patrono IIIIII vir. Lugduni consistentium Boiss. VI, XXXIII (= Wilm. 2506) ibid.
5. M. Inthatio M. fil. negotiat. vinar. Lugud. in kanabis consist., curatura eiusdem corporis bis funct., item qq., nautae Arare navig., patrono eiusd. corpori., patron. eq. R. IIIIII vir., utriclar., fabror. Lugud. consist. . . Boiss. VI, XXXIV Lugud.
6. ..r Aug. c. C. C... ronus corp... Boiss. VI, XXXV ibid.
7. M. Silio Epaphrodito patrono sevirum Aug. magistro iuvenum iterum. . . . . Or. 4099 Luco Feroneae.
8. Sext[io] Claseno Sex. f. Sex. n. Sex. pron. Clu. Alliano pontifici flamini Victoriae et Felic. Caesar. perpetuo, praef. coh. .. VI viri Augustal. patrono ob amorem .. Or. 2211 Ameriae.

9. Mutteio C. f. Pal. Quinto Severo q. II vir. q. alimentor. curator. calendar. . . patrono VI vir. August[al.] et colleg. fabr. . . . . . Mur. p. 520, 4. Pisauri.
10. Zminthi. T. Caedio T. f. Cam. Atilio Crescenti eq. p. patr. col. et primario viro q. II vir. et II vir. qq. patr. VI vir. August. itemque coll. fabr. cent. navic... Wilm. 2112 ibidem.
11. M. Meconio M. f. Cor. Leoni aed. IIII vir. leg. Cor. quaest. pec. p. patrono municipi Augustales patrono ob merita eius . . . . I. N. 79 Peteliae.
12. C. Manilius Fortis Augustalis patronus collegi I. N. 4650 Venafri.
13. Rutiliae C. f. Paulinae sevir. August. patronae ob merita patris et ipsius . . . . . I. N. 5374 } Corfinii.
14. Titiae Valeriae uxori Q. Corneli Domiti patron. [c]ivitatis et sevirum Augus. . . . . I. N. 5375 } Corfinii.
15. C. Rutilio C. f. Pal. Gallico ordo Augustal. patrono ob merita patris et ipsius . . I. N. 5476 Superaequi.
16. M. Metilio Successo M. Metili Repentini patroni coloniae filio patrono ordinis Augustalium Martinor. I. N. 5695 Carsiolis.
17. = p. 96 n. 13.
18. .. Iul. Capitoni i. p. p. Illyric. et r. T. omnib. honorib. ab ord. [mun.] Fl. Sirmiatium honorato. . . patrono Aug. col. Ulp. Oesc. . . . . . . III, 753. Oesci.

Ac duo prima exempla, quae ab ipso Herzogio repetivi, certe eum fugere non debebant. Deinde diversos esse municipiorum et sevirum patronos tituli velut n. 14 et 16 luculenter demonstrant. Porro non est verum reliquorum collegiorum omnium caussam fuisse mere privatam. Quis non recordetur fabrum et centonariorum, quos ad civitatis utilitatem pertinuisse constat. Nihilo tamen setius eis semper fuisse patronos proprios Herzogius ipse non negat. Verum id contenderim, multo plures patronorum sevirum titulos ad nostram memoriam fuisse manaturos, si maiora Augustalium collegia, ut putant Zumptius et Henzenus, revera ab initio essent instituta. Quam opinionem obtineri non posse satis probatum est. Itaque etiam patroni sevirum eo demum tempore legi coeperunt, quo fere quinquen-

nales, curatores, i. e. cum ex annuis Augustorum sacerdotibus frequentia Augustalium collegia evaserant, quae cum ceteris rebus tum bonorum possessione et arcae communis instituto reliquorum collegiorum formam imitarentur. Enimvero hae res Augustalium internae quomodo se haberent, rei publicae parvi intererat, cuius cura in seviris annuis creandis fere poterat se continere. Qua de caussa istis desiderium oreretur necesse fuit virorum potentium atque opulentorum, qui eorum rebus providerent nec non subvenirent, quando opus esset. Itaque sevirum patroni, quorum memoria servata est, maximam partem non tam nobilitate quam opum abundantia videntur eminuisse. Certe complures vel nomine convincuntur condicionis libertinae vel ipsi ordinis Augustalium socii sunt.[1]) Porro animadvertendum est etiam patronas sevirum inveniri.[2]) His autem omnibus ipsorum sevirum decreto patronatum oblatum esse consentaneum est.

§ 24.

De Augustalium numero et quousque propagati sint.

Numerum Augustalium non posse certis finibus circumscriptum fuisse supra exposui. Quam ob rem quantus fuerit singulis in oppidis, etsi accuratius dici nequit, tamen ex magnitudine summarum in legatis ad divisiones anniversarias adsignatarum quodam modo coniectura assequi licet. Exempli gratia quod in tit. Grut. 439, 2 seviris Augustalibus Aletrinatibus legantur *HS CCIↃↃ, quoius ex reditu quodannis VI Id. Febr.* vescantur, huius summae usurae semisses, ut quae fuerint usitatissimae, efficiunt in annum HS 600. Iam fac amplius circiter binos cuique denarios in divisione datos esse. Haec enim summa, ubi seviris cenae divisae esse dicuntur, omnium saepissime obvia est.[3]) Tum si ad calculos rem vocaveris, fere quinque et septuaginta sociis Aletrii Augustalium ordinem constitisse invenies. Atqui profitendum est, facile etiam vel dimidio vel altero tanto maiorem eorum numerum fuisse posse,

---

[1]) cf. n. 2. 3. 6. 7. 12. [2]) n. 13. 14.

[3]) II, 1276. Wilm. 307. 686[a et b]. 1786. Or. 3062. I. N. 222. 2530, 5166. Petron. cp. 71. cf. etiam Plin. ep. X, 116. ed. Keil. et Petron. cp. 45.

nimirum si vel ternos victoriatos[1]) vel singulos tantum denarios[2]) quotannis divisos esse statuemus.

Contra computum paullo praecisiorem permittit titulus Barcinonensis II, 4511 positus imperante Antonino Pio. Namque in eo testator legat colonis Barcinonensibus HS centum milia ea condicione, ut eius summae usurae quincunces quotannis natali suo decurionibus et Augustalibus, qui praesentes futuri sint, dividantur. Atque decurionibus denarios quaternos, Augustalibus ternos singulis dari iubet. Deinde pergit: *si quo pauciores convenerint,* (ita ut in divisione illa aliquid pecuniae supersit) *amplius inter praesentes pro rata dividatur, ut HS V (m. n.) usurarum, quae annuae competunt, in hanc rem omnibus annis natali suo erogentur.* Certe igitur tantum legare ei in animo fuit, ut etiamsi decuriones Augustalesque frequentissimi ad natalem suum concelebrandum convenissent, tamen ex usuris quincuncibus denarii quaterni ternive omnibus dari possent. Quodsi statuimus decuriones et Augustales fuisse numero fere pares et deinde quinque milia sestertium ex ratione praescripta dividimus, efficiuntur fere centum septuaginta octo et decuriones et Augustales. At ubique et omnibus temporibus ordo superior numero minor esse consuevit quam inferior. Quapropter si potius statuemus hos duos ordines eam fere habuisse numerorum rationem, ut binis decurionibus terni responderent Augustales, propius, opinor, ad veritatem accedemus. Tum vero si pro rata parte summam supradictam dividemus, decuriones fient circiter centum quadraginta quinque, Augustales ducenti decem. Unde etiam possumus conicere, quantus fere aliis in oppidis Augustalium numerus fuerit.[3])

Deinde de finibus, intra quos Augustalitatis institutum propagatum sit, hoc loco non est cur fusius disseram. Cum enim de hac re iam Eggerus satis bene egerit, quae nunc sunt vel addenda vel corrigenda, supra diversis locis attuli. In Britannia non plus unum seviri titulum adhuc prodisse, quicunque cognitum habebit huius provinciae qualis tunc temporis fuit

---

1) cf. I. N. 26. 2) I. N. 4918. cf. Plin. l. l.

3) Has computationes non satis certas esse neque dubitationibus exemptas ipse non ignoro neque indicare omisi.

statum, non mirabitur. Namque cum Romanis contra indigenas numquam prorsus subditos bella continua illic essent gerenda, civitatium condicio necessario fuit plane militaris. Itaque honorum municipalium, collegiorum, reliquae vitae municipalis vestigia omnino ibi paene nulla reperiuntur.[1]) Contra in Africa, ubi posteriore quidem aetate admodum floruit atque exculta est et res municipalis et imperatorum religio, quod quater tantum quinquiesve[2]) Augustalitatis mentio fit plurimum habet admirationis. Verumtamen ad hanc rem explicandam praeter ea, quae iam pridem O. Hirschfeldus[3]) proposuit, multum novi non possum afferre. Nam etiam Wilmannsius, quem de hac re consului, aeque atque Hirschfeldus eam putat raritatis Augustalium Africanorum caussam esse, quod in ista provincia posteriore demum aetate in municipiorum formam alibi dudum stabilitam civitates redactae sint. Cum enim Augustalitas sit institutum ad Augustum proprie revocandum et cum tota eius ratione imperii sui muniendi mire consentiens: ait elucere in eis maxime provinciis illud excultum et pervolgatum esse, in quibus iam Augusto imperante municipia iuste essent constituta. Quod ut cadat in Africam multum abesse. Praeterea idem homo doctus, qua est liberalitate, de eadem quaestione mecum communicavit coniecturam, in quam antea aliquando inciderat, Augustales in eis Africae oppidis institutos esse, quae in agro principis proprio condita essent. Scilicet imperatorum libertos ibi Augustalium partes suscepisse. Atqui Wilmannsius adicit, num haec opinio possit obtineri, se ipsum dubitare. Nihilominus nolui eam silentio praetermittere.

Hoc loco opportunum est opinionem Nisseni[4]) breviter commemorare, qui non in oppidis se continuisse, verum etiam De paganis.

---

[1]) cf. Huebner. VII p. 5.

[2]) Etenim nescio an praeter quattuor titulos ab Hirschf. ann. 1866 p. 66. compositos (Ren. 1529. 3096. 3190. 3380) etiam Ren. 1451 huc pertinere dicendus sit: . *leg(ato) pr. pr. L. Julius Luciolus ob honorem [A]ug. ex HS IIII CCCC n. . . sua pecunia fecit.* Plures autem Augustalium Africanorum titulos ne Wilmannsius quidem se in promptu habere mihi roganti respondit. Quamquam morbo impeditus, ne schedas suas evolveret, non plena certitudine id potuit affirmare.

[3]) annal. 1866. p. 66. [4]) pompej. stud. p. 379.

in pagos Augustalitatis institutum emanasse iudicavit. Namque *paganos*, qui in I. N. 1504. 2343. 2344. 2346. V, 4148. IV, 2445 inveniuntur condicionis libertinae, Augustalibus oppidanis respondere dicit. Verumtamen haec paganorum collegia, quamquam ad Larum Augustorum et ad domus divinae cultum et ipsa spectabant, ab Augustalium statu, qualem fuisse docui, perquam discrepare et potius cum cultorum Augusti collegiis aliisque comparanda esse, quicunque accuratius rem examinabit, cognoscet. Itaque etiam *VI viri urbani,* quorum tres habemus titulos in agro Comensi et Cemeneli repertos (V, 5446. 5447. 7920) tantum abest, ut *VI viris paganis* nescio quibus sint opponendi, ut adsentiar Mommseno [1]) explicanti seviratum ita appellatum opponi aliis honoribus a collegio extra urbem consistente eisdem hominibus tributis. Ergo ut flamines ita etiam seviros Augustales oppidis tantum convenire dicemus.

§ 25.
De civili sevirum condicione et auctoritate et de ordinis sevirum iuribus.

Seviri Aug. maxime ordo libertinorum.

De civili sevirum condicione iam supra praeteriens quaedam disputavi. Vidimus enim, cum servi seviratu prorsus essent exclusi, libertinorum hunc honorem quasi vere proprium fuisse. Id quod nunc paullo accuratius perscrutemur. Nam qui in hanc rem intentus titulos exiget, cognoscet non fuisse nisi certas quasdam regiones, in quibus ingenui seviratum suscipere non dedignarentur. Scilicet ex libertinis solis seviri seu Augustales videntur constitisse in Hispaniis, Gallia Transalpina [2]), Italia inferiore omissis titulis Piceni suburbicarii, in Sardinia [3]), in toto Illyrico, in provinciis Graecis quotquot inventi sunt, in Rhenanis regionibus excepto uno titulo Bramb. 82, denique in Helvetia praeter titulos I. H. 27. 133. Étiam

[1]) V, praef. ad tit. Comens.

[2]) De titulo Boiss. VI, XXXIII cf. p. 29 ss.

[3]) Nam titulum della Marm. p. 480. n. 35, quem tamquam Sardoum ex Panvinio exhibet Gruterus 45, 9 et Baillo, ins. Rom. p. 49, uti della Marmora in Sardinia non invenit, ita omnino adulterinum iudicemus oportet. Etenim VIvir Aug., qui idem sit *vir cos. sodal. Hadrianal. leg. leg. cet.* certe inauditus est.

Siciliam huic numero iure addas. Nam titulos Torrem. 2, 4 et 11, 24 ex Gudio p. X n. 1 et p. XVI n. 1 repetitos, quorum unus exhibet *VI virum Augustalem* eundemque *legatum legionis, proconsulem, quaestorem, com. Palatinum*, alter *magistrum VI virum Augustalem patronum Messanensium*, — hos genuinos esse quis velit obtinere? [1]) Supersunt igitur, ut in quibus seviri Augustales ingenui frequentiores inveniantur, regiones Italicae X, XI, IX, Aemilia, Umbria, Etruria, Picenum, Sabini, Latium. Sed hic quoque discrimen est faciendum. Nam in regione decima inter ducentos fere et octoginta sevirum Augustalium titulos non sunt ingenuorum nisi circiter triginta. Et horum plerique pertinent ad Veronam et Brixiam, quibus addas, si lubet Mantuam, Tergeste, Concordiam. Neque minus in Aemilia Umbria Etruria Piceno Sabinis Latio seviri libertini videntur praevalere. Contra omnium frequentissime in regionibus undecima et nona ex ingenuorum ordine seviros lectos esse apparet, adeo ut Mediolani seviri ingenui et libertini numero sint etiam fere pares. Quamquam in universum in his quoque regionibus ingenuos rarius inveniri constat. Praeterea animadvertas hos ingenuos tamen a patribus vel avis libertinis plerosque videri oriundos, et certe omnes esse, ut ita dicam, homines novos a nobilitate familiarum, quae in municipiorum rebus gerendis antiquitus versatae sint, prorsus alienos. Vides igitur ordinem libertinorum in universum seviros Augustales merito dici.

De vitae genere.

Ac ne vitae quidem genere locum superiorem plerique obtinuerunt. [2]) Namque mercatores atque opifices permulti seviratum adepti sunt. Verbi caussa etiam cocum inter seviros invenimus. Quin etiam praeconibus et histrionibus, quod utrumque genus a muneribus publicis per legem arcebatur, Augustalitatem contigisse supra docui exemplisque confirmavi. Omnino igitur ei, quibus ab initio hic honos videtur destinatus esse, quamvis divitiis praepollerent, tamen ex opinione vetere et traliticia per se ipsi parum habuerunt auctoritatis. Quae cum ita

[1]) Etsi concedo priorem spuriae auctoritatis certius convinci quam alterum.

[2]) Tamenvero milites quoque inter seviros reperiri, nimirum inter ingenuos, contra Henzenum p. 316 supra animadverti p. 105.

De sevirum auctoritate.

sint, consentaneum est eos primo quidem avide seviratum captavisse. Nam cum ipsa dignitas muneribus insignibusque, quae ad eam pertinebant, seviros redderet honoratiores, tum vel maxime sodalitatis coorientis vis ac splendor plurimum potuit ad singulorum quoque auctoritatem augendam et amplificandam. Veluti alias quoque imprimis coniunctione effectum esse videmus, ut homines plebeii supra multitudinis humilitatem longe se efferrent et valde conspicuum in civitate locum occuparent. Ita modo Mercuriales, modo vinarios, modo collegia fabrum et dendrophorum, modo tria collegia (fabrum, centonariorum, dendrophorum) in sportularum divisione plus accipere et maiore honore affici videmus quam reliquum populum.[1] Atque in Gallia Narbonensi non solum seviris sed etiam aliis collegiis in spectaculis loca seorsum adsignata esse scimus.[2] Praeterea in urbe apparitoribus quantum de consociatione accreverit auctoritatis periti non ignorant.[3] Sed seviri Augustales in municipiis ceteris collegiis facti sunt superiores et tamquam alterum ordinem decurionibus proximos se adiunxerunt, non quo soli servirent publicae utilitati, cum ceterorum collegiorum caussa esset mere privata — quam dixi esse opinionem Herzogi,[4] — verum tamen illi ad multo maiora munera subeunda obstricti erant quam ceterorum collegiorum, quae ad communem usum essent instituta, socii. Itaque oneris gravitati honoris splendorem respondisse nemo admirabitur. Atque inde simul elucet, divitiis quoque seviros inter cives fere praestitisse, ut etiam tamquam auro potentes cum decurionibus et generis nobilitate et munerum administratione praecipue pollentibus possint conferri. Ceterum ut temporibus ita locis diversis etiam sevirum auctoritatem fuisse diversam consentaneum est. Quam ob rem in nonnullis titulis, in quibus ex usu aliunde cognito certo crederes fore ut eorum mentio fieret, praetermissi sunt[5]; in multis

---

[1]) cf. I. N. 445. 189. 2530. Or.-H. 7101. Grut. 489, 1. V, 7905. 7920.
[2]) cf. Herzog l. l. p. 204.
[3]) cf. Mommsen. Statsr. I, 326.
[4]) l. l. p. 202.
[5]) cf. Egger. I. 386. — Etiam in Histria et parte Venetiae sevirum auctoritas minor fuisse videtur. Contra fabri et centonarii ibidem mirum quantum pollent.

manifesto decurionibus posthabentur; in compluribus denique cum primo ordine ita conferuntur atque consociantur, ut eo non ita multo inferiores esse videantur.[1])

Nec vero specie externa quin opes ordinis Augustalium sese indicarent exhiberentque fieri potuit. Ita certe in multis oppidis eis erant scholae, in quibus convenirent, atque triclinia, in quibus epularentur, cum instrumento et ministerio lautissimo[2]); erat cella vinaria copiis repleta[3]), erant praedia, quorum fructus ab ordine consumebantur in eisque sibi et suis monumenta facere ordinis sociis haud raro permittebatur. Legata aliaque benificia ut eis saepe contingebant, ita ipsi viris vel de suo ordine vel de patria in universum bene meritis gratiam referebant, modo soli modo cum ceteris ordinibus, statuis dedicatis aut ex aere conlato aut ex cenis remissis.[4]) In magistratibus creandis eorum suffragia videntur fuisse magni momenti ideoque studiosissime ambita.[5]) Usus aquae publicae nescio an Augustalibus in quibusdam municipiis liberalius fuerit permissus quam multitudini plebis.[6]) Mortuis autem praeter ceteros funeris honores etiam locus sepulturae insignis saepe videtur publice decretus esse. Certe Pompeiis sepulcretum ad ipsam urbis portam situm M. Cerrinio Augustali concessum esse apud Nissenum cognoscas.[7]) Quin etiam statuae vel clupei non solum sevirorum decreto[8]) sed etiam publice decurionum decreto tam vivis[9]) quam mortuis[10]) posita sunt.

Seviri Aug. a primo ordine semper separati.

Quae cum ita sint, quaestio potest moveri, cur isti libertini potentissimi et honoratissimi posteriore praesertim aetate etiam decurionalium honorum claustrum vi perfringere vel

---

[1]) Or. 1167: *ordo decurionum et Augustalium.* I. N. 5598: *ordo decurionum et sexvirum.* Wilm. 752: ..*praesentibus decurionib. et sevir. discumbentib. in publico a e q u i s portionibus fieret divisio.* Or.-H. 7101: *decur. et VI vir. et Aug.* [*den.*] *IIII.* I. N. 5166: *decur. August. sing. HS VIII.*

[2]) cf. Zumpt. p. 43 ss. [3]) cf. I. N. 79. V, 985.

[4]) cf. II, 1046.

[5]) cf. IV, 1731: *Rustium Verum duumvirum i. d. rogamus Aug.*

[6]) cf. I. N. 4040. II, 1643.

[7]) pomp. stud. p. 396 cf. Overb. l. l. II p. 40 s.

[8]) cf. Herz. 49. 51. [9]) II, 1066. 2026. I. N. 2430. Or. 1167.

[10]) II, 2116. I. N. 4886.

scalis, ut ita dicam, Augustalitatis admotis expugnare non sint conati. Revera enim decurionales a libertinorum ordine usque ad ultima tempora videmus separatos firmissimis cancellis, quos ut transsiliret, nulli usquam contigit. Quid igitur eos prohibuit, qui quidem sua modestia mehercle non arcerentur, ne etiam in publicos honores et in decurionatum aut irrumperent aut irreperent? Utrum ipsorum decurionum decreta tali incepto obstiterunt an potius leges publicae? — Quam quaestionem nequaquam est, quod in medio relinquamus. Etenim priore aetate, ne libertinorum sordibus primus ordo macularetur, ipsorum decurionum superbiam atque ambitionem satis providisse arbitror. Quae quanta fuerit, docet illud Ciceronis, qui *cum ab hospite suo P. Mallio rogaretur, ut decurionatum privigno eius expediret, dixit: Romae, si ius habebis, Pompeiis difficile est.* At sane posterioribus temporibus, cum munera vitari ac respui coepissent, mihimet persuasum est decuriones ultro illa Augustalibus fuisse oblaturos, si modo eis licuisset suscipere. Exempli gratia videas, quanto gaudio Tergestini affecti sint, cum Antoninus Pius Carnos Catalosque eorum rei publicae iam pridem attributos ad honorum communionem atque in curiam admisisset, et quam libenter *munera decurionatus iam ut paucis onerosa* cum eis partiti sint.[1]) Sed ut Romae non solum libertini, sed etiam libertinorum filii ad honores publicos accedere semper per legem vetiti sunt[2]), ita etiam in municipiis non quidem libertinorum filiis, tamen vero ipsis libertinis magistratus ex legis praescripto negatos esse constat. Nam in legis Malacitanae reliquiis etiamsi id caput casu requiritur, in quo de candidatorum genere copiosius cautum comprehensumque erat, tamen ex ingenuis eos utique esse eligendos expressis verbis dicitur.[3]) Ceterum res ipsa, quod nullus libertus unquam ad decurionatum pervenit, secundum ea, quae exposui, satis demonstrat leges id prohibuisse.

De ordinis sevirum iuribus.

Quoniam in societate civili quae fere fuerit Augustalium

---

[1]) V, 532. [2]) cf. Mommsen. Statsr. I. 459 s.

[3]) c. 54 cf. Bruns, fontes iuris R. ant. 1876. p. 125: . . *ex eo genere ingenuorum hominum, de quo h. l. cautum comprehensumque est.*

condicio aliqua ratione adumbravi, restat ut iuris publici praecepta quaenam ad eos maxime pertinuerint demonstrem. Ac primo quidem, quoniam e sacerdotio Augusti Augustalitas exordium cepit, in seviros mutatis mutandis eadem fere iura valebant atque omnino in sacerdotes. Postea autem cum numerus sexvirorum munere annuo defunctorum succrevisset et iustus ordo constitisset, secundum totam suam rationem et in civium societate condicionem cum decurionibus ille quidem optime poterat conferri. Attamen legitime permagno discrimine ab eis erat secretus. Nam cum decurionibus ex lege potestas esset ac summum in rebus gerendis momentum, contra seviris in iure publico omnino nullus locus erat. Immo hoc in genere cum ceteris collegiis ei plane congruunt. Sed multum afuit maxime priore aetate, ut ceteris collegiis opinio popularis illos adnumeraret. Quare ordinis nomine satis mature eos invenimus appellatos, contra collegii vocabulum ut omnino raro ita serius demum de eis usurpatur.[1]) Deinde autem, cum etiam instituta ceterorum collegiorum propria multis in oppidis adoptassent et magistratibus, patronis, arca communi, familia, bonorum possessione[2]) eis facti essent simillimi, eadem sane iura, quibus illa tenebantur, etiam in seviros Augustales rata erant.[3]) Perversissime igitur Zumptius censet privilegio speciali opus fuisse,

[1]) cf. V, 8818. III, 3487 [Mommseno indice a. p. Chr. 138 scriptus; at videas titulum Wilm. 944. Videtur igitur Eckheli praeceptum, quamvis verum sit in numis, non utique valere in titulis cf. doctr. numor. VII, 3: . . *„Pii appellationem deinceps in numis constanter duraturam recipit . . ann. u. c. 891* (*= 138 p. Chr.*) *haud multo posteaquam mortuo Hadriano* (*a. d. VI Id. Iul.*) *imperium solus tenuit.“*] — *corpus*: III, 3016. I. N. 79 alibi.

[2]) Ceterum de his rebus hic latius disserere consulto omisi, quia potius ad collegia universa quam ad singularem Augustalium naturam spectant. Itaque earum disceptatio meo proposito non multum lucis attulisset.

[3]) Herzogius l. l. 203 id interfuisse dixit inter seviros Aug. et reliqua collegia, quod qui et sevir Aug. et corporatus alicuius collegii opificum esset, non teneretur ea lege, quae vetabat quemquam plus unum habere collegium (L. 1 § 1 Dig. de coll. et corp.) Sed haec lex, opinor, non spectat nisi ad collegia funeraticia. Nam qui percurret v. c. titulos Lugdunenses, inveniet aliorum collegiorum simul complurium socios haud paucos.

quotiescunque Augustales civitas voluisset instituere. Immo seviri sacerdotes primum a decurionibus facti sunt consensu, opinor, pontificis maximi: quo ex sacerdotio ordo Augustalium quasi necessario evasit. Qui sicubi iura petebat collegiis veris propria, tum demum fortasse privilegio opus erat. Nihilo tamen setius ne posteriore quidem aetate seviri cum ceteris collegiis plane sunt confusi aut uno numero habiti. Etenim tantum valuit sacerdotalis eorum indoles et continua corporis ex sacerdotio origo. Erat igitur Augustalium natura in universum fere media inter ordinis rationem, qualis conveniebat decurionibus et populo, et inter rationem collegiorum, quae fuit propria fabris vel centonariis atque imprimis tenuiorum corporibus. Illis ex opinione populari, his secundum iuris praecepta magis erant affines. Unde etiam explicandum est, quod in iuris antiqui libris, qui ad nostram aetatem pervenerunt, sevirum Augustalium nusquam deprehenditur mentio aperta, cum tamen in decuriones ab una et in collegia ab altera parte saepius incidat oratio.[1]) Ceterum animadverto eo tempore, quo lex de collegiis principalis[2]) nata est, Augustalium ordinem certe nondum fuisse. Neque vero dubito, quin posthac in leges municipiorum de Augustalium creatione, muneribus, insignibus cet. praecepta sint inserta, id quod supra[3]) fusius illustravi.

Seviri medii inter ordinis et collegiorum rationem.

Caput alterum.

De sevirum Aug. origine et tempore originis.

§ 26.

Quid de hac quaestione priores iudicaverint.

Postremo loco, ex quo tempore Augustalitatis primordia repetenda essent, me expositurum promisi. Hac autem cum quaestione artissime cohaerere, ne dicam congruere, notum est

---

[1]) Secundum haec corrigenda sunt, quae de hac re exposuit Herzog. l. l.

[2]) Dico legem Iuliam de collegiis, quae nescio an circa a. 7 a. Chr. promulgata sit cf. Henzen., bull. 1871 p. 149. Etiam macellum Liviae eodem anno dedicatum est, de cuius notione vid. Nissen., pomp. stud. p. 284. [3]) p. 24. cf. 67 s.

alteram etiam atque etiam ab hominibus doctis tractatam, cuiusnam instituti Romani imaginem seviratus imitatus sit sive expresserit. Cum enim antiquiores inde a Norisio[1]) usque ad Morcellium[2]) *sodales Augustales* in honorem Divi Augusti a Tiberio primo institutos *sevirum Augustalium* exemplum esse existimassent, Eggerus et Marquardtus (ut iam Orellius)[3]) hac opinione reprobata potius a *vicimagistris*, quibus Larum publicorum et Genii sui cultum Augustus ipse demandaverat administrandum, illorum originem ducendam esse censuerunt. Atque seviros Augustales quia a municipiorum *magistris Augustalibus* non diversos existimaverunt, modo *seviros magistros Larum*, modo simpliciter *magistros Larum Augustalium* vel *magistros Augustales*, modo simplicius *Augustales* eosdem illos nominatos esse docuerunt.[4]) Contra Zumptius et Henzenus ad priorem sententiam se retulerunt. Quorum alter rationibus ac documentis suis, quibus Zumptii expositiones tamquam fundamento supplevit, tantum effecit, ut etiam Marquardto non quidem omnes dubitationes tolleret[5]), attamen in universum sententiam suam probaret.[6]) Itaque omnino inde ab illo tempore haec sententia regnat et per libros saltem quasi sit confessa atque explorata propagatur.[7]) Verbi caussa apud Nissenum in studiis Pompeianis hoc ipso anno editis p. 275 legimus: *„Dass das collegium der Augustalen dem hauptstädtischen priestertum (der sodales Augustales) nachgebildet und für den dienst der gens Iulia eingesezt sei, wird gegenwärtig von den meisten gelerten anerkant.“* Neque Henzenus ipse usque ad annum quidem 1872 de hac re aliter sentire videtur coepisse.[8]) Quodsi ego, qui huic sententiae adversor, paullo accuratius totam quaestionem retractabo, nemini, opinor, id superfluum videbitur.

Egger-Marquardt.

Zumpt-Henzen.

---

[1]) cenot. Pis. diss. I cp. VI. [2]) opp. epigr. vol. I p. 18.
[3]) II p. 197. [4]) cf. Egger. I, 380. Marqu. 510.
[5]) cf. Statsverw. I, 514 maxime adn. 6. [6]) ibid. p. 513 s.
[7]) Quamquam non ignoro nonnullos, quorum iudicium in his rebus debeat summi esse momenti, iam aliter de hac quaestione sibi persuasisse.
[8]) cf. annal 1872. p. 64: .. *„corporazione degli Augustali originata dopo la morte del Divo Augusto per il culto di lui ..“*

Egger. et Marquardt.

Eggerus et Marquardtus duabus imprimis rationibus usi sunt ad iudicium suum confirmandum: una, quod idem fuisset propositum et magistris vicorum urbanis et seviris Augustalibus; altera, quod utrique etiam eiusdem fuissent condicionis civilis.[1]) Praeterea insignium similitudinem attulerunt ad sententiam suam comprobandam.[2]) Adversariis autem haec fere opposuerunt: primum seviros Augustales si non ex libertinis, tamen ex volgari municipiorum plebe plerumque electos esse, cum inter sodales Augustales soli primores civitatis creati essent adiectis quibusdam ipsius domus divinae propinquis. Quo loco memoratu dignum esse, quod flamines Augusti municipales, qui quin ad instar flaminis Augustalis urbani essent instituti dubitari nequiret, sicut ille ex nobilissimis civibus usque essent sumpti.[3]) Deinde dixerunt iam ante Augusti mortem Augustales inveniri.[4]) Nimirum titulos magistrorum Augustalium, quorum complures vivo Augusto scripti iam tunc noti erant, cum sevirorum titulis, ut dixi, confuderunt.

Zumpt-Henzen.

Nunc quae Zumptius et Henzenus contradixerunt et quibus argumentis suam sententiam defenderint, adumbrabo. Ac duo quidem argumenta ex eis, quae Zumptius ad Eggerum refutandum attulit, levissima sunt; unum, quod vicimagistri Romani numquam sicut Augustales in collegium coissent, alterum, quod Augustales in municipiis multo magis fuissent conspicui quam magistri vicorum in urbe.[5]) Utrumque enim magno discrimine, quod inter res municipales et urbanas intercedit, satis explicatur. Namque ius coeundi municipibus liberalius concessum esse, contra in urbe aetate imperatoria priore angustissimis terminis conclusum fuisse notum est.[6]) Nec minus in amplitudine urbis locum tam insignem, quam seviri in municipiis sunt assecuti, vici magistros obtinere non potuisse manifestum

---

[1]) cf. Egger. I, 375 ss. II, 644 ss. Marq. p. 513: *„der innere zusammenhang beider institute ist mindestens sowol durch iren gleichen zwek als durch den stand der beteiligten personen erwisen."*

[2]) cf. Egger. II, 647.

[3]) cf. Egger. II, 781. 785. Marq. 501 s. cf. Statsverw. I, 514 adn. 6.

[4]) Vid. Egger. II, 636. 783. I, 375 s.

[5]) Zumpt. p. 10 cf. Egger. II p. 775 s.

[6]) cf. Mommsen. Statsr. I, 326.

est. At amplius — quod fuit gravissimum — Zumptius pronuntiavit, Henzenus documentis confirmavit a magistris Larum Augustorum seviros Augustales utique esse separandos. Quae res cum nunc sit omnibus probata, nihil attinet Henzeni argumentationem omnem repetere. Satishabeo animadvertisse his imprimis titulis Henzenum testibus usum esse: Or. 2424. 3956. 2467 (= I. N. 309) Or.-H. 7165. Or. 3959 (= Or.-H. 7115. Wilm. 2099) Or.-H. 6062 (= I. N. 5238) 6093. Nec vero omittam adnotare haud paucos titulos praeterea aeque idoneos esse ad hanc rem comprobandam, e. g. II, 4297: *L. Flavio Chrysogono seviro mag. Larum Aug. L. Flavius Silvinus lib. sevirum mag. Larum Aug. et Q. Cornelius Silvicus sevirum* .. vel V, 7604: *P. Castricius Saturn[in]* . . *mag. Aug. Pollen[t.], Aug. Bagienn(is)* . . vel Wilm. 2126: *Q. Iulius Alexander VI vir Aug. mag. Aug. bis* . . vel Or.-H. 7116: *P. Horatio Chryseroti seviro Augustal. idem quinq. et immuni Larum Aug.*[1] .. et alios plures. Verumtamen cave credas hoc argumento solo confici seviros Augustales non ad vicimagistrorum urbanorum exemplum esse institutos. Uti enim iuxta *magistros Larum* etiam *vicimagistri* ab eis diversi nonnunquam in eodem municipio inveniuntur (Wilm. 2099 = Or.-H. 7115), quod utrumque genus ab urbanorum vicimagistrorum imitatione repetendam esse apparet, nihil obstat, quominus etiam tertiam illorum imitationem exstitisse statuamus, id quod infra melius demonstrabitur. — Iam vero hoc fundamento nisi id Zumptius et Henzenus sibi visi sunt pro certo affirmare posse, post Augusti mortem demum seviros Augustales commemorari. Nimirum magistrorum quidem Augustalium, sed non sevirum titulos Augusto vivo conscriptos Eggerus et Marquardtus exhibuerant. Atqui hic continuo animadverto ne hanc quidem rationem sufficere ad id quod volunt probandum. Nam etiamsi revera Augusto vivo Augustalitatis institutum pervolgari coeperit, nihilo setius exspectare non possumus ante Augusti mortem ita frequentes sevirum Augustalium titulos positos esse. Cum enim hi fere esse potuerint aut sepulcrales aut ad operum publicorum dedica-

[1]) Nam *immunis Larum Aug.* certe idem valet ac *mag. Larum Aug. gratis factus.*

tiones spectantes aut honorarii: non est verisimile tam multos ex sacerdotibus in Augusti vivi honorem institutis tam mature mortuos esse, ut huius generis titulos Augusto vivo scriptos nunc inventos esse necesse sit. Dedicationes autem operum publicorum ut a seviris fieri solerent, paullatim demum usu venit. Denique tituli honorarii seviris positi cum omnino non ita saepe obvii sint, tum vel maxime rari esse debuerunt eo tempore, quo illi locum, quem posthac in municipiis obtinent, certe nondum adsecuti erant. Ergo optimo iure possumus cogitare casu factum esse, si ex his titulis omnino rarissimis nullus adhuc in lucem prodiisset. — Postremo Zumptius [1]) et Henzenus [2]) eo putant contineri opinionis suae commendationem, quod ut *sodales Augustales Claudiales, sodales Antonini,* ita etiam *seviri Augustales Claudiales* vel *Flaviales* occurrunt. Iam vero omnia fere complexus sum, quae hi viri docti tam ad adversarios refellendos quam ad suam sententiam comprobandam attulerunt. Ceterum Henzenus [3]) consulto adicit satis libere seviros Augustales sodalium exemplar imitatos esse, ita ut eorum instituta quamvis in universum similia tamen etiam multifariam varient et inter se discrepent. At enimvero hanc discrepantiam minime tantam esse quantam Henzenus putaret, supra in multis rebus demonstravi.[4])

§ 27.

Auctor sententiam suam exponit.

Seviri Aug. non imitantur sodales Aug.

Nunc ipse quid de hac controversia sentiam explicabo. Ac primum quidem Eggeri et Marquardti argumentum a diversitate condicionis sodalium et sevirum Augustalium repetitum adversarii nullo modo potuerunt frangere vel dissolvere. Nam quae p. 22 Zumptius contra dicere conatus est, a Marquardto p. 501 ss. satis refutata sunt.[5]) Ad hoc reputes, id quod Marquardto tunc non ut hodie nobis cognitum erat, in compluribus

---

[1]) p. 10. [2]) p. 290 s. [3]) p. 291 ss.

[4]) cf. maxime p. 33 ss. 54 ss.

[5]) Quanta e contrario collegium sodalium Aug. fuisset dignitate, nuperrime Dessavius etiam luculentius illustravit eph. epigr. III, 205 ss. praecipue 208.

provinciis neminem omnino ingenuum inter Augustales inveniri. Itaque ipse quoque Marquardtus in novissima sua huius quaestionis retractatione in hac saltem dubitatione merito perstitit.[1])

Deinde sodalium sacerdotia ut omnino et ab initio[2]) spectant ad homines post mortem consecratos et in deorum numerum relatos, ita imperatoribus quoque sodales numquam videmus institui nisi defunctis atque rite consecratis. Contra per seviros Augustales imperatores iam vivos honoratos esse firmissime probat titulus Veronensis V, 3429, in quo L. Stlanius Homuncio adpellatur *IiiiIvir Aug. et Neronien(us)*. Is enim quin scriptus sit imperante Nerone per se non est dubium; neque obstat, ut Mommsenus adnotat, litteratura, quae pulcherrima est. Unde quis nolit colligere, seviris cum sodalibus nullam intercedere necessitudinem?

Tum Nervae sodales non esse dedicatos notum est.[3]) Nihilo tamen setius seviri et illum coluerunt. Cuius rei testes sunt tituli III; 1768 et 1835 in p. 61 transscripti. Unde non minus elucet seviros sodalium exemplum non sequi.

Porro singulis imperatorum gentibus sodales separatos institutos esse cum iampridem Borghesius[4]) tum in nonnullis eum corrigens nuper Dessavius[5]) demonstravit. Contra seviros Augustales equidem probare studui cultum posterorum imperatorum deinceps omnium simul suscepisse et cum Caesaris vel Divi Augusti cultu coniunxisse.[6]) Hac igitur in re rursus utrique discrepant.

Deinde frequentes sevirum titulos Augusto vivo scriptos hodie superesse, etiamsi hoc imperante illi sint instituti, tamen non esse consentaneum modo exposuimus. Atqui revera nonnulli praesto sunt eique idonea auctoritate defensi, quos a vivi Augusti aetate originem ducere appareat:

1. C. Iulius Caesaris Augusti l. Dosa sexvir vivus sibi et Numisiai T. f. uxori V, 3404 (= Wilm. 2156.) Veronae.

---

[1]) Statsverw. I p. 514. adn. 6.

[2]) Testimonio sunt sodales Titii.

[3]) cf. Dessav. l. l. p. 213.

[4]) memorie dell'inst. 1832. p. 261 ss.

[5]) l. l. [6]) cf. p. 61 ss.

Si enim post mortem Augusti titulus esset exaratus, certe *Divi Augusti* foret dictum.

2. Aug. sacr. C. Iulius Macrini lib.

Martialis IIIII vir m. M. . . . III, 1769 Naronae.

Quem Augusto vivo positum esse, praesertim cum comparaveris III, 1770 una repertum (*Divo Aug. sacr.* . .) non minus concedes.[1] Accedit tamquam tertium documentum illustris illa ara Narbonensis[2], cuius inscriptionem ad sevirum Augustalium institutionem spectare, ut antiquiores omittam, Herzogius Marquardtus dixerunt, Eggerus Zumptius[3]) Henzenus negaverunt. Sed quae ad suam sententiam tuendam Zumptius imprimis attulit, nullius sunt momenti.[4] Quod enim dicit Augustales ab ordine factos, contra hanc aram a plebe Narbonensi sine decurionibus dedicatum esse, quicunque norit municipiorum qualis tunc erat statum et ipsam huius dedicationis caussam bene reputaverit, ei persuasum erit, quamvis uti dedicationis consors ordo in titulo non commemoretur, tamen ne eam quidem sine eius auctoritate factam esse. Maxime vero sex illi sacerdotes — et hic rei cardo est — etsi a quo sint facti aperte non dicitur, tamen vix ab ullo potuerunt fieri nisi ab ordine, praesertim cum inde ab initio, ut qui in perpetuum duraret, hic seviratus annuus institueretur. Itaque non opus est excusatione Marquardti[5]) quamvis per se haudquaquam contemnenda, qui creationis rationem aliquanto postquam exstiterunt seviri demum ad regulam revocatam esse putat.

De ara Narbonensi.

Deinde Zumptius affert numquam eam Augustalium rationem fuisse, ut aequaliter essent ingenui et libertini. At id mihi paullo audacius iste videtur affirmasse. Nam cum verbi caussa inter Mediolanienses sevirum titulos fere totidem sint ingenuorum quot libertinorum, quidni liceat statuere ibi aliquamdiu seviros annuos ex utroque ordine aequaliter sumptos esse? Ac facile fieri potuit, ut huius urbis exemplum vel alius cuiusdam, in qua tunc idem esset sevirum status, Narbonenses in seviratu instituendo imitarentur. At sane paullo post ita

---

[1]) Eadem est Mommseni sententia ad h. t.

[2]) Herz. n. 1 = Wilm 104.

[3]) p. 12.

[4]) cf. Marquardt. p. 506.

[5]) ibid.

constat Narbone normam immutatam esse, ut libertini soli seviratum susciperent. Nam in titulis adhuc illic repertis seviri ingenui praeterea nulli inveniuntur. Verum tamen haec res non impedit, quin sex illos arae Narbonensis sacerdotes primos seviros Augustales vere esse credamus.

At fortasse quispiam miretur, quod Narbonenses conieci huius instituti exemplum ab alia urbe repetivisse. Nonne enim Herzogius Narbone seviratum ortum et inde in cetera Galliae municipia ceterasque provincias propagatum esse probabilius docuit? [1]) Tamen cave credas me inconsiderate illam opinionem proposuisse. Immo iure mihi videor statuere eas provincias vel regiones quasi seviratus cunas esse, in quorum titulis ordinis sevirum ex sacerdotio annuo paullatim orti et exculti vestigia etiamnunc deprehendantur; dico eas, in quibus aut *seviros Augustales perpetuos* aut *seviros et Augustales* inveniri supra retuli: Hispaniam, Italiam superiorem quae nunc dicitur et mediam, Dalmatiam. Contra eas regiones, in quorum titulis huiusmodi vestigia nulla praesto sunt, institutum alibi natum et ibidem iam aliquatenus excultum atque inveteratum accepisse et imitatas esse crediderim. Denique, ut haec mittamus, quoniam ante Augusti mortem seviros Augustales fuisse duobus documentis confirmatum est, etiam aram Narbonensem ad eos referre secundum ea quae dixi quis diutius dubitabit?

Num a vicimagistris urbis sevirum origo repetenda sit.

Quae cum ita sint, sodalium Augustalium sacerdotium seviratu non esse expressum mihimet est exploratissimum. Sumusne igitur coacti eorum partes sequi, qui ad instar *magistrorum vicorum urbis* seviros Augustales institutos esse voluerunt? Sed huic opinioni non mediocres videntur obstare difficultates. Cum enim in municipiis inveniantur et *magistri Larum Augustorum* et *vici magistri* nonnumquam certe ab eis diversi [2]), quorum utrosque sacerdotii urbani, de quo nunc agimus, imitationem esse liquet: num est verisimile in municipiis etiam tertium institutum illis non ita dissimile iuxta illa a vicimagistris urbanis originem cepisse? Atqui necessitate nequaquam compellimur ad hanc sententiam adoptandam. Quod enim hucusque semper solum quaesitum est, utrum sodales Augustales an vicimagistros

Haec opinio per se non est necessaria.

---

[1]) p. 198 s. [2]) cf. Or.-H. 7115.

Romanos seviri Aug. imitati sint, ne stultitiae ipse se convincat non est quod timeat, qui tandem aliquando quaestionem movet, num ad neutrius instituti urbani similitudinem potius seviri facti sint. Nam quamvis permulta instituta urbana in suis civitatibus municipes vere exprimerent, tamen in hac re facile fieri potuit, ut ipsi urbem praecurrerent. Etenim cum in urbe Augustus honore proprie divino pertinacissime abstineret[1]), contra in municipiis numini suo aras et templa dedicari et sacerdotes institui non invitus passus est. De qua re Marquardtus tam copiose egit[2]), ut ad eum legentes liceat revocare. In satis multis igitur oppidis imperante Augusto ut templa ita flamines seu sacerdotes illius invenimus. Ergo quidni quis statuat, ad numerum et exemplum pontificum coloniarum, qui commemorantur a Cicerone[3]), municipes ultro et suo consilio hoc sacerdotium de plebe vel ex libertinis Augusto creare constituisse, cum decurionibus flamonium Augusti reservaretur? Hac igitur ratione fortasse quispiam cogitaverit ex illis, quas monstravi, angustiis evadere.

Attamen vera est ista opinio.

Sed cum eo equidem non faciam. Nam mihi persuadere nequeo, municipes in principis honorem ex infimo hominum genere sacerdotes legere ultro fuisse animum inducturos, nisi Augustus ipse magistris vicorum Romae institutis hoc consilium eis suppeditasset. Accedit magna quae seviris cum magistris vicorum intercedit similitudo. Quam cum priores operam dederunt, ut demonstrarent[4]), tum nuper Mommsenus agnovit.[5]) Nec potuerunt scholiastae Horatii ad serm. II, 3, 281 cum Augustalibus magistros vicorum confundere, nisi adeo utrique se aequassent. Certe vero ita hanc similitudinem explicare non licet, quasi Augustus, cum Larum et Genii sui religionem conderet, seviros municipales ad imitandum sibi proposuerit. Itaque existimo, dum per urbem vicimagistrorum sacerdotium instituitur, quod certe non intra

---

[1]) Sueton. Oct. 52. cf. Dio. Cass. 52, 35. — Scilicet Genii cultus in eo numero non est habendus cf. Mommsen. Statsrecht II, 733. adn. 3.

[2]) Handb. d. r. A. IV (1856.) p. 424 ss.

[3]) de leg. agr. c. 35 § 96. cf. Marquardt. 509.

[4]) Egger. I, 375 ss. II, 644 ss. Marq. 509 ss.

[5]) Statsr. I, 326 adn. 7.

unum annum perfectum est[1]), municipes sua sponte alios alio modo iam illud imitari coepisse. Quo factum est, ut hic *vici magistri*, illic *magistri Larum Aug.* instituerentur. Quia enim municipia maximam partem erant minora quam quibus vicorum divisio conveniret, nomen vicimagistrorum cum altero nomine saepius mutaverunt.[2]) Re tamen utrosque opinor non discrepasse. Cui opinioni non obstat, quod nonnullis in civitatibus utrumque genus simul invenitur. Nam cum dies festos in Augusti et domus divinae honorem iam tunc haud paucos celebrare in usum venisset, ne eidem nimis onerarentur, praeter *vicimagistros* antea adoptatos etiam *magistros Larum*, quos aliae civitates ab initio praetulerant, ad sacra ludosque certis diebus facienda inducere eis conveniens videri potuit. At enimvero utraque instituti urbani imitatio imperfecta esse debuit neque ullo modo potuit exempli amplitudinem assequi. Namque cum in urbe plus mille essent tales magistri in ducentos sexaginta quinque vicos distributi, municipiorum pleraque plus uni vel duobus quattuor hominum collegiis fere non respondebant. Quod quia perspexerant, nonnullorum oppidorum cives accurata urbis aemulatione abiecta, ut tamen quam plurimum possent honoris principi tribuerent, ad pontificum coloniarum imaginem sex viros Augustales ei creasse conicio. Namque in Zumptio refellendo, quippe qui ab equitum Romanorum seviris numerum sevirum municipalium repetierit, ne verbum quidem consumam, quoniam id commentum iam antea Borghesius[3]), tum Marquardtus[4]), Henzenus[5]) satis superque castigarunt. Iam vero istam rationem, quia perquam, puto, civitatibus placuit, studiosissime plurimae amplexae sunt. Neque minus Caesarem Augustum, pontificem maximum, cum cultu urbano satis ordinato

---

1) cf. Henzen. bull. 1871 p. 149. Nissen. pomp. stud. p. 183.

2) In hoc sequor Marquardtum p. 512. Nam si revera, ut Henzenus mavolt p. 197 s., vici et vicimagistri ubicunque exstitissent, exspectaremus multo maiorem esse numerum titulorum, quibus illorum memoria servaretur.

3) bull. 1842, p. 106. 4) p. 505. 508.

5) p. 293. — Errorem Borghesii, qui a sodalium Aug. magistris sevirum numerum voluit repetitum esse, (bull. 1842 p. 107) Henzenus correxit. p. 289 s.

ad municipiorum res divinas animum advertisset, sevirum sacerdotio pervolgando operam dedisse arbitror. Nam illum hanc rem non curasse, quanto opere paene cogitari non posset, iam supra illustravi. Quam ob rem nescio, an scholiastae Horatii loco modo laudato verius dixerint quam adhuc plerique opinati sunt. Atque ad plebem municipiorum imperatori obstringendam magis idoneum vix quidquam potuit reperiri, si quidem locupletissimus quisque, quamvis obscuro loco natus et a nobilibus usque ad id tempus despectus, iam eis paene exaequabatur Augusti sacerdotio suscepto. Praeterea manifestum est, quanto opere principis gratiam huic instituto conciliare debuerit studium omnia exaequandi principatui quasi natura insitum et ab hominibus doctis iam saepe disceptatum [1]). Denique, id quod non mediocris est momenti, hac ratione etiam ad onerum civitatis partem capessendam libertini pecuniosi advocabantur et ita aerario municipiorum penuria saepe laboranti subveniebatur. Itaque accidit, ut etiam ea municipia, in quibus aut *vicimagistri* aut *magistri Larum* antea instituti erant, nihilominus *seviros Augustales* his collegiis adiungerent. Neque enim dubito, quin talis fuerit huius rei progressus. Nam inter *magistrorum* municipalium titulos omnino non frequentes complures sunt perantiqui.[2]) Praeterea, si e contrario ad *seviros* posthac *magistri* accessissent, id foret indicium municipes seviratu non acquievisse, ideoque crederes magisterium magno studio ab eis receptum esse. At iam adnotavi pro sevirum multitudine magistros perraro in titulis deprehendi. Quae res etiam concurrit ad comprobandum sevirum originem a vicimagistris urbanis recte duci. Si enim in municipiis *magistri Larum* vel *vicimagistri* essent sola illius sacerdotii urbani imitatio, certe a pluribus recepti essent. Semel etiam haec tria collegia ad vicimagistrorum Romanorum similitudinem expressa in eodem municipio una inveniuntur.[3]) Contra in multis oppidis, cum primum *seviratus* inveteravit, *magisterium* puto prorsus abolitum esse, sci-

[1]) cf. Egger. I p. 405 et supra p. 44.

[2]) v. c. Wilm. 793. II, 1133. 3563. 2181. Herz. 607.

[3]) Or.-H. 7115 = Wilm. 2099. Nam *compitales Larum Aug.* (cf. Or. 3958) certe eidem sunt, qui alibi *magistri Larum Aug.* fere appellantur.

licet non sufficiente numero eorum, qui his muneribus responderent. Tum seviris etiam magistrorum munera iniuncta esse coniecerim. Ubi autem *magistri* et *seviri Augustales* una nominantur, arta videntur necessitudine coniuncti, id quod novum est eiusdem originis testimonium. Ita in titulo saepius commemorato Or.-H. 7115 (= Wilm. 2099) *VIviri Aug.* et *compit. Larum Aug.* et *mag. vicorum* coniunctim summam accipiunt, ex cuius reditu quotannis in publico vescantur. Quo loco moneo magistros etiam collegia tamquam seviros formasse; cf. Wilm. 2112 ubi etiam *patronus* collegii vicimagistrorum appellatur. Deinde huc cadunt fragmenta illa fastorum[1]), quae magistrorum Augustalium esse Henzenus bene coniecit.[2]) Ibi enim seviri dicuntur quendam rogavisse, ut eo honore scil. magisterio Augustali fungeretur. Quod certe non fecissent, nisi eorum praecipue interfuisset, qui magistri fierent. Porro adnotatur magistros Augustales quattuor[3]) natali Iuliae Augustae in publico cenam decurionibus et Augustalibus dedisse, atque additur eorum seviros — quasi ad referendam istis gratiam — munus familia gladiatoria edidisse. Tum in II, 3563 sevir Augustalis magistro, qui Huebnero auctore est Augustalis, templum tradit de sua pecunia exstructum. Quarto loco moneo utrumque honorem, dico magisterium et seviratum, saepe eisdem hominibus contigisse.[4]) Haec satis sunt ad probandum *magistros* et *seviros Augustales* non modo muneribus similibus functos sed omnino arte inter se coniunctos et quasi cognatos fuisse. Denique uno verbo commemoro, Eggerum sagaciter coniecisse[5])

Seviri et magistri Aug. arte coniuncti.

[1]) Or.-H. 7165. [2]) p. 195.

[3]) *IIII primi,* qui hic nominantur, adhuc similiter intellecti sunt atque alias *sex primi, decem primi.* At vereor, ne in hunc locum huius modi interpretatio non quadret. Immo cum quinque homines antea enumerentur, in ludis quidem edendis his universis partes fuisse, contra cenam tantum quattuor primos dedisse suspicor, ut *T. TREBVLANVS FELIX PRAEC.* huius muneris expers esset. Cuius rei quae fuerit caussa, coniecturae me non deficiunt, quas explicare longum est.

[4]) In praesenti mihi haec exempla in promptu sunt: II, 4306. 4307. 4290. 4303. 4297. 4293. 4304. 4289. V, 336. 6775. 7604. Wilm. 2126. Don. 261. Or.-H. 71116. 6093. 6062. I. N. 1971. 309. —

[5]) I. p. 408.

provincias Graecas Augustalitatem propterea non esse amplexas, quod cum Larum cultu eius primordia cohaesissent. Hunc enim a Graeca religione fuisse alienum. Quae Eggeri opinio si sit vera, novum inde oritur originis sevirum quam ego demonstravi argumentum.

Atque hic finis sit commentationis meae. Ipse quidem non ignoro nonnulla quae ad hanc quaestionem pertinent me aut omnino non tetigisse, aut non tam copiose quam debebam tractasse. Ac vellem mihi licuisset imperatorum in Graecis provinciis venerationem accurate perquirere atque cum occidentis institutis eo spectantibus, maxime cum seviratu, comparare. Sed hanc curam aliis vel alii occasioni relinquam in praesenti necesse est. Porro de ordinis Augustalium iuribus iusto brevius disserui. De eis autem, quae praestiterim, quoniam penes alios est iudicium, ipse taceo.

Addenda et corrigenda.

p. 4 in inscriptione leg. *prius* pro *primum*.

p. 22. v. 1. in voce *seviros* littera ultima *s* intercidit.

p. 41. Numero titulorum, in quibus inveniuntur Augustales perpetui, adiciendus est etiam II, 1721: *Q. Valerius Optatus Augustalis perp. Huic ordo municipii Flavi Soson. Eglianorum cenas publicas decrevit et locum, in quo statuas sibi uxori liberisque poneret, loco adsignato ponendas curavit.* Qui idem est atque Gruterianus p. 479, 7. Itaque erravi, cum dicerem in p. 41 hunc titulum Gruterianum esse ficticium. At aliqua ratione excusor eo, quod Gruterus in ed. 1. secutus est exemplum pessimum „ex Ant. Augustini adversariis" repetitum, qui rursus pendet ex Ioh. Alphonso Franco. Si enim ab initio incidissem in exemplum Ramberti, quod sequitur Huebnerus sicuti Muratorius et ipsius Gruteri editio altera, puto me non fuisse in errorem istum delapsurum. — Praeterea animadverto me, dum huius ipsius commentationis materiam compararem, demum didicisse titulis et titulorum collectionibus uti. Atque corp. inscript. vol. II primum omnium tractavi.

p. 41. in adn. leg. *alioquin* pro *aliquin*.

p. 55 n. 16 et 17. leg. *Carsiolis* pro *Cassioiis*.
in adn. 2. leg. *Calatia* pro *Galatia*.

p. 58. De Romanorum aedituis, quorum naturam universam, cum de *Augustalibus aedituis Tusculi* iudicium facerem, parum cognoveram, nunc videas (praeter Momms. Statsr. I, 315 s.) Marquardt., commentat. philol. in honor. Theod. Mommseni 1877 p. 378 ss. Attamen — id quod mea plurimum intererat — Tusculanos istos aedituos cum ipsis seviris non esse confundendos etiamnunc obtines.

p. 67. in margine leg. *prohibiti* pro *probiti*.

p. 78 et 86: Seviros cum praetexta elatos esse luculentissime apparet ex Petronii cap. 78. (Buech. 1862. p. 92.)

p. 113. De titulis illis Torr. 2, 4 et 11, 24 via ac ratione quaestionem instituere in praesenti non potui, quia *Gudii antiquae inscript.* sicut multi alii libri necessarii nostrae urbis bibliothecas deficiunt.

Denique adnoto, mensuram, quam tabulae curavi adiungendam, nimirum qua veram eius magnitudinem tibi posses proponere, esse „metrorum" quae dicuntur duorum.

Typis expressit E. Karras Halensis.

Metri

9